

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ KÜLTÜR YAYINI

1 EKİM 2023

Bütün Dünya

192297 SAYI: 2023 10

FIYATI: 28 TL

BAĞIMSIZLIĞIMIZIN
SİMGESİ
CUMHURİYETİMİZ

100

YAŞINDA

Kutlu Olsun

Denizin dehlizlerine dalarcasına dalıp gidiyorum hâllerimize, “Ta ilk ana rahmine düştüğümüzden itibaren öğrenme başlıyor desem doğru olur. Ya sonrası? Kimlerin eline teslim ediliyor onca canlar? Nasıl bir sistem dönüyor eğitim öğretim adına? Yeryüzünde çoğalan tahsilli soyguncuları, savaş çılgınlarını, acımadan fakiri yetimi soyanları kimler eğitti, öğretti de insanlığın yüz karaları oldular? Onları doğurup büyüten ailesi mi yoksa içinde buldukları sistem mi bu duruma getirdi?” diye sorup duruyorum kendime.

Nerede bir mazlum görsem, onu doğuran anayı düşünüyorum. Kim bilir bir yavrusu olacak diye nice hayalleri vardı? Biçare kendi eksilerimi bulmaya ve onları düzeltmeye yöneliyorum sonunda.

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Bütün Dünya

2000

Başkent Üniversitesi

Adına Sahibi:

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Anısal Yönetmen:

Mete Akyol

Yayın Genel Yönetmeni:

Ufuk Akyol

Görsel Yönetmen

ve Yayın Genel Yönetmeni

Yardımcısı:

Turgut Keskin

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Gülçin Orkut Akyol

Teknik Yapım Yönetmeni:

Faruk Güney

Yayın Danışmanı:

Yaşar Öztürk

Eğitim Danışmanı:

Dr. Fatma Ataman

Düzeltilme Sorumlusu:

Nükhet Alicikoğlu

Abone Servisi:

Hatice Taygan

*Bütün Dünya 2000 dergisi,
Başkent Üniversitesi'nin
kültür hizmetidir.*

Seçiciler Kurulu:

Prof. Dr. Nevzat Bilgin (Anısal Başkan)

Prof. Dr. Ahmet Mumcu

Prof. Dr. Solmaz Doğanca

Prof. Dr. Sevil Öksüz

Prof. Dr. Ender Varinlioğlu,

Prof. Dr. Okay Eroskay

Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu,

Prof. Dr. Sedefhan Oğuz,

Prof. Dr. Levent Peşkiricioğlu,

Kaya Karan, İlhan Banguoğlu,

Ahmet Aydede, Ertan Karasu, Manuel Bilos

Sürekli Yazarlar:

Yahya Aksoy, A. Erdem Akyüz, Sabriye Aşır,

Nuray Bartoschek, Kaya Boztepe, Vahap Candan,

Ali Tekin Çam, Ömer Dedeoğlu, Dr. Cihangir Dumanlı,

Barbaros Eneç, Konur Ertop, Gürbüz Evren,

Dr. Murat Molu, Filiz Leloğlu Oskay, Cengiz Önal,

Cengiz Özakıncı, Dr. Tekin Özerterem, Yaşar Öztürk,

Necdet Pamir, Dr. Sezin San Sungunay, Reha Tartıcı,

İzlen Şen Toker, Cemal Türkmen, Necef Uğurlu,

Mehmet Ünver, Mustafa Yıldız, Berk Yüksel

Yönetim Merkezi:

10. Sokak No: 45, Bahçelievler, Ankara

Tel: (0312) 212 80 16

Faks: (0312) 212 31 33

İletişim Adresi:

Burhaniye Mah. Burhaniye Abdullah Ağa Cad. No:103

Üsküdar, 34662 İstanbul

Tel: (0216) 422 22 67

Abone Servisi:

Tel: (0541) 725 74 11

abone@butundunya.com.tr

Baskı: Sonsöz Gazetecilik Matbaa San. ve Tic. Ltd. Şti.

İvedik OSB. Mah. 1341 Cad. No:56 Yenimahalle / Ankara

Matbaa Sertifika No: 50737

Basım Tarihi: 26 / 09 / 2023

www.butundunya.com.tr • butundunya@butundunya.com.tr

3 Eğitimdeki Kısır Döngü Dr. Ufuk Akyol

5 Atatürk ve Cumhuriyet'in 100. Yılı Av. Ahmet Erdem Akyüz

8 Türkiye Cumhuriyeti Millî Güce Dayanan Millî İradenin Eseridir Yahya Aksoy

14 Türkiye Cumhuriyeti'nin Yerli ve Millî Kökleri Cengiz Özakıncı

23 Yüz Yıl Önce Ankara'da Yeni Bir Başkent, Başkent'te Türkiye Cumhuriyeti Doğdu Yaşar Öztürk

29 Anadolu'daki Yabancı Subayların Tutuklanması Kararı Cengiz Önal

33 Hakimiyeti Milliye Yazıları

35 Yüzbaşı Faruk Kaya Boztepe

40 Atatürk'e de Soykırımcı Dediler Ya... Gürbüz Evren

45 Atatürk Benim Mesai Arkadaşımdı Mete Akyol

49 Tekke ve Zaviyeler Kapatılmıştır Dr. Cihangir Dumanlı

55 Yıldız Savaşları Altında Beklenen Şarkı Ali Tekin Çam

62 Stockholm Sendromu Necfe Uğurlu

69 Geçmişte... Prof. Dr. Cengiz Kuday

İÇİNDEKİLER

71 Kaos ve Düzen Berk Yüksel

75 Andreas Vesalius Sabriye Aşır

80 Sefiller Dr. Tekin Özertem

87 Orta Çağ Öncesi Türk Kültür Tarihine İlişkin Araştırmalar Vahap Candan

93 Kâtip Çelebi Konur Ertop

99 Mutluluk ve Gülümseyen Depresyon Op. Dr. Murat Molu

103 Doğu Akdeniz Enerji Jeopolitiği 2023 Yılı Görünümü Necdet Pamir

111 Sanal İletişim Tayfun Yılmaz

113 Doğaya, Topluma ve Gezegemize Daha Yakın Olmalıyız Reha Tartıcı

118 Schaffhausen İzlen Şen Toker

125 Göç Cemal Türkmen

131 Türk Sinemasında İş Kazaları Mehmet Ünver

137 Albert Einstein'dan 10 Maddelik Hayat Dersi Deniz Bener

140 Rönesansın Doğuşu Osmanlı ve Türkiye Cumhuriyeti Murat Avcı

145 Takiyüddin Rasathanesi Zeynep Aburas

147 Neler Olmuyor ki Dünyada Dr. Sezin San Sungunay

4 Beni Hatırlayınız

22 İlk Dersimiz Türkçe

54 Gözün Sözü

86 Bilginizi Denetleyin

130 Sudoku

151 Çözümler

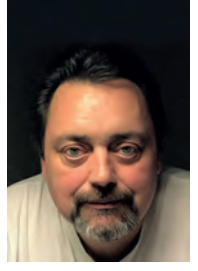
152 Yarının Büyüklüğü

154 Bulmaca

156 Satranç

158 Bize Gönderilen Kitaplardan

160 Bir Fotoğraf Bin Sözcük

Eğitimdeki Kısır Döngü

Eğitim ve öğretim kavramları birbirine girdikçe sistemimiz daha bir içinden çıkılmaz hale geliyor. Oysa öğretimin içinde bilgiyi dikte etmek de varken, eğitim, öğrenmeyi de öğretir. Televizyondaki yarışma programlarındaki cevaplar, sanırım bu hazin durumumuzun en iyi göstergeleri. Lise ve üniversitelere giriş sınavlarına hazırlanmak zorunda hissedenden öğrencinin de öncelik verdiği konular, temel eğitim kavramını geri planda bırakıyor. Bu öylesine bir kör daire ki, ortaokulları liseye, liseleri de üniversiteye hazırlık kursuna çeviriyor ve böylece her kurum ana işlevlerinden uzaklaşıyor.

Oysa ortaokul- lisede ağırlık eğitimde iken üniversite de öğretimde olmalı ve meslek öğrenilmeli. Böyle olmuyor, en iyi durumda dahi, dünyadan habersiz, vizyonsuz, dar görüşlü bir nesil oluşuyor.

O halde, ortalama bir lise başarısını öğrencinin istediği fakülteye girebilmesi için yeterli bulsak? Üniversitenin ilk yılındaki başarı seviyesine göre öğrenci ikinci yıla devam edebilse? Başarılı olanlar tutturdukları değil de istedikleri fakültede okusa ve istedikleri, başarılı oldukları mesleklerde çalışsalar nasıl olur?

Dersaneye dönüşmüş lise kavramının oluşturduğu kısır döngüleri kırsak ne güzel olmaz mı?

ufukakyol@butundunya.com.tr

Beni Hatırlayınız

ATATÜRK'ÜN BUGÜNÜ DE AYDINLATAN ÖZDEYİŞLERİ

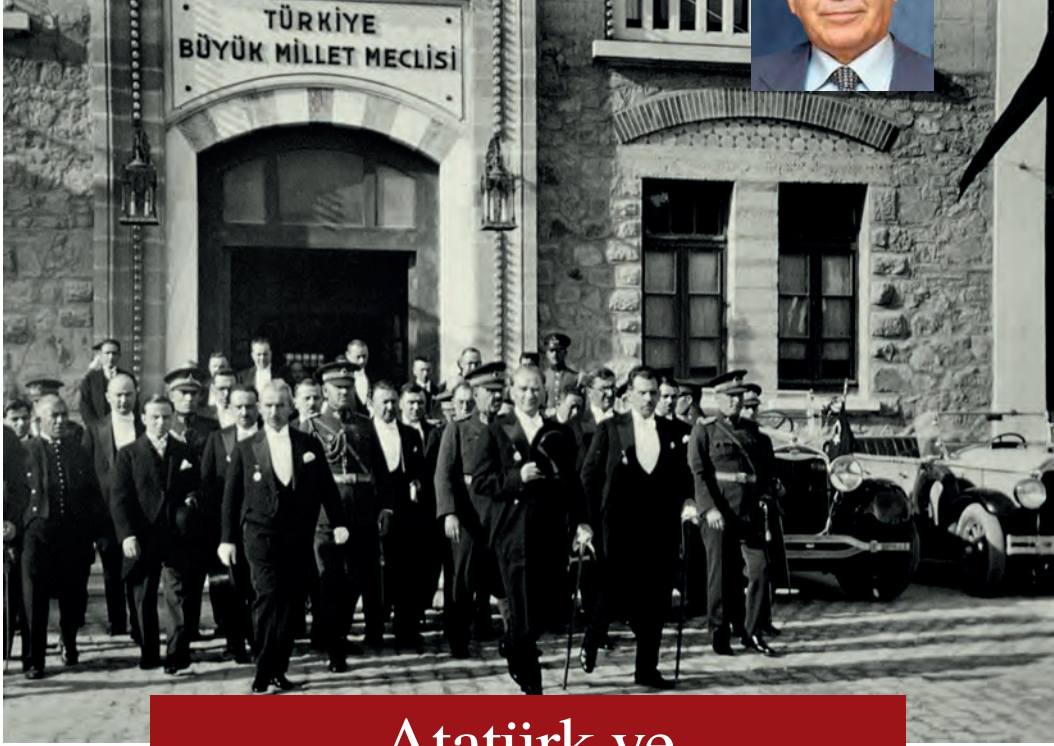
Derleyen: GAZİ GÜDER

- Cumhuriyet, düşüncesi hür, anlayışı hür, vicdanı hür nesiller ister.
- Milletin saltanat ve hakimiyet makamı yalnız ve ancak Türkiye Büyük Millet Meclisi' dir.
- Cumhuriyeti kuranlar onu korumaya da muktedir olmalıdır.
- Ey yükselen yeni nesil! İstikbal sizindir. Cumhuriyeti biz kurduk, onu devam ettirecek sizlersiniz.
- Benim naçiz vücudum nasıl olsa bir gün toprak olacaktır. Fakat Türkiye Cumhuriyeti ebediyen yaşayacaktır.
- Cumhuriyet düşüncede, bilgide, sağlıkta güçlü ve yüksek karakterli koruyucular ister.
- Hükümetlerin icraatı menfi olup da millet itiraz etmez ve iktidarı düşürmezse bütün kusur ve kabahatlere katılmış demektir.
- Dünya üzerinde yaşamış ve yaşayan milletler arasında demokrat doğan yegâne millet Türklerdir.
- Bütün dünya bilsin ki, benim için bir yandaşlık vardır: Cumhuriyet yandaşlığı, düşünsel ve toplumsal devrim yandaşlığı. Bu noktada yeni Türkiye topluluğunda, bir bireyi bunun dışında düşünmek istemiyorum.
- Milletimizin bugünkü yönetimi gerçek özelliği ile bir halk yönetimidir.
- Cumhuriyeti,ve onun gereklerini yüksek sesle anlıtınız. Bunu yüreklere yerleştirmek için elverişli olan hiçbir durumu kaçırmayınız.

K Atatürk

Bilmek Gerek
Av. Ahmet Erdem Akyüz

Atatürk ve Cumhuriyet'in 100. Yılı

"Benim en büyük eserim Cumhuriyettir."

*"Benim naçiz vücudum elbet bir gün toprak olacaktır,
ancak Türkiye Cumhuriyeti ilelebet payidar kalacaktır."*

Mustafa Kemal Atatürk

29 Ekim 1923 - 29 Ekim 2023 = ∞

Türkiye Cumhuriyeti ile ilgili bütün görüşler, son günlerin alışılan sonsuzluk işareti ile bu şekilde özetlenebilir. Tarihi olayın oluşumu ise, şu şekilde ince bir nakış gibi

işlenmiştir.

Mecliste bir takım değişik görüşler ve anlaşmazlıklar sonunda 27 Ekim 1923'te hükümet istifa etmiştir. Hükümet kurma »

çalışmalarında sonuca ulaşılmasını üzerine Mustafa Kemal, Cumhuriyeti ilan etmek zamanının geldiğini ve bu suretle sorunu kökten çözeceğini düşünür.

Nutuk'ta olayların gelişimi şu şekilde anlatılır:

"28 Ekim günü gece Çankaya'ya gitmek üzere Meclis binasından ayrılırken, koridorlarda beni beklemekte olan Kemâlettin Sami ve Halit Karstalan Paşalara rastladım. Benimle konuşmak üzere geç vakte kadar orada beklediklerini söyleyince, akşam yemeğine gelmelerini, Millî Savunma Bakanı Kâzım Özalp Paşa vasıtasıyla kendilerine bildirdim. İsmet Paşa ile Kâzım Paşa ve Fethi Okyar Bey'e de Çankaya'ya benimle birlikte gelmelerini söyledim. Çankaya'ya gittiğim zaman, beni görmek üzere gelmiş bulunan Rize Milletvekili Fuat Bulca, Afyonkarahisar Milletvekili Ruşen Eşref Beylerle karşılaştım. Onları da yemeğe alıyordum. Yemek sırasında 'Yarın Cumhuriyet ilân edeceğiz.' dedim. Orada bulunan arkadaşlar, derhal düşünceme katıldılar. Yemeği bıraktık. O dakikadan itibaren, nasıl hareket edileceği konusunda program yapmaya başladık."

29 Ekim 1923 günü, saat 18.00'de TBMM toplantısında Anayasa'da yapılacak değişiklikler ile ilgili tasarının öncelikle görüşülmesine karar verilir. Tasarı, "Kabul!",

Anayasanın I. Maddesi "Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir." şeklindedir...

"Yaşasın Cumhuriyet!" ve alkış sesleri arasında Meclis'te bulunan milletvekillerinin tamamının oybirliği ile kabul edilir.

Daha sonra, Cumhurbaşkanı seçilmesi için oylama yapılmış ve Başkan Vekili İsmet İnönü, saat 20.45'te Genel Kurul'da; "Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı için yapılan oylamaya yüz elli dokuz kişi katılmış ve Cumhurbaşkanlığına yüz elli sekiz üye, oybirliği ile Ankara Milletvekili Mustafa Kemal Paşa Hazretleri'ni seçmişlerdir." diyerek oylama sonucunu açıklamıştır.

Çekimser kalınan tek oy Atatürk'ün oyu olmuş ve 42 yaşında

**...2. Maddesinde
"Türkiye Devleti,
cumhuriyetçi,
milliyetçi, halkçı,
devletçi, lâik ve
inkılâpçıdır. Resmî dili
Türkçedir. Makarırı
Ankara şehridir.
Hakimiyet bila kaydü
şart milletindir"
şeklindeki değişmez
hükümler yer
almaktadır.**

“Yaşasın Gazi; Yaşasın Mustafa Kemal Paşa” sesleri ile Türkiye Cumhuriyeti devletinin ilk Cumhurbaşkanı olmuştur. Atatürk, bu oylamada da tarafsız kalarak büyüklüğünü bir kez daha göstermiştir.

Cumhuriyetin ilan edildiği saat 20.30’da Ankara sokakları coşku ile dolmuş, aynı gece bütün ülkede ve her tarafta gece yarısından sonra Cumhuriyet 101 pare top atışı ile ilân edilmiş ve kutlanmalara başlanmıştır. Cumhuriyet ilanından sonra en önemli yasal çalışma olan Anayasa çalışmalarına geçilmiştir. Mecliste 20.4.1340 (1924) tarihinde sonuçlanan çalışmalar ile 491 sayılı “Teşkilatı Esasiye Kanunu” yani Anayasa kabul edilmiştir.

Anayasanın 1. Maddesi “Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir.” şeklindedir.

Cumhuriyet Anayasa’sının 2. Maddesinde “Türkiye devleti, cumhuriyetçi, milliyetçi, halkçı, devletçi, lâik ve inkılâpçıdır. Resmî dili Türkçedir. Makararı Ankara şehridir. Hakimiyet bila kaydü şart milletindir” şeklindeki değişmez hükümler yer almaktadır.

Halen yürürlükte bulunan Anayasa’ımızda benzer şekildeki yer alan aynı maddeler “*Bu maddelerin değiştirilemeyeceği ve değiştirilmesinin teklif dahi edilemeyeceği*” şeklindeki emredici ve bağlayıcı hükümlerle bulunmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti, Atatürk ve ilke ve idealleri sonsuza dek yaşayacaktır.

“*Ne mutlu Türküm diyene.*” •
erdemakyuz@butundunya.com.tr

Kaynaklar:

- 1.- Nutuk, Mustafa Kemal ATATÜRK
- 2.- 21.Yüzyıl Türkiye Enstitüsü

“...Bir ahali ki Cumhuriyete taraftardır, bir ahali ki milli hakimiyet kayıtsız şartsız millette oldukça cumhuriyetten başka bir şey yoktur...”

1927 (Nutuk, s. 628)

Düşler ve
Düşünceler
Yahya Aksoy

Türkiye Cumhuriyeti Millî Güce Dayanan Millî İradenin Eseridir

*“Arzumuz, dışarıda
bağımsızlık, içeride
kayıtsız ve şartsız millî
egemenliği korumadan
ibarettir. / Ben milletimin
en büyük ve ecdadımın
en kıymetli mirası olan
istiklâl aşkı ile doluyum. /
Egemenlik kayıtsız şartsız
milletindir. / Cumhuriyet
yolunda kararlılık ve
başarı ile yürüyeceğiz. /
Cumhuriyetimizin dayanağı
Türk topluluğudur.”*

Atatürk

Tarık Zafer Tunaya'nın ifade ettiği gibi, “Cumhuriyet, millî devletin karakterinden doğmuştur.”

Türkiye Cumhuriyeti, Mustafa Kemal'in kafasında ve gönlünde uzun yıllar boyunca şekillenen bir mucizedir. Akıl ve bilim ışığında çağdaş Türkiye projesidir. Samsun'dan ordu müfettişi olarak 22 Mayıs 1919'da gönderdiği raporunda, “Millet, millî egemenlik esasını

*“Bir ulusun yaşayabilmesi için özgürlük ve bağımsızlığına sahip olması gerekir.” **Atatürk***

ve Türk milliyetçiliğini kabul etmiştir. Bunu gerçekleştirmeye çalışılacaktır.” / Millî Mücadele’nin temel prensiplerini belirten özgürlük çağırısı Amasya Genelgesi’nde, “Milletin istiklâlini yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır.” / Erzurum Kongresi’nde, “Millî kuvvetleri etkin ve millî iradeyi hâkim kılmak esastır.” ifadeleri yer almıştır.

Çeşitli konularda gerici bir grup

halkı, kuşku ve kaygılara sürüklemek istiyordu. Yurt gezilerine çıkan Mustafa Kemal, halkı bu yanlış ve haksız propagandalara karşı uyararak istedi.

“Lozan barış görüşmelerinden olumlu sonuçlar alacağımız inancım belirttim. Halifelik konusunda halkın kuşku ve kaygılarını gidermek için uzun konuşmalar yaptım. Kesin olarak dedim ki: ‘Ulusumuzun

kurduğu yeni devletin yazgısına, işlerine, bağımsızlığına, unvan ve kimliği ne olursa olsun, hiç kimseyi karıştırmayız. Ulus kurduğu devleti ve onun bağımsızlığını koruyor ve sonsuza değin de koruyacaktır.”

Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün sözlerinde, hedefine ulaşma kararlılığı açıkça vurgulanmıştır:

“Hep beraber ileriye gideceğiz. Türkiye Cumhuriyeti mesut, muvaffak ve muzaffer olacaktır.”

“Büyük kararlar vermek yeterli değildir. Bu kararları cesaret ve kesinlikle tatbik etmek lazımdır. Gerek askerî yaşamın ve gerek siyasi yaşamın bütün dönem ve bölümlerini işgal eden mücadelelerimde daima hareket kuralım, milli iradeye dayanarak milletin ve vatanın gereksindiği amaçlara yürümek olmuştur. Ordumuz hayat ve onur mücadelesinde, milletin amaçlarının tek dayanak noktasıdır.”

Millî Mücadele'nin temel amacı Türkiye Cumhuriyeti'ni kurmaktı. Tarihin akışı içerisinde gerekli değerlendirmeler yapılarak, zamanı

geldikçe gerekli askeri, siyasi, yasal ve idari uygulamalara geçildi. 13 Ekim 1923'te Ankara başkent yapıldı.

“Ankara hükümet merkezidir. Ve ebediyen hükümet merkezi kalacaktır.” diyen Mustafa Kemal, devletin şeklini belirlemek için gerekli çalışmalarını arkadaşlarıyla birlikte titizlikle yürüttü. Ortaya çıkan pürüzleri giderdi ve 28 Ekim 1923 günü

arkadaşlarına;

arkadaşlarına;

“Yarın Cumhuriyeti ilan edeceğiz.” -

müjdesini verdi. Anayasa değişikliği üzerinde İsmet Paşa ile çalışarak, ka-

nun teklifine, “Türkiye Devleti'nin hükümet şekli Cumhuriyettir.”

şekli Cumhuriyettir.”

şekli Cumhuriyettir.”

şekli Cumhuriyettir.”

şekli Cumhuriyettir.”

şekli Cumhuriyettir.”

şekli Cumhuriyettir.”

şekli Cumhuriyettir.”

şekli Cumhuriyettir.”

şekli Cumhuriyettir.”

şekli Cumhuriyettir.”

şekli Cumhuriyettir.”

şekli Cumhuriyettir.”

şekli Cumhuriyettir.”

şekli Cumhuriyettir.”

şekli Cumhuriyettir.”

şekli Cumhuriyettir.”

şekli Cumhuriyettir.”

şekli Cumhuriyettir.”

şekli Cumhuriyettir.”

şekli Cumhuriyettir.”

şekli Cumhuriyettir.”

şekli Cumhuriyettir.”

şekli Cumhuriyettir.”

şekli Cumhuriyettir.”

şekli Cumhuriyettir.”

kaydını ekledi.

29 Ekim 1923 Pazartesi günü saat 20.30... Anayasa değişikliği onaylandı. “Yaşasın Cumhuriyet!” heyecanı ve alkışları ile Cumhuriyet kabul edildi. Saat 20.45'te TBMM 158 üyenin oy birliği ile Ankara Milletvekili Mustafa Kemal Paşa ilk Cumhurbaşkanı seçildi. “Hep beraber ileriye gideceğiz. Türkiye Cumhuriyeti mesut, muvaffak ve muzaffer olacaktır.” sözleri ile değerlendirme yaptı...

Her alanda çok ağır koşullarla baş başa olan ülkemizi ve

ulusumuzu kısa zamanda aydınlığa çıkararak çağdaş Türkiye Cumhuriyet devrimleriyle donattı ve mucizeler yarattı. 100. yıla ulaşan ve sonsuzadek yükselerek yaşayacak olan Cumhuriyetimiz dünya ülkeleri arasında seçkin ve saygın yerini koruyarak Atatürk'ün aydınlık yolunda "Yurtta barış dünyada barış" stratejisiyle ilerlemeye devam edecektir. Türkiye Cumhuriyeti bütün dünyada örnek alınan evrensel bir değer olmuştur. Dünya liderleri Atatürk'ü her zaman örnek almaya devam etmektedirler. Anıtkabir şeref defterleri incelendiği zaman, onun, her zaman bir rehber ve gelecek için bir meşale olduğu görülecektir.

Yabancı devlet adamları, Atatürk için söylediklerini, hiçbir devlet adamı için söylememişler:

"Azerbaycan halkı, millî bağımsızlığı yolunda millî devletini kurarken kendine rehber olarak Mustafa Kemal Atatürk'ü almış ve Türkiye Cumhuriyeti'nin tecrübe-rinden faydalanmıştır. 'Atatürk'ün Türk milletine verdiği en büyük eser nedir?' diye sorulursa, buna cevap verebilmek o kadar kolay değildir. Ama Atatürk'ün bıraktığı en önemli eser; onun yarattığı, kurduğu ve yaşattığı Türkiye Cumhuriyeti'dir." ¹

"Ulusuna bu kadar az zamanda bu ölçüde hizmet edebilen tek devlet adamı Atatürk'tür."

Belçika, Libre Belçique gazetesi (12 Kasım 1938)

Georges Duhamel'in ifade ettiği gibi, "Mustafa Kemal, bütün insanlığın içinde çırpındığı uygarlık bunalımının temel sorununa, çağdaş bilimin sağladığı güçlü teknolojinin nasıl kullanılacağına dair en geçerli yaklaşımı getirdi."

UNESCO, doğumunun yüzüncü yılında (1981); "Dünya vatandaşları haset, açgözlülük ve kinden uzaklaşacak şekilde terbiye edilmelidir." diyen Atatürk'ü, "Özgür, bağımsız, gönüllü ve uygar bir toplum ve devlet yaratarak bütün insanlığa düşünce ve uygulama düzeyinde seçkin bir örnek sunan ve dünya barışına öncü ve örnek bir lider." olarak duyurmuştur.

Bir Belçika gazetesinde şu

ifadeler yer aldı:

“Türkiye'nin uluslararası ünü, prestiji ve otoritesi durmaksızın yükselmıştır. Ulusuna bu kadar az zamanda bu ölçüde hizmet edebilen tek devlet adamı Atatürk'tür.” ²

Tanınmış Alman filozofu Herbert Melzig, “Kemal Atatürk: Osmanlı'nın Çöküşü ve Türkiye'nin Dirilişi” adlı eserinde şu ifadelere yer vermiştir:

“...Atatürk, bir dahi, bir düşünür olarak ulusunun yazgısını eline almış, bu ulusla atıldığı bağımsızlık savaşı ile ve başka ulusların haklarını koruyan bir barışla insanlığa görkemli bir örnek vermiştir. Yeni Türkiye, Atatürk'le yalnız İslâm anlayış ve görüşlerini değil, aynı zamanda Avrupa'nın düşünme biçimini de aşmıştır.” ...

Ünlü tarihçi Enver Behnan Şapolyo anlatıyor:

“Mustafa Kemal, 5. Ordu'da Arap ırkıdan olan askerlere daha özel muamele yaptırdığını ve Anadolu çocuklarından daha üstün tutulduklarını gördükçe müteessir oluyordu. ‘Osmanlılığın telkin ettiği bu aşağılık duygusundan ne zaman kurtulacağız?’ diyordu (...) Bir gün Makedonyalı yüzbaşının bu anlamda davranışını görünce ‘...Buna hakkınız yok (...) senin de, benim de, Müfîdin de,

Herbert Melzig ve "Kemal Atatürk Osmanlı'nın Çöküşü, Türkiye'nin Dirilişi" adlı kitabı

(hakarete uğrayan Türk asıllı) çavuşun da, mensup olduğumuz kavmin de büyük ve asil bir millet olduğu asla inkâr edilemez bir gerçektir.’ demiş; Yüzbaşı başını öne eğmiş, utanmıştı...”

Bu yanlış görüşe son vermek için Türklüğümüzü bütün asaleti ve tarihi ile tanımak ve tanıtmak şarttır. Mustafa Kemal'in, Türk Tarih Kurumu'nu kurmasının en büyük nedeni bu asil düşüncede aranmalıdır. Türk milletinin asaletine, büyüklüğüne bütün Türklerin inanmasını ve bunu iftiharla savunmasını hayatı boyunca amaç edinmiştir.

“Atatürk, milletine, ‘Ne mutlu Türküm diyene!’ hitabıyla seslendiği zaman, buna bütün mevcudiyeti ve samimiyeti ile inanmıştır.”³

Atatürk’ün dediği gibi:

“Hükümetimizin şekli, muhakkak Cumhuriyet olacaktır. / Cumhuriyet, demokratik idarenin tam ve mükemmel bir ifadesidir. / Ulusal sınırlarımız içinde her şeyden önce kendi gücümüze dayanarak varlığını koruyup ulus ve ülkenin gerçek mutluluk ve bayındırlığına çalışmalıyız. / Bir ulusun yaşayabilmesi için özgürlük ve bağımsızlığına sahip olması gerekir. Türk milleti, halk yönetimi olan cumhuriyetle yönetilir bir devlettir.”

“Her zaman, ulusun sevgisine dayanarak, hep birlikte ileriye gideceğiz. Türkiye Cumhuriyeti mutlu, başarılı, muzaffer olacaktır.” diyen, usta bir diplomat ve siyasetçi, kuratıcı başkomutan ve kurucu Gazi Mustafa Kemal önderliğinde *“Ya istiklâl, ya ölüm!”* parolası ve *“tam bağımsızlık”* ilkesi ile millî güce

dayalı millî iradeyle, kültür temelleri üzerinde kurulmuştur. Ulusun tarih bilinci, dayanışma ruhunu yüceltir, geçmiş ve geleceği sağlıklı bir şekilde değerlendirmesini sağlar...

Atatürk’ün, *“En önemli ve verimli görevlerimiz, eğitim ve öğretim işleridir.”* sözüne her zaman öncelik ve önem vererek ve gündemde tutarak, *“Bu Nutuk, benim, Türk milletine mirasımdır.”* dediği tarihimizin kaynak eseri Nutuk eserini baş tacı edeceğiz.

“En büyük eserim.” dediği Türkiye Cumhuriyetimizin 100. yılını sorumluluklarımızın bilincinde gurur ve heyecanla kutluyor; Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ü ve silah arkadaşlarını rahmet ve minnetle anıyoruz. •

yahyaaksoy@butundunya.com.tr

1-Azerbaycan Cumhurbaşkanı Haydar Aliyev’in 8 Şubat 1994 TBMM konuşması

2- Belçika, Libre Belçique gazetesi -12 Kasım 1938

3- K. Yusufuğu, Askeri Deha (Atatürk’ten Hatıralar),- Yılmaz Kt., İst., s.133.

“Türk milletinin yürümekte olduğu terakki ve medeniyet yolunda elinde ve kafasında tuttuğu meşale, müspet ilimdir. Bunun içindir ki milletimizin yüksek karakterini, yorulmaz çalışkanlığını, doğuştan zekâsını, bilime bağlılığını, güzel sanatlara sevgisini, milli birlik duygusunu, her zaman ve her türlü vasıta ve tedbirlerle besleyerek geliştirmek milli ülkümüzdür.”

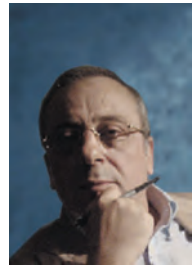
Mustafa Kemal Atatürk

Türkiye Cumhuriyeti'nin Yerli ve Milli Kökleri

Cengiz Özakıncı'nın 10 Kasım 2014 ve 29 Ekim 2020 tarihlerinde Başkent Üniversite'sinde vermiş olduğu iki konferansın metinlerinden özetlenmiştir.

Otopsi

Cengiz Özakıncı

Cumhuriyetin 10. yılı,
29 Ekim 1933 Cumhuriyet.

meşrutaya", Ali Suavi'ye göre cumhuriyete doğru atılmış bir adımdı. Dini kanunlara karşı laikliği, saltanata karşı cumhuriyeti savunan Ali Suavi, Osmanlıcılığa karşı da Türkçülüğü ileri sürmekteydi ve cumhuriyeti Kur'an'daki Şu'ra, meşveret ayetine dayandırıyordu.⁽¹⁾

Namık Kemal de 1870'lerde Londra'da çıkardığı "Hürriyet" gazetesinde yayınladığı "Meşveret Usulü Hakkında Mektuplar"da: "İslamiyet ilk doğuşunda bir tür cumhuriyet

Cumhuriyet düşüncesini toplumumuza benimsetme çabaları 150 - 160 yıl önce 1860 - 1870'lerde başladı. Ali Suavi 1868'de yurtdışında sürgündeyken çıkardığı "Ulum" (Bilimler) gazetesinin II. cilt 16. sayısında "İslam Devletlerinde Siyasi Kudret" başlıklı yazısında: Padişahlığa saltanata karşı çıkarak açıkça cumhuriyeti savunuyor; Osmanlı devletinin başlangıçta cumhuriyete benzer bir yönetimi olduğunu, başkanın aşiretçe seçildiğini, mutlakliyetin sonradan ortaya çıktığını söylüyor; ancak mutlakliyet yerine cumhuriyet kurmak için meşrutiyet evresinden geçmenin zorunlu olduğuna inanıyordu. Parlamento- lu olan meşrutiyet, "usul-ü

Ali Suavi (1839-1878)

Namık Kemal (1840-1878)

değil miydi?" diye soruyor ve ilk 4 halife seçimle geldikleri için o dönemi cumhuriyet olarak görüyordu. (2)

II Abdülhamid döneminde 1895-1897'de Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin Mısır'daki "Kanunu Esasi Matbaası"nda basılan "*İmamet ve Hilafet*" başlıklı kitapçıkta: "*Ey Ehl-i İslam! (...) Hazreti Ömer'in yaptığı gibi "Şu-ra-yı Millet" yani "Cumhuriyet" teşkil eyleyiniz"*

II. Abdülhamid döneminde saltanata karşı cumhuriyeti savunan "İmamet ve Hilafet Risalesi"

denilerek, cumhuriyet savunuluyordu.⁽³⁾

Ahmet Rıza Bey, Paris'te Jön Türk Yayın Organı olarak yayımladığı "Meşveret" gazetesinde Kur'an'daki Şu'ra, Meşveret ayetlerinin "cumhuriyet" anlamına geldiğini yazıyor, saltanatın Kur'an'a aykırı,

cumhuriyetin Kur'an'a uygun olduğunu savunuyordu.

Günümüzden 113 yıl önce İttihat ve Terakki Cemiyeti'nce yayımlanan 17 Şubat 1325 / 2 Mart 1910 tarihli "*Hayya ala el Felah*" başlıklı kitapçıkta; cumhuriyet, Kur'an'da öğütlenen "şu'ra"dır, "meşveret"tir; saltanatın Kur'an'da yeri yoktur, deniyordu.⁽⁴⁾

Atatürk'ün Temmuz 1918 Karlsbad Anıları, gelecekte eline siyasi güç geçerse çok partili çağcıl bir demokrasi kurma özlemini belirten satırlarla doludur.⁽⁵⁾

Nitekim, 17 Ağustos 1919 Erzurum Kongresi'nin sona erdiği gece, Mazhar Müfit Kan-su'ya yazdırdıkları,

Saltanata karşı cumhuriyeti savunan Jön Türk Yayın Organı Meşveret gazetesinin 1 Ocak 1899 günlü Fransızca eki.

Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyeti'nin cumhuriyeti savunan 1910 tarihli Hıyaya ala el-Felah kitapçığı.

Atatürk Karlsbad'ta, Temmuz 1918.

amaçları arasında saltanata kaldırıp cumhuriyet ilan etmek de bulunduğu gösteriyor.⁽⁶⁾

23 Nisan 1920'de Ankara'da Büyük Millet Meclisi açıldığında, kürsünün arkasına 1868 - 1870'lerden, Ali Suavi'den ve Namık Kemal'den bu yana cumhuriyet olarak anımlandırılan "şu'ra", "meşveret" ayeti asılmıştı. Bu ayet 1 Eylül 1925 günü TBMM'nde toplanan 1.Milli Türk Tıp Kongresinde Başbakan İsmet Paşa açış söylevini verirken kürsünün arkasında asılıydı.⁽⁷⁾

20 Ocak 1921 tarihli Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun ilk maddesinde: "*Hakimiyet bila kayd ü şart milletindir; idare usulü, halkın mukadderatını bizzat ve bilfiil idare*

Mazhar Müfit Kansu,
Erzurum'dan Ölümüne Kadar
Atatürk'le Beraber.

etmesi esasına müstenittir." (Egemenlik sınırsız koşulsuz ulusundur, yönetim biçimi, halkın yazgısını doğrudan doğruya ve eylemli olarak yönetmesi ilkesine dayanır.) deniyordu. Bu maddede cumhuriyetin adı yok ama kendisi vardı.

Atatürk, 1 Aralık 1921'de TBMM'de yaptığı konuşmada Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti'yle ilgili olarak: "*Rüfekayı kiramızdan bazılarıyla mazbata muharriri beyefendi (...) 'Bu hükümet demokratik bir hükümet midir, sosyalist bir hükümet midir, yani şimdiye kadar okuduğumuz kitaplarda ismi zikredilen hükümetlerden hangisidir?' buyurdular. Efendiler, bizim hükümetimiz demokratik bir hükümet değildir, sosyalist bir hükümet değildir ve hakikaten kitaplarda mevcut*

Cumhuriyet savunusuna dayanak oluşturan "Emrühüm Şura Beynehüm" (Şura Suresi, 38. ayet) TBMM kürsüsünün arkasında asılı. (1 Eylül 1925)

olan hükümetlerin, mahiyeti ilmiyesi itibariyle, hiç birine benzemeyen bir hükümettir. Fakat hakimiyet-i milliyeyi (ulusal egemenliği) irade-i milliyeyi (ulusal istenci) yegane tecelli ettiren bir hükümettir; bu mahiyette bir hükümettir. İlm-i içtimai (toplumbilimi) noktasından bizim hükümetimizi ifade etmek lazım gelirse: 'Halk Hükümeti' deriz,... fakat ne yapalım ki demokrasiye benzemiyormuş, sosyalizme benzemiyormuş, hiçbir şeye benzemiyormuş. Efendiler biz benzememekle ve benzetmemekle iftihar etmeliyiz. Çünkü biz bize benziyoruz, efendiler. (Alkışlar)" demişti.⁽⁸⁾

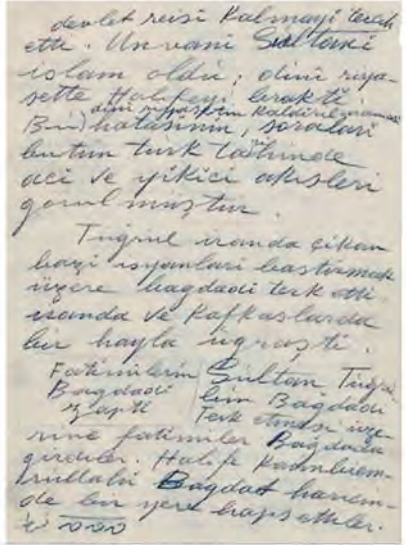
9 Eylül 1922'de düşman denize dökülüp 1 Kasım 1922'de hilafetle

Halifenin Türk Hakanını Hükümetine Tanıtması:

"Nihayet Tuğrul Bey, şark ve garp hükümdarı İnan edildi. İşte bu suretle Halife kendisine bir hâkim tanıması oldu. Zaten Türklerden bir emirölümüne tayinine başlandı; tarihten beri halifelerin hiçbir nüfuzları kalmamıştı; yalnız masaf sırdar ve İslam'ın halifesi sıfatı ile halikün gösterdiği hizmette kılla ederlerdi.

Tuğrul zamanında İslam âleminin idaresi resmen Türkler eline geçiyordu. Bütün Müslüman dünyası bir küll kabul oluyordu. Tuğrul, dini niyasetle kabul etmedi. Laik bir

devlet reisi kalması terah etti. Unvanı Sultan oldu; İslam oldu; dini niyasetle Halife bıraktı. Bu dini niyasetin kaldırılmaması; hatasının sonraları bütün Türk tarihinde acı ve yıkıcı akisleri görülmüştür.

Tuğrul, İran'da çıkan bazı isyanları bastırmak üzere Bağdat'ı terk etti. İran'da ve Kafkaslarda bir hayli uğraştı.

Fatimilerin Bağdat'ı Zaptı:

Sultan Tuğrul'un Bağdat'ı terk etmesi üzerine Fatimiler Bağdat'a girdiler. Halife Ka'im Biemrillah'ı Bağdat hâricinde bir yere hapsediler.

Atatürk'ün elyazlarında Selçuklu Sultanı Tuğrul Bey'in hilafetle saltanatı ayırmasını "laik" sözcüğüyle nitelediği satırlar.

saltanat birbirinden ayrılarak saltanat kaldırılırken, Atatürk TBMM'de yaptığı konuşmada bu laik devrimin tarihsel yerli ve milli kökenini yaklaşık 1000 yıl önce hilafetle saltanatı ayıran Selçuklu Sultanı Tuğrul Bey'e dayandırmıştı.⁽⁹⁾

Bu konuşmasından 4 ay sonra 22 Mart 1923'te Konya'da Sultani Mektebi'nde yaptığı konuşmada: "Milletimiz içinde hakiki ulema, ulemamız içinde milletimizin hakkıyla iftihar edebileceği alimlerimiz vardır. Fakat bunlara karşılık ilmi kisse altında ilmin hakikatinden uzak, lüzumu kadar öğrenememiş, ilim yolunda layık

kadar ilerleyememiş, hoca kıyafetli cahiller de vardır. Bunların ikisini birbirine karıştırmamalıyız."⁽¹⁰⁾ (...) "her mahaldeki, her beldedeki değerli ulemanın çok yüksek mevkieleri, yapacakları çok hayırlı vazifeleri vardır. Bu gibi ulemamızın gayretiyle, hakiki ilim erbabının hakiki şer'i esaslara başvurularla, bugünkü idaremizin asıl şer'in ve dinin ruhundan alınmış olduğunu ve İslam hakikatinin bize asıl bugünkü şekli emrettiğini anlatmakla yapacakları vazifeler cidden kıymetli ve mühimdir."⁽¹¹⁾ diyen Atatürk, saltanatın hilafetten ayrılarak kaldırılması ve ülkenin

Atatürk, 22 Mart 1923, Konya.

seçilmişlerden oluşan Türkiye Büyük Millet Meclisi'nce yönetilmesinin kökünü Batı'ya değil, yerli ve milli köklere, İslam dinin gerçek ruhuna dayandırıyor ve bu bilginin gerçek din bilginlerince halka böylece öğretilmesini istiyordu.

29 Ekim 1923'te cumhuriyet ilan edilip 3 Mart 1924'te Hilafet kaldırıldıktan sonra Atatürk, 7 Mayıs 1924 günlü Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan söyleşisinde Ankara'nın başkent oluşunun tarihsel, yerli ve milli köklerini açıklarken: "Ben Ankara'yı coğrafya kitabından ziyade tarihten öğrendim ve cumhuriyet merkezi olarak öğrendim. Hakkaten, Selçuki idaresinin bölünmesi üzerine Anadolu'da teşekkül eden küçük hükümetlerin isimlerini okurken bir 'Ankara Cumhuriyeti'ni görmüştüm. Tarih sahifelerinin bana bir cumhuriyet merkezi olarak tanıttığı Ankara'ya ilk defa geldiğim o gün de (27 Aralık 1919) gördüm

ki aradan geçen asırlara rağmen Ankara'da hala o cumhuriyet kabiliyeti devam ediyor. Türkiye'nin hemen bütün bölgelerini gezdiğim ve gördüğüm için hükmettim ki, o zaman isimleri cumhuriyet olmayan diğer yerlerin bugünkü halkı da aynı kabiliyetten asla uzak değildir... Beni, Türkiye'nin en uygun merkezinin Anka-

ra olabileceğini düşünmeye sevkeden ilk vesile çok eskidir ve bilimseldir." diyordu.⁽¹²⁾

1930'da ders kitabı olarak yayımlanan Vatandaş İçin Medeni Bilgiler kitabında, Türklerde demokrasi ve cumhuriyetin yerli ve milli kökenlerine değinen Atatürk:

"Bundan en aşağı 7000 sene evvel Mezopotamya'da ilk beşeriyetin medeniyetlerinden birini kuran Sümer, Elam ve Akat kavimlerinde demokrasi prensibi tatbik olunmuştur. Filhakika, bu Türk kavimler, mütehit (birleşik) bir cumhuriyet teşkil etmişlerdir. Bundan sonra Atina ve Sparta gibi Yunan şehirleri bir nevi demokrasi ile idare olunurlardı. Roma dahi demokrasi hayatı yaşamıştır. Türk milletini eski tarihlerinde kurultaylarıyla, bu kurultaylarda devlet reislerini seçmeleriyle demokrasi düşüncesine ne denli bağlı olduklarını göstermişlerdir. Son tarih devrelerinde, Türklerin kurduğu devletlerde, başlarına geçen padişahlar; bu yöntemden ayrılarak müstebit olmuşlardır." ⁽¹³⁾ diyor ve uyarlığın,

demokrasinin ve cumhuriyetin insanlık tarihindeki köklerini Batı'ya değil Doğu'ya dayandırıyor.

"Maarif Vekaleti Milli Talim ve Terbiye heyetinin 2 Ağustos 1927 tarih ve 99 numaralı kararıyla bütün ilmekteplerin dördüncü sınıflarına kabul olunmuş" olan ve 1932-1933 ders yılında İlkokul 5. sınıflarda okutulan tarih kitabında: "Hazreti Muhammet ölünce yerine Ebubekir halife intihap olundu (seçildi). Ebubekir ve ondan sonra Ömer, Osman ve Ali intihap ile (seçim yoluyla) İslamlara riyaset (başkanlık) ettikleri için, bu devire Cumhuriyet devri denir: (...) Elli sene kadar devam eden Cumhuriyet devrine Emevi ailesinden Muaviye nihayet verdi." (14)

deniyordu. Bu ders kitabında görüldüğü üzere, Atatürk döneminde Türk çocuklarına ilkokuldan başlayarak cumhuriyetin Batı'dan, Fransa'dan alınmış değil, İslam'ın özünden -Kur'an'daki şu'ra ve meşveret öğüdünden- kaynaklanan bir yönetim biçimi olduğu öğretiliyordu.

Atatürk'ün ölümünden sonra, 1939'da İngiltere'yle ve Fransa'yla imzalanan stratejik ittifak anlaşmalarıyla birlikte, uygarlığı Arırcın üstünlüğüne dayandıran, demokrasiyi, cumhuriyeti, bilimleri, sanatları, felsefeyi, kısaca tarihte insanlığı ilerleten ne varsa hepsini Eski Yunan'a, Roma'ya, İngiliz'e, Fransız'a, Batı'ya tapulayan tarih öğretisi okullarımıza girdi ve bu durum, cumhuriyet ve demokrasi karşıtı saltanatçılarca, halkı cumhuriyetin,

demokrasinin İslam'a aykırı Yunan icadı olduğu, İslam dininin cumhuriyeti yıkıp yerine saltanat kurulmasını emrettiği yalanına inandırmakta kullanıldı ve Türkiye Cumhuriyeti 100. yılda içinde bulunduğumuz duruma, 1939'dan bu yana topluma kuşaklar boyu şırınga edilen bu gibi yalanlarla getirildi.

Toplumumuzu cumhuriyete yabancılaştırmaya, düşman etmeye yönelik yalanlarla başa çıkmanın tek yolu, Türkiye Cumhuriyeti'nin yerli ve milli köklerini okullarımızda ders olarak öğretmektir.

"Dönülmez akşamın ufkundayız, vakit çok geç" olmadan...

cengizozakinci@butundunya.com.tr

[1] Hilmi Ziya Ülken, "Çağdaş Düşünce Tarihi", 1. bs., Ahmet Said Matbaası 1966, 2. bs. Ülken y., 2005, s.80.

[2] "Sürgünde Muhafefet: Namık Kemal'in Hürriyet Gazetesi" c. 2 (1869-1870) Eksiksiz Tüm Koleksiyon, Vakıfbank Kültür y., 1.bs. 2010. s. 14, 15.

[3] Osmanlıca İmamet ve Hilâfet Risalesi, Kahire, 1315, 1316 Kanun-i Esasi Matbaası, s.36, 37.

[4] Cengiz Özakıncı, "Osmanlı Ulusçuluğu", Bütün Dünya dergisi, Ekim 2011.

[5] M. Kemal Atatürk'ün Karlsbad Hatıraları, Prof. Dr. Afe-tinan, Türk Tarih Kurumu y., 1983.s. 43, 44, 45.

[6] Mazhar Müfit Kansu, "Erzurum'dan Ölümüne Kadar Atatürk'le Beraber" Türk Tarih Kurumu y., 3. bs., 1988, s. 131.

[7] Birinci Milli Türk Tıp Kongresi (1-3 Eylül 1925) Müzakeratı, Kader Matbaası, İstanbul 1926.

[8] TBMM Zabıt Ceridesi, 1 Aralık 1921, s. 428.

[9] TBMM Zabıt Ceridesi, 1 Kasım 1922.

[10] Konya Türk Ocağı'nda, 20 Mart 1923. Hakimiyeti Milliye 26 Mart 1923'den aktaran: 'Atatürk'ün Bütün Eserleri', Kaynak y., c.15, s.241.

[11] Konya'da Sultani Mektebi'nde 22 Mart 1923, Hakimi-yet-i Milliye, 29.03.1923'den aktaran: 'Atatürk'ün Bütün Eserleri', Kaynak y., c.15, s.254.

[12] Cumhuriyet gazetesi, 7 Mayıs 1924, s.2'den aktaran: Atatürk'ün Bütün Eserleri, Kaynak y., c.16., s.259.

[13] Vatandaş İçin Medeni Bilgiler, Kitap 1, Milliyet mtabaası, İstanbul 1930, s.38, 39.

[14] Türk Çocuklarına Tarih Dersleri, Emin Ali, Sınıf 5, Türk Kitapçılığı Limited Şirketi, İstanbul, Ahmet Sait Matbaası, 1932-1933, s.32.

Hazırlayan:
YİĞİT EREN GÜNEY

İlk Dersimiz Türkçe

Bu ay köşemizi dilimizde yer etmiş yabancı sözcüklerin karşılıklarına ayırdık. Bilginizi sınavın.

1- Otistik (Fr.)

- a-İçe kapanık
- b-Çökertici
- c-Atak
- d-En uygun

2- Polemik (Fr.)

- a-Uzman
- b-Söz dalaşı
- c-Öğüt
- d-Buluş

3- Kalibraj (Fr.)

- a-Uydurma
- b-Getiri
- c-Ayarlama
- d-Nitelik

4- Tansiyon (Fr.)

- a-Aygıt
- b-Çatı
- c-Gerilim
- d-Kan basıncı

5- Viraj (Fr.)

- a-Yönetmen
- b-Dönemeç
- c-Sürücü
- d-Hız aşırıtma

6- Teknik (Fr.)

- a-Belgelik
- b-Birim
- c-Yol, yöntem
- d-Sınama

7- Vantilatör (Fr.)

- a-Yelveren
- b-Saldırgan
- c-Yansız, tarafsız
- d-Dinlence

8- Süper (Fr.)

- a-Bütünleşik
- b-Kavuşma
- c-Tekdüze
- d-Üstün, en büyük

9- Ultraviyole (Fr.)

- a-Sıra dışı
- b-Morötesi
- c-Yansıtıcı
- d-Saydam

10- Şov (İng.)

- a-Gözde
- b-Çok büyük
- c-Gösteri
- d-Pekiştirme

11- Metamorfoz (Fr.)

- a-Uzunluk
- b-Pay
- c-Geniş aç
- d-Başkalaşma

12- Fenomen (Fr.)

- a-Yatırım
- b-Görüngü
- c-Baskı
- d-Satış merkezi

13- Şantaj (Fr.)

- a-Simge
- b-Sürücü
- c-Göz korkurtma
- d-Kayıрма

14- Fiyasko (İta.)

- a-Etki
- b-Başarısız sonuç
- c-Yıldırı
- d-Hayali, düşsel

15- Emisyon (Fr.)

- a-Çıkış
- b-Dilim
- c-Sürüm
- d-Ayırmaç

(Fr.) Fransızca, (İng.) İngilizce, (İta.) İtalyanca

Yanırdar:
151.
sayfada

Yüz Yıl Önce Ankara'da Yeni Bir Başkent Başkent'te Türkiye Cumhuriyeti Doğdu

Çevresini saran, doymak bilmeyen kemiriciler, karadan ve denizden ilerledikçe, Osmanlı Devleti'nin dünya haritası üzerindeki yeri küçülüyordu. Ülkenin payitahtına, boğazlara idam ipini dolamak istiyorlardı. Artan tehlike karşısında Payitahtı, İstanbul'dan taşıma düşüncesini 1897'de yüksek sesle Osmanlı ordusunu modernleştirmeye gelen 1916'da Osmanlı ordusunda, görev başında tifüs salgınında ölen Alman Goltz Paşa dile getirdi.

1917'de Enver, Talat ve Cemal paşalara sunulan bir raporunda

Mustafa Kemal ileride yaşanabilecekleri sıraladı: “Batıda düşmanla karşı karşıya temas yoktur. Ancak, payitahtımız dünya ile olan deniz bağlantısı dolayısıyla en zengin ve gelişmiş yerimiz olduğundan batı cephelerimize düşman tarafından hayati darbelere teşebbüs edilmesi ihtimali vardır.”

Taşı toprağı altın denilen İstanbul, insanları kendine çektiği kadar yayılmacı ülkeler; İngilizler, Fransızlar, Yunanlılar; sıcak denizlere inmeyi düşleyen Ruslar, Bulgarlar, 1833'te Kütahya'ya kadar ilerleyen

Mısır Hıdivliği için de çekiciydi. “Hasta adam” Osmanlı’nın yaşatılması ve İstanbul’un payitaht olarak kalmasının bir nedeni de “Benim olmazsa başkasının da olması” diyenlerin kendi aralarındaki çatışmaydı.

Ruslar 1878’de Yeşilköy’e; Bulgar ordusu 1912’de İstanbul’un son savunma hattı olan Çatalca’ya dayandı. 1915’te İngilizler, Çanak-kale üzerinden İstanbul’a uzanmak istedi. Mustafa Kemal’in engellediği bu girişim 1918’de hiçbir engelle karşılaşmadan gerçekleşti. 22 İngiliz, 12 Fransız, 17 İtalyan ve 4 Yunan gemisinden oluşan müttelik donanması İstanbul’a demirledi. O gün, Mustafa Kemal de geri çağrıldığı İstanbul’daydı. Yanında bulunan Cevat Abbas Gürer şöyle anlatıyor:

“İstanbul’a geldiğimiz günü hiç unutmam. Şehrin çok hazin bir hali vardı. İstanbul düşman donanmalarının limana girmeleri felaketinin matemini tutuyor; bu büyük matemine Atatürk’ü de ortak ediyordu. Atatürk’le ben, askeri ulaşımaya ait bir köhne motor ile deniz ortasında yaslanan bir çelik ormanının içinden geçiyorduk. Atatürk’ün zarif dudaklarından ‘Geldikleri gibi giderler!’ cümlesini işittiğim zaman, Mütareke’nin doğurduğu derin ve elemli ümitsizliği derhal unutmuştum. Cevabımda acele ettim: ‘Size nasip olacak, siz bunları kovacaksınız Paşam!’ dedim. Gülümsedi, aziz başının içinde şekillenmeye

başlayan vatani kurtarma planlarını bir an için yeniden geçiriyor gibi daldı, sonra: ‘Bakalım!’ dedi.”

Payitaht işgal edilince pek çok insan kendine, ulusuna, özgüveni yitirmişti. Ülke içinden kurtarıcı beklentisi yerini mandacılığa bırakmıştı. İşgal altında umudunu yitirmeyen; karanlığa boyun eğmek ya da inlemek yerine ışık olan bir avuç da olsa aydın vardı. Söylev’de bunu şöyle anlatıyor Gazi Mustafa Kemal:

“Saltanat payitahtının ve hilafet merkezinin (...) can evinde yabancı tekeli ve tahakkümü kuruldu ve bütün bu hak çiğneyici tecavüzlere karşı merkezi hükümet ihtimal ki tarihte bir misli daha görülmemiş surette tahammül etti ve daima zayıf ve aciz bir mevkide kaldı. İşte bu ahval milletimizi şiddetli bir uyanışa sevk etti. (...) Efendiler, milletimizin sizler gibi aydınları ve hamiyet sahipleri manzaranın elemli karanlıklarından ümitsizliğe kapılmadılar. (...) Çünkü onlar kuvvetli bir iman ile kanidirler ki, bir yalan perdesi arkasından vatan ve milletimiz aleyhinde verilen hükümler, ortaya sürülen kanaatler muhakkak iflasa mahkûmdur.”

Mustafa Kemal, Kazım Karabekir’e 16 Haziran 1919’da Erzurum Kongresi toplanmadan önemli bir telgraf çekti:

“...milletin mukadderatının yine millet iradesiyle hallini zaruri kıldığı zatialerince teslim edilmiştir. Bu sebeple ben Kürtleri de bir

öz kardeş olarak bağırımıza basıp tekmil milleti bir nokta etrafında birleştirmek ve bunu dünyaya Müdafaa-i Hukuku Milliye cemiyetleri vasıtasıyla göstermek karar ve azmindeyim.”

Alkışlanmayacağını, destek yerine köstek olunacağını çok iyi biliyordu Mustafa Kemal. Kurtuluş için düşüncelerini anlattığı kişiler onun tuttuğu ışıktan rahatsız oldu. Onurlandırılacağına en sert biçimde cezalandırılması istendi:

“İstanbul bir Amerikan mandasıdır tutturmuş gidiyor. Bu olmayacaktır. Türkiye bağımsızlık bütünlüğüne sahip olacaktır. Bunu istemekte devam edeceğiz... Manda yok! Ya bağımsızlık ya ölüm var!”

“(Beni) Bakanlar Heyeti’ne şikayet etmiş, hatta cezalandırılmama talep etmiş. Kahkaha ile güldüm. Evet o zaman herhangi bir Mustafa Kemal, böyle içi dışı çürümüş. soysuzlaşmış bir sülalenin ismi padişah olan reisine arkasını vererek kendini kuvvetli zanneden bir heyet tarafından kolaylıkla cezalanabilir anlayışı geneldi. (...) Bir şey yapabilirlerdi: O da o gün hakim oldukları süngüye ve hayvanlığa dayanarak Mustafa Kemal’i yakalamak ve asmaktı. Halbuki o gün isyanımın

bütün millet arasında duyulmasını nimet sayardım. Onlar buna cesaret edememişlerdir. Niçin? Zannedirim ki, yapabileceklerine emin olmadıklarından!”

Mustafa Kemal’i tıpkı ülkesini Maskeri gücünden yoksun kıldıkları gibi bir kez daha yetkisiz bırakıp etkisizleştirmek istediler. Çok sevdiği askerlik görevinden istifa etti. Keramet sırtındaki üniformada değildi. Giyecek sivil elbisesi bile

olmayan sivil Mustafa Kemal, Erzurum Kongresi’nde tavrını açıkladı:

“İstanbul bir Amerikan mandasıdır tutturmuş gidiyor. Bu olmayacaktır. Türkiye bağımsızlık

bütünlüğüne sahip olacaktır. Bunu istemekte devam edeceğiz... Manda yok! Ya bağımsızlık ya ölüm var! Amerikan mandası diye çırpınanlar, düşman işgali altında bulunan sınırları ve zaafı ile bu millete ve bize inanmayanlardır. (...) Milli egemenlik esasını ve Milli Meclis kararını-ifadelendirmeyen hiçbir anlaşmayı, hiçbir sözleşmeyi kabul etmeyecek ve tanımayacağız.”

(...) “Kahrolsun işgal” diyen hal-kin sözlerinin İstanbul Hükümeti’nin siyasetine uygun olmadığını

belirten İçişleri Bakanı'na ve ardından 4 Eylül 1919 Sivas Kongresi öncesi savrulan tehditlere, Mustafa Kemal, yanıt verdi:

"Bendeniz ne Fransızların ve ne de herhangi bir yabancı devletin korumasına tenezzül eden şahsiyetlerden değilim. Benim için en büyük koruma noktası ve şefaak kaynağı milletimin sinesidir."

(...) Gelişmeleri adım adım izleyen işgalciler yeni bir tutuma yöneldi. Hemen girişimde bulunan Mustafa Kemal, 8 Ocak 1920'de telgrafla:

"İngiltere Hükümeti Başbakanı Lloyd George'un, İstanbul ve Boğazların uluslararası bir hale (getirileceğine) boşaltılacağına; Türk Hükümetinin yeni merkezinin Anadolu'da olacağına ve İstanbul'un yalnız makam hilâfet ve dinî bir payitaht olarak kalacağına dair Sulh Konferansına öneride bulunacağı gazetelerde görüldü. Milli anelerimize ve dinimize aykırı olan böyle bir kararın milletimizce asla kabul edilemeyeceği tabiidir."

Temsilcilerden bu konuda şiddetli protestolarda bulunulmalarını önerdi. (...)

16 Mart 1920 sabahı Mustafa Kemal, Payitaht'ın düşünürü duyurdu:

"İngilizler, İstanbul'da Şehzadebaşı Karakolu'nu basarak altı erimizi şehit ve on beş eri yaraladıktan sonra, bu karakolu ve bir yandan da Harbiye Nezareti'ni ve Tophane'yi ve bütün telgrafhaneleri ele geçirerek Payitaht'ın Anadolu ile bağlantısını kesmişlerdir(...)"

23 Nisan 1920'de Ankara'da TBMM açıldı. Beş parasız, çayına atacak şeker bulamayan, milletvekillerinin kalacak yer bulamadığı, çamur içinde, elektriği olmayan Ankara kurtuluşun merkeziydi artık.

Bugün, İstanbul'u zorla işgal etmek suretiyle Osmanlı Devletinin, yedi yüz senelik hayat ve egemenliğine son verildi. Yani, bugün Türk

milleti, uygar kabiliyetinin, yaşama ve bağımsızlık hakkının ve bütün geleceğinin savunmasına davet edildi.”

23 Nisan 1920’de Ankara’da TBMM açıldı. Beş parasız, çayına atacak şeker bulamayan, milletvekillerinin kalacak yer bulamadığı, çamur içinde, elektriği olmayan Ankara kurtuluşun merkeziydi artık.

(...) Barış görüşmelerinde gücünü ve varlığını ortaya koymak isteyen TBMM Hükümeti ister istemez harekete geçti. TBMM’de 30 Ekim günü tarihi bir oturum oldu. Mustafa Kemal Sadrazam’dan gelen telgrafları açıkladı. Bu saltanatın sonu oldu.

11 Kasım 1922’de Gazi Mustafa Kemal TBMM gizli oturumunda konuştu:

“İstanbul vilayeti halen düşmanlarımız olan İtilaf Devletlerinin işgali altındadır ve İstanbul asırlardan beri fena bir idare makinasının elinde hastadır, hasta olagelmiştir. Bu sebeple biz, payitaht olan bu İstanbul’u TBMM’nin bir vilayeti haline getirerek idare etmek istiyoruz.”

Bir hafta geçmeden saraydakiler İngilizlere sığınarak ülkeyi terk etti.

“Tahtın / saltanatın yeri” anlamına gelen Payitaht yerini “Hükümet Yeri” demek olan “Makarr-ı hükümet”e bıraktı. Eskişehir-İzmit gezisinde gazetecileri aydınlattı, Gazi:

“Hükümet merkezi neresi olmalıdır? Bendenizce iki bakımdan inceleme yapmak icap eder. Biri: si; her tür taarruz ve tecavüze karşı

yerinden kıpırdamayarak, kuvvet ve sükunetini muhafaza edebilecek bir yer olmalı. Bu itibarla bittabi memleketin merkezini araştırmak lazım. Yoksa bir geminin topundan telaşa düşecek bir yerde hükümet merkezi olamaz.

İkincisi hükümet merkezi öyle bir yerde olmalıdır ki, hükümet, bakışlarını memleketin bütün muhitlerine eşit surette atfedebilsin. Eğer memleketin bir köşesine çekilirsek, o halde mamur olmayan ve bizden uzak olan yerleri unutabiliriz. Bilirsiniz ki, Anadolu bugün doğudan batıya, kuzeyden güneye kadar, istisnasız her noktası bir harabe halindedir, baykuş yuvası halindedir. Yani kasaba, şehir denecek hiçbir yeri yoktur. Ne için böyledir? Bunun için birçok sebepler vardır. Fakat o sebeplerden birisi de hükümet merkezinin İstanbul’da olmasıdır.

İstanbul tabii gayet latiftir, geniş bir yerdir. Memleketimizin en mamur ve medenileşmiş bir kısmıdır ve orada oturmakla bu mamuriyeti kazanmıştır. Fakat bu medeniyet ve bu genişlik içinde bütün bakışlarımız, bütün mevcudiyetimiz meczup kalmıştır. (...) Bu memlekette çalışmak isteyenler ve bu memleketi idare etmek isteyenler memleketin içine girmeli ve bu zavallı milletle aynı şartları yaşamalı ki, ne yapmak lazım geleceğini ciddi surette hissedebilsin. Dolayısıyla onun için hükümet merkezinin Anadolu’da olması lazım gelir. (...) Anadolu’nun ortasında merkez olacak bir şehir ancak Ankara-Kayseri-Sivas üçgeni

dahilinde bir noktada olmak lazım gelir. (...)Bu üçgenin bir ucunda bulunan Ankara Türkiye'nin pekala merkezi olabilir ve hadiseler de orasını merkez yaptı ve verimli bir merkez yaptı. Dolayısıyla Ankara'ya karşı nankörlük etmek caiz değildir."

"Yeni Türkiye'nin başkenti meselesine gelince, bunun cevabı kendiliğinden ortaya çıkar: Ankara, Türkiye

Cumhuriyeti'nin başkentidir. (Payitaht meselesi yoktur. Türk payitahtı bizzat hadisat tarafından tayin edilmiştir. Ankara Türkiye cumhuriyetinin makamıdır."

1923 Eylül'ünde Cumhuriyet müjdesini veren Gazi yeni başkenti de bütün dünyaya duyurdu:

"Yeni Türkiye'nin başkenti meselesine gelince, bunun cevabı kendiliğinden ortaya çıkar: Ankara, Türkiye Cumhuriyeti'nin başkentidir. (Payitaht meselesi yoktur. Türk payitahtı bizzat hadisat tarafından tayin edilmiştir. Ankara Türkiye cumhuriyetinin makamıdır.)"

7 Ekim 1923'te Le Temps aracılığıyla dünyaya küllerinden doğan Türkiye gibi başkenti Ankara'nın da anka kuşu olacağını duyurdu:

"Ankara Türkiye'nin başkenti olarak kalmalıdır. Şurası açıktır ki,

Ankara bir iki gün içinde bir başkentin ihtiva etmesi gereken bütün şartları temin edemez. Bununla beraber, şimdiden bazı şartlara sahip bulunmaktadır. Nitekim, bir şehrin gelişmesi için lazım olan esaslı şartlardan biri nüfusun yoğunluğudur. Bu meselede Ankara iyi ta-

lihe mazhardır. Milli hükümetin merkezi olduğu zamandan beri nüfusu yaklaşık üç misli artmıştır. Görüyorsunuz ki, her tarafta yeni binalar inşa ediliyor. (...) Bu ise ancak bir başlangıçtır. Hükûmete gelecekteki inşaat hakkında birçok teklifler

yapılmıştır. Bu teklifleri incelemekteyiz. Fakat bu hususta kararlar alınması beklenmeksizin, özel şahıslar ile hükümet başkentimizi muhtaç olduğu vasıtalar ile donatmak için faaliyete koyulmuştur. Ankara bir göz bakışıyla görülür ki, değişmekte ve gelişmektedir. Bir defa daha tekrar ediyorum ki, bu bir başlangıçtır; fakat ümitlerle dolu bir başlangıç."

Yüz yıl önce 13 Ekim'de (İstanbul'da kalıp direniş gösteren 12 yıl boyunca onu tanımayan büyükelçilere rağmen) Ankara'da yeni bir Başkent, Başkent'te de 29 Ekim'de yeni bir devlet ve Cumhuriyet doğdu. •

yasarozturk@butundunya.com.tr

Atatürk'ün Dünyası
Cengiz Önal

Mustafa Kemal Atatürk'ten

NUTUK

(15-20 Ekim 1927)

54

Anadolu'daki Yabancı Subayların Tutuklanması Kararı

Efendiler!

Yabancıların İstanbul'da saldırıları artırarak nazır ya da milletvekillerinden bazılarını tutuklamaya başlayabileceklerini öngörüp, karşılık olmak üzere, Anadolu'da bulunan yabancı subayların tutuklanmasına karar verdim.

Bu kararımı ve buna göre gerekli önlemlerin alınmasını, 22 Ocak 1920 günü Ankara, Konya, Sivas ve Erzurum'daki Kolordu Komutanları'na, kişiye özel bir telgraf ile bildirdim.

Milletvekillerine gönderdiğim telgrafa; Vasıf, Rauf ve Bekir Sami beylerin »

birlikte imzaladıkları bir yanıt geldi. Bu yanıtta:

“Meclis resmi olarak görüşmelere başlayınca, günün sorunu dolayısıyla, hükümet çekilecektir. O zamana değin durumu esenliği için hükümetin iş başında bırakılması gerekmektedir. Siz, bir girişimde bulunmayınız ve karışmayınız. Buyruklarınızı bize bildiriniz. Görüşlerinizin bütününe katında gereği gibi savunulacağına inanınız.” denilmektedir.

Ben de, ne hükümete ve ne de Meclise herhangi bir şey yazmaya karar vermiş ve artık işi sayın milletvekili arkadaşlarımıza bırakmıştım.

Bu arada; İstanbul’daki arkadaşlarımızın ne gibi öğütlere uyarak, davranışlarını düzenlediklerini belirtmek için, şu kısa bilgiyi sunayım:

“...Filan siyasi temsilci, çok namuslu, doğru sözlü ve Türk dostuymuş. Bu kişi çok içten ve üzüntülü bir dille demiş ki, eğer Harbiye Nazırı ile Cevat Paşa çekilmeseydiler, Harbiye Nazırlığı işgal edilecekti. Kuvay-ı Milliye’nin gösterdiği kararlı suskunluk, kimilerini çıldırtıyor. Fakat tezcamlık göstermeyin, ezilirsiniz. Bana inanın. Aşağılama varsa yapanlar utansın. Belki daha delilikler olacaktır. Fakat siz, sakın delilik yapmayın...”

Ne acıdır ki; İstanbul’daki kişiler (arkadaşlarımız): **“Biz, bu sözlerin içtenliğinden kuşulanmıyoruz.”** diyorlardı.

Meclis Başkanı Seçilmem Sakıncalı Görülüyordu!

Milletvekilleri, İstanbul’da toplanmalarından bir hafta sonra başkanlık kurulu seçimi üzerinde ve dolayısıyla Meclis başkanlığı üzerinde görüşmeye başlamışlar. Bir yerde işaret etmişim ki ben, Meclis-i Mebusan Başkanı seçilmeyi, bazı yararlarından ötürü, gerekli bir önlem saymış ve gereken kişilere görüşümü bildirmiştim.

İşte, anlattığım gibi, bu konu üzerinde görüşülmeye başlandığı günlerde, 28 Ocak 1920 ve 1 Şubat 1920 günlerinde Rauf Bey’in yolladığı yazılarda, birtakım düşüncelerden sonra:

“Biz, pek büyük sakınca doğuracak olan bu işi ileri sürmekten vazgeçiyoruz.” denmekte ve **“Özel, gizli bir toplantıda yeniden söz konusu oldu.**

Şeref Bey, seçilmenizin yararlarından söz etti. Seçimde oyların dağılacağı yeniden kesin olarak anlaşıldığından, ulusun başında Ulusal Meclis’e gözlemci olarak katılmayı öteden beri yeğlediğini söyledi ve sizin için alkışlarla içten gösteriler yapıldığını gördük.

Genel toplantıda Reşat Hikmet Bey Başkan, Hüseyin Kâzım Bey birinci ve Hoca Abdülâziz Mecdi Efendi ikinci başkan vekili seçildi.” haberi verilmektedir.

Efendiler!

Benim Meclis Başkanlığımdan söz eden, demek ki sadece Şeref

Bey oluyor. Öteki kişiler, başkanlığa seçilmemin için söz konusu olduğunu, gizli yapıldığı bildirilen bu toplantıda alıştırma yoluyla bile olsa, söylemiyor.

Sağlam gerekçelere dayanarak, benim başkan seçilmemi söz konusu etmelidiler. Ondan sonra, oyların dağılıp dağılmayacağını incelemelidiler.

Sadece Şeref Bey'in sözleri üzerine, genel eğilimin yönü yolunda yargıya varmak yerinde bir iş olmayabilirdi.

Gelişmeler üzerine Rauf Bey'in başkanlık konusundaki açıklamasına verdiğim karşılıkta demiştim ki:

“İleri sürülen sakıncalar önceden enine-boyuna düşünülen hususlardır.

Benim başkan olmamı gerektiren nedenler bellidir. Bunlar, Kuvay-ı Milliye'nin ulusça kabul edildiğini berkitmek, Meclis dağılırsa Başkanlıkla ilgili görevleri güvenle yapmak, hayatımızla uyumsuz bir barış önerisi karşısında ulusal ayaklanma yapılırsa Başkan olarak ulusun maddi ve manevi bütün gücünü savunmayı yöneltmek düşünceleridir.

Sözlerinizden, savunmayla ilgili bu nedenlerin bugün İstanbul

Şeref Bey (Mehmet Şeref Aykut)

çevresinde savsaklanabilir görüldüğü anlaşılıyor.

Eğer doğru düşünmemek yüzünden ulusal savunmada bugün ya da gelecekte aksaklıklar belirirse, sorumluluk, yanlışlığı yapanlara düşer.

Bu işi benim kişisel düşüncelerle istemediğim yolda güvence verme-

ye gerek yoktur.”

“Eğer doğru düşünmemek yüzünden ulusal savunmada bugün ya da gelecekte aksaklıklar belirirse, sorumluluk, yanlışlığı yapanlara düşer.”

Efendiler!

Gelişmeler bu şekilde bir yol izlerken; Harbiye Nazırı'nın ve Genelkurmay Başkanı'nın zorla dışarıya sürüldüğünü biliyoruz.

Meclis Başkanlığı'na seçilen rahmetli Reşat Hikmet Bey'in, bir nedenle yabancılarca tutuklandığını öğrenmiştik. Ayrıca İstanbul'da bulunan Heyet-i Temsiliye üyelerinin tutuklanmalarının düşünüldüğü, Rauf Bey'in 28 Ocak 1920 günlü haberiyle bildiriliyordu.

Bu olaylardan, Kuvay-ı Milliye'ye karşı davranışlar bulunduğu, Meclisin dağıtılma olasılığı, dolaşısıyla, ulusal savunmaya girişme zamanının daha da yaklaştığı belli oluyordu. Ama bu gerçeği sezinlemeden azdı...

Reşat Hikmet Bey'in kurtarılması için de Ankara'dan çalışmak gerekti.

Rauf Bey'in, Meclisin durumu anlatan 27 Ocak 1920 günlü telgrafında kaygı uyandıracak birtakım cümleler vardı.

Örneğin: "Hükümet başlangıçta çekilmeyi düşünmüş, ama çekilmemiştir. Meclis'in bugünkü durumu, bu sorunu çözmeye elverişli değildir.

“Milletvekilleri, İstanbul'daki iç ve dış etkiler altında, barışı sağlamak ülküsünü savsaklayarak, kulluk, yükselme isteği, kıskançlık, kuruntu vb gibi nedenlerle bölünmüşlerdir.”

Buradaki milletvekillerinin durumları Maraş çevresindeki olaylarla ilgili olarak halkın gönderdiği telgrafları, Genel Kurul'da okumaya bile elverişli değildir.

İtilâf Devletleri'nden filan, falana ayak uydurmamızı öğütüyor. Toplanacak yerimiz yoktur.”

Rauf Bey'e, 7 Şubat 1920'de yolladığımız bir yazıda, şu görüşlerimizi bildirdik:

“Milletvekilleri, İstanbul'daki iç ve dış etkiler altında, barışı sağlamak ülküsünü savsaklayarak, kulluk, yükselme isteği, kıskançlık, kuruntu vb gibi nedenlerle bölünmüşlerdir.

Arkadaşlarımız, çok sayıda milletvekilinden meydana gelecek bir çoğunluk elde edebilmek için kendi düşünce ve inançlarından boyuna özveride bulunmuşlar ve uysal davranmak amacıyla, hükümet ve bilinen çevreler üzerindeki etkilerini büsbütün yitirmişlerdir.

Bu durum, düzeni bozmamak kaygısıyla sürdürülürse, ulus yararına aykırı isteklere ve türlü türlü tutkulara araç olmaktan; ulusal işleri baltalayıcı kararlar alınmasını önleyememekten korkulur.

Buna karşı alınabilecek önlem şudur:

Azınlık bile olsa ilkelerimize yüzde yüz bağlı arkadaşlardan bir grupta yetinmek.

Bunun sakıncası, uysallığın sakıncasından azdır.

Hükümeti, kayıtsız koşulsuz düşürmek gerekir.

Kesin mücadele durumu alınması gerekir.” •

cengizonal@butundunya.com.tr

Gelecek Ay: *Mücadeleyi Kararlı Olarak Başlatmak!*

Hakimiyeti Milliye

“Kalk” Borusu

Türkiye için yeniden “Kalk!” borusu çalıyor. Bu ses olaylardan ve de tarihten geliyor. Türk ulusu siyaset ve askerlik meydanında düşmanlarını yendi.

Bunun üzerine dediler ki:

“Bunda şaşılacak bir şey yoktur. Tarih de söylüyor ki, Türk cesurdur, kavgacıdır. Asıl hüner uygarlık ve beceri yollarında, hatta ekonomik yetenekte kendini göstermektedir!”

İşte şimdi böyle bir sınav geçireceğiz. Yeni yaşamın zorunlulukları bizi yeni bir savaşıma, diğer bir ifade ile ekonomik savaşıma götürüyor. Türk’ün, bu beceri meydanında da başarılı olması ulusal borcudur. Şeref ve namusunun gereğidir.

Hatırlardadır ki, fermanını kanımızla yazdığımız siyasi bağımsızlığımızı Lozan’da kabul ettirmek pek zor olmadı.

Fakat orada Türkiye’ye mali bir bağımsızlık vermeyi hiç birinin aklı

almıyordu. İşin içine maddi ve el ile tutulur çıkarlar giriyordu.

İhtimal ki, gerçek kanaatleri de şöyleydi:

“Nasıl olur? Türkiye dışarının mali desteği ve koruması olmadan kendi başına, kendi gücü ile yaşayabilir miydi?”

Barış Antlaşması’nın mali ve ekonomi konularıyla ilgili maddeleri görüşülürken İsmet Paşa direnerek, ısrarla bağırıyordu:

“Efendiler! Bize siyasi bağımsızlık verdiğinizden söz ediyorsunuz, diğer taraftan da, antlaşmaya aleyhimize olarak bazı maddeler koymak istiyorsunuz.

Ekonomik bağımsızlığa sahip olmayan bir devlet, gerçekte bağımsız sayılabilir mi? Yanlış düşünüyorsunuz efendiler. Türkiye siyasi rüştü gibi, ekonomik rüştünü de gösterebilecek yetenektir.”

Sorun, Türkiye için her şeyin üstünde, bir yaşam sorunuydu.

Henüz Batı Cephesi Komutanlığı'nı bünyesinde bulunduran muzaffer komutan, eğer konferans ekonomik ve adli bağımsızlığımızı kısıtlama konusunda ısrar ederse, kendisi de Lozan'dan ayrılarak, ordusunun başına dönmek zorunda kalacağını açıkça söylüyordu.

Ekonomik Bağımsızlık!

İsmet Paşa'nın bu nokta üzerindeki ısrarını, sırf keyfi ve duygusal nedenlere bağlayan bazı devletlerin üyeleri, onu tatlı sözlerle yumuşatmaya, düşüncesinden çevirmeye çalıştılar.

Oysa Ankara ve onun yavuz temsilcisi, bu işi bir duygu ve heves konusu değil, ülke için bir hesap ve yaşam konusu olarak alıyordu.

İsmet Paşa'nın bu sarsılmaz ve kutsal inadına en çok kızan şahıs, Lord Curzon olmuştu.

Türk Heyeti Başkanı'nın devamlı olarak direnmesi önünde, en sonunda dayanamayan Büyük Britanya Heyet Başkanı, bir gün toplantıların birinde şu sözleri söylemişti:

“İsmet Paşa'nın ısrarından bıktım, usandım. Türk Heyeti Başkanı sanıyor ki, ekonomik bağımsızlık sadece kuru sözlerle yürür.

Mademki, bu işte bu kadar inat ve ısrar ediyor, kendisine istediğini vereceğiz.

Fakat Türkiye'nin dışarıdan ekonomik yardım görmeksizin yaşamasına olanak yoktur.

Ben eminim ki, kısa bir süre sonra, bütçesi için, yaşamsal ihtiyaçları için Türkiye bize el açmaya gelecektir.

İşte o zaman, şimdiki kabul ettirmek istediğimiz koşulların daha ağırklarını kendisine dikte ettireceğiz!”

İşte Türk ulusu, ulusal gurura, can damarına dayanan böyle bir davayı kazanmak için ekonomik mücadeleyle davet ediliyor.

Son zaferin bütün araçları, bütün olanakları elimizdedir. Bütün konu milletin bu zorunluluğu takdir etmesindedir.

Bir kez Türk ulusunun iradesi, kendisiyle ilgili kararını verdiğinde, bu dünyada başarılamayacak başka hiçbir işi

olamaz.

Şunu da unutmayalım ki, Batı Cephesi ve Lozan Cephesi mücadelesinde başarıyla kumanda etmiş olan şahıs, muzaffer Garp Cephesi Genel Komutanı, yeni ekonomik mücadele cephesinde de kumanda makamında bulunuyor.

Bu güzel rastlantı hem talihimizin eseridir, hem de başarının başlıca etkenidir.

Vatandaşlar!

“Kalk!” borusu çalıyor.

Vatanın davetine katılınız!

Ulusal Ekonomi Cephesi'ne koşunuz! •

Hâkimiyeti Millîye Gazetesi

13 Aralık 1929

Yüzbaşı Faruk

Sene 1920.
Sıcak bir Temmuz günü, kapıyı
çalarak toplantı salonuna giren ya-
ver seslendi.

“Emrettiğiniz yüzbaşı geldi
efendim.”

“Al içeri.”

Nazır Ziya Paşa subaylara bilgi
verdi, “Az önce sözünü ettiğim ta-
lihsiz olayın faili.”

Yüzbaşı bekletmeden içeri girdi,

kaygılı bakışlarla kendisini izleyen
subayların arasından hızla ilerleye-
rek nazırın masası önünde durdu,
selam verdi.

“Yüzbaşı Faruk, İstanbul. Beni
emretmişsiniz.”

Uzun boylu, kumral, yakışıklı,
biraz bıçkın havalı bir subaydı. Na-
zır önündeki bir yazıya bakarak yu-
muşak bir sesle:

“Oğlum” dedi. “Dün akşam »

Beyoğlu'nda İngiliz İnzibat Subayı Teğmen Miller'ı, emre rağmen selamlamamışsın. Doğru mu?"

"Evet efendim, doğru."

Nazır, dürüst subaya babacanca yol gösterdi:

"Herhalde görmediğin için selamlamadın, değil mi çocuğum?"

"Hayır efendim gördüm."

Olayı kapatalım."

Başıyla çıkması için izin verdi. Ama yüzbaşı yerinden kıpırdamadı.

"Paşam, bir de beni dinlemenizi rica ediyorum."

Nazır bıkkınlıkla:

"Söyle bakalım." dedi.

"Balkan Savaşı'nda teğmen-dim. Çanakkale'de üsteğmen. Suri-

ye cephesinde yüzbaşı oldum. Ben bu rütbe-leri tek başıma savaşıarak almadım. Her rütbemde binlerce şehidin ve gazinin hakkı var. Onların hakkını korumak namus borcumdur. Beni affedin, özür dileyemem".

Harbiye Nazırını bozuldu, "Anlamadın ga-

liba. Harbiye Nazırını olarak emrediyorum."

Yüzbaşı sükûnetle "Anladım efendim." dedi. Apoletlerini bir hamlede söküp nazırın masasına bıraktı, "Artık emrinizi dinlemek zorunda değilim!"

Başıyla selam vererek kapıya yürüdü.

Oturan subayların, İstanbul'u tutan birkaçı dışında, hepsi saygıyla ayağa fırladı.

Hepsinin rütbesi yüzbaşından bü-yüktü. Gözleri dolu, yüzbaşıya selam durdular.

Nazırın canı sıkıldı:

"Niye selamlamadın öyleyse?"

Selamlamanız için emir verilmişti."

"Rütbesi benden küçük olduğu için selamladım Paşam. Askerlik töresince, önce onun beni selamlaması gerekmez miydi?"

Ziya Paşa derin bir kederle ellerini açtı:

"Askerlik töresi mi kaldı a yavrum? Adamlar galibiyet haklarını kullanıyorlar. İngiliz Komutanlığı bu sabah olayı protesto etti. Mesele çıkarılacak zaman değil. Hemen şu müzevir teğmeni bul da özür dile.

Nalıncılar Yokuşu'ndaki türbenin arkasındaki avluda geniş omuzlu, koca elli, palabıyıklı bir adam, yerde duran iki açık tabuta makineli tüfeklerin parçalarını özenle yerleştiriyordu. Yüzbaşı Faruk "Tüfeklerin durumu iyi mi Haydar Çavuş" diye sordu. Irak'ta silah arkadaşlığı yapmışlardı. "İkisi de zehir gibi yüzbaşım, daha çok iş görür bunlar."

"Sen ne zaman Anadolu'ya geleceksin?"

Haydar Çavuş kırgın önüne baktı. "Soruşturdum beyim, bizi çağırıyorlar."

Haklıydı. Ankara hükümeti, yıllardan beri cepheden cepheye koşturulan bu yorgun kuşakları, silah altına çağırılmıyordu. Çünkü elde yeni birlikleri donatacak kadar silah da yoktu, cephe de. Çoğu da sakattı. Belki yetkililer,

savaşa doymuş bu eski askerlerin çağrıya uymayacaklarından da çekinmekteydiler.

Küçük caminin ak sakallı imamı avluya girdi. "İstediklerini hazır ettik oğul" diye seslendi. Arkasında

güvenilir mahalleliler vardı. Haydar Çavuş aceleyle tabut kapaklarını kapatıp, sıkıca çiviledi. Biri tabutların üzerine, kaç zamandır sandık dibinde sakladıkları için kırışmış bayrakları serdi.

Binbaşı Ekrem ile İhsan, Faruk'tan gelen haber üzerine Divan Yolu'nun ağzında bekliyorlardı.

İkisi de gözlerine inanmadı.

Faruk bayrağa sarılmış iki tabutu taşıyan küçük cemaatin önüne geçmiş, sırtında imamın cübbesi, başında beyaz sarık, ağır ağır yürüyerek yaklaşıyordu. Bir işgal devriye kolu, komutanının emri üzerine durup cenazeleri ve Yüzbaşı Faruk'u saygıyla selamladı. Faruk'un ağzı belli belirsiz bir gülümseme ile kıvrıldı. Cenaze alayı, Ayasofya'ya doğru, rast geldiği İngiliz subaylarının selamları arasında uzaklaştı.

Makineli tüfekler biraz sonra, Ayasofya'nın arkasında yanmış bir konağın enkazında oturan alaylı Teğmen Ahmet Ağa'ya teslim edilecek, onun sandıkladığı silahlar, iş makinesi, hurda demir, değirmen taşı diye kapalı adı Zafer Ticaret-hanesi olan İnebolu Menzil Komutanlığına sevk edilecekti.

Ekrem keyifle "Vay delifişek!" dedi, "Dediğini yaptı... Üstelik yüksek rütbeli İngiliz subaylarına kendini de bayrağı da selamlattı."

Ekrem keyifle "Vay delifişek!" dedi, "Dediğini yaptı... Üstelik yüksek rütbeli İngiliz subaylarına kendini de bayrağı da selamlattı."

İhsan sözünü fazlasıyla yerine getiren Faruk'u gıpta ile izliyordu. Olacakları düşününce heyecandan midesi kasıldı. Dr. Hasan, önüne geleni veba şüphesiyle hastaneye sevk

etmişti. Haydarpaşa Hastanesi'nin tahlil sonuçlarının anlaşılması şekildedir, bugün Selimiye Komutanlığına bildirilmesi gerekiyordu.

Hastaneye sevk edilmiş yirmi sekiz erin kolera olduğunu bildiren yazı, Sultan Selim'in odasına yerleşmiş olan kibirli İngiliz Komutanın önüne öğleden sonra geldi. Panikleyen İngilizler hiç vakit geçirmeden Selimiye'yi boşalttılar.

Meydan Türklere kalmıştı.

Dağ telsizlerinin yerleştirildiği açılmamış sandıklar, hemen o gece bina dışına, talimhanenin duvarı dibine taşındı. Sabahleyin de Bursalı Osman Çavuş, telsiz kamyonlarının kapaklarını menteşelerinden sökerek, mühürleri bozmadan içlerini boşalttı. Becerikli çavuş bir yandan çalışıyor, bir yandan da Libya'da silah arkadaşlığı yaptığı İhsan'a takılıyordu. "Teğmenim maşallah hiç değişmemişsin, hâlâ yakışıklı bir delisin."

Depolarda işe yarar ne varsa yıldırım hızıyla sandıklandı. Talimhane duvarı dibinde 20 büyük, 75 küçük sandık birikmişti. İhsan Bey Haydarpaşa Hastanesi'nden bir sıhhiye arabası istedi. Hava karırır kararmaz erler, büyük sandıkları arabayla, küçük sandıkları sırtlarında iskeleye taşıdılar. Rastladıkları iki İngiliz nöbetçiyi susturup bağladılar.

Eski bir deniz subayı olan Korsan Murat Reis'in ışıkları söndürülmüş büyük motoru, iskeleye yaklaşmış bekliyordu. Başına iş

açılacağından korkarak direnmeye yeltenen gümrükçü Halil'i silahla ikna etmek gerekmişti. Sandıklar motora yüklendi. Yüzbaşı Hikmet, Üsteğmen Hakkı ve o sabah nikahlandığı eşi Fahriye Hanım motora atıldılar. Oynanan oyun birkaç gün içinde anlaşılacağı için artık İstanbul'da kalmaları mümkün değildi. Dr. Hasan da ilk fırsatta Anadolu'ya geçmek için Selimiye'yi terk etmişti.

Hakkı'yla Fahriye Hanım'ın durumunu öğrenen deryadil Reis neşelendi. "Biz de düğünü bu gece deniz üstünde yaparız. Kamaramı gelinle güveye veririm."

Motor sessizce iskeleden ayrılarak burnunu Boğaz'a çevirdi. Dikkat çekmeden düşman zırhlılarının arasından geçip Karadeniz'e çıkmaya çalışacak, devriye gezen Yunan savaş gemilerine yakalanmazsa, ertesi gün İnebolu'da olacaktı.

Turgut Özakman

Milli Mücadele ve Kurtuluş Savaşımızla, Cumhuriyet tarihini daha güzel anlatabilen kimse olduğunu düşünmüyorum. Henüz genç bir delikanlıyken 1948 senesinde, Ankara, Polatlı'dan Dumlupınar Zafertepe'ye kadar tam on gün yayan olarak yürümüş, Sakarya siperlerinden aldığı toprağı, Zafertepe'deki anıtın toprağına katmıştır. 29 Ağustos gecesi arkadaşlarıyla Zafertepe'ye ulaşmış ve vatan toprağının üzerinde uyumuşlardır.

30 Ağustos günü trenler,

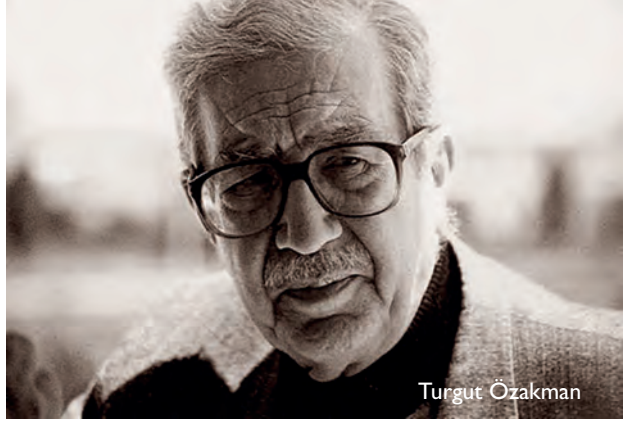
otobüsler, arabalar ve yayan olarak Dumlupınar üzerinden gelen vatandaşlar ile beraber geçit törenine katılmışlardı. Geçtikleri güzergâh savaşların olduğu, Yunan işgaline de, Türk ordusunun hücumuna da tanık olmuş, acıyı da, zaferi de yaşamış yerlerdi. Savaşa katılmış gaziler ve o günleri yaşamış insanlar henüz sağ idiler. Özakman ve arkadaşları onları dinleye dinleye, konuşup sorular sorup, yaşananları yerinde görüp notlar alarak yürümüşlerdi tüm güzergâhı.

Orada not alıp yazmaya başlayan Turgut Özakman bir daha not alma-

yı hiç bırakmadı. Hatta tüm ömrünü buna harcadı. İnsanlarla konuştu, gidip yerinde inceledi, belgeleri buldu, tüm meclis tutanaklarını tek tek inceledi, yabancı basın ve düşünman belgeleriyle karşılaştırdı, Osmanlıca yazılmış belgeler, kitaplar, telgraflar ve resimleri buldu. İngiliz ve Yunan yazışma ve belgeleri başta olmak üzere hemen her detayı araştırdı. Kendi söylemiyle, “yaklaştıkça büyüyen, bir macera romanından daha heyecan verici olan Milli Mücadele’yi” okurlar yorulmadan keyifle okusunlar, özellikle de gençler yaşadıklarımızı öğrensinler diye emeğini önce bir roman olarak

değerlendirdi, daha sonra TRT’de dizi olarak çekilmesi için senaryo olarak hazırladı.

Büyük bir ilgi ve beğeniyle izlenen bu diziler aslında Özakman’ın istediği akış ve detaydan çok uzaktı ama yine de ekran başında herkesi gözü yaşlı olarak esir almayı başarmıştı.

Turgut Özakman

Milli Mücadele’nin emperyalizmle karşı verilmiş ve kazanılmış ilk kurtuluş savaşı olduğu gerçeği anlatılmadığı için gençlerimiz başkalarının kurtuluş mücadelesine imrendiler. Kendi tarihlerine, kendi kahramanlarına yabancılaştılar. Milli Mücadele kahramanlarımızın ve Atatürk’ün bizlere altın tepsi içinde sunduğu laik Cumhuriyet’in kıymetini daha iyi anlayıp bizden sonraki nesillere de anlatabilmek için bu bayrak yarışı devam edecek.

Benim Turgut Amcam...

Ruhun şad olsun, huzur içinde uyu. •

kayaboztepe@butundunya.com.tr

Evrensel Bakış Açısı

Gürbüz Evren

Disney Plus (Disney+) adlı yayıncı kuruluş Atatürk'ü anlatan diziyi yayınlamaktan vazgeçti ve bunu da tuhaf gerekçelerle geçiştirdi.

ATATÜRK'E DE SOYKIRIMCI DEDİLER YA...

Dizinin yayınlanmasına Ermeni lobisi engel olmuş.

ABD'deki Ermeni diasporasının en büyük kuruluşu ANCA bu konuda başı çekmiş.

Bunda şaşıracak bir şey yok. Çünkü Ermeni lobisinin böylesi müdahaleleri ilk kez olmuyor.

1915 olaylarına ilişkin Ermeni iddiaları ne zaman gündeme gelse, konu Türkiye kamuoyunda bir süre

konuşulur.

Siyasiler, sivil toplum kuruluşları sert açıklamalar yapar.

Ama zaman içinde her şey unutulur.

Bizim ruh durumumuzu çok iyi bilen Ermeni diasporası ise halimizi gülerек izler.

Yaklaşık 25 yıldır Ermeni iddiaları üzerine çalışırım. Ermeni diasporasının ilişkilerini, stratejilerini,

hesaplarını ve atacağı bir sonraki adımı anlamakta zorlanmam.

1915 olaylarına ilişkin Ermeni iddiaları hakkında biri İngilizce 3 kitap yayımladım.

Yüzlerce makaleye imza attım.

Birçok televizyon programına katıldım.

Yurt içi ve özellikle yurt dışında konuşmacı olarak bulunduğum birçok panelde, kimi zaman fanatik Ermenilerin ve destekçisi PKK'lı teröristlerin fiziki saldırısına uğradım.

Ama tavrımı hiç değiştirmedim. Her zaman objektif ve gerçekçi olmayı tercih ettim.

Fransız Meclisi'nde 2000 yılında, adına soykırım dedikleri iftirayı bir yasa ile kabul ettiler.

Herkes Fransa'ya esti gürledi.

Fransız temsilcilikleri önünde gösteriler yapıldı.

Maketler, bayraklar yakıldı.

Fransız ürünlerini almayalım, otomobillerini kullanmayalım, boykot uygulayalım çağrıları yapıldı.

Birkaç hafta sonra her şey unutuldu.

Kimse Fransız parfümlerinden,

**Bunda
şaşıracak
bir şey yok.
Çünkü
Ermeni
lobisinin
böylesi
müdahaleleri
ilk kez
olmuyor.**

kozmetik ürünlerinden, markalarından vazgeçmedi.

Yollarımızı Fransız marka otomobiller doldurmaya devam etti.

Ermeni iddialarını tanıyan benzeri bir yasa İtalya'da gündeme gelince, yine aynı şey oldu.

Protestolar, boykot çağrıları aldı başını gitti.

Hiç unutmam bir siyasetçi, İtalyan kravatlarını protesto edelim diye bas bas bağırdı.

Ama kimse o anda adamın boyunda İtalyan marka bir kravat olduğunu fark etmedi.

Kısacası nerede Ermeni iddialarını tanıyan bir yasa çıksa hemen protesto için soluğu o ülkenin elçiliğinin önünde aldık.

Ağzımıza geleni söyleyip, o ülkeye gitmeyelim, ürünlerini almayalım, boykot edelim diyerek, anlık tepkimizi verdik.

Hep kendimizi kandırdık.

Ermeni diasporası her ülkede siyasi ilişkilerini kurmuş, lobilerini oluşturmuş, planlı ve programlı bir şekilde yoluna devam ediyor.

Çok rahat hareket ediyor.

Çünkü rakibini yani Türkiye'yi tanıyor.

Türkiye'nin bu konuya ilişkin 1950'li yıllardan beri bir devlet

politikası bulunmadığını, lobicilikte başarılı olamadığını, tasarılar gündeme geldiğinde günü kurtarmanın dışında hiçbir şey yapmadığını ve duygusal tepkilerin ötesine geçemediğini biliyor.

ABD'deki Ermeni diasporasının kuruluşu ANCA'nın yöneticisi Aram Hamparian, Atatürk dizisi için *"Atatürk'ün Disney tarafından resmedilmesi korkunç bir öneri. Onun soykırım yaptığını görmezden gelerek geri kalanları öne çıkarmak yaptığı şeylerin normalleştirilmesi riskini ortaya çıkarır."* yorumunda bulunuyor.

Aram Hamparian

Hamparian, Atatürk'ün dünyadaki saygınlığını bildiği ve onu yıpratmak istediği içindir ki soykırım iftirasını ortaya atıyor.

Ermeni yetkili, 1915 olayları sırasında Atatürk'ün Çanakkale'de kahramanlık destanları yazdığını, ardından 1916'da Trakya'da görev yaptığını, Nisan 1916'da ise Diyarbakır'da Rus ordusuna karşı savaştığını bilmeyecek kadar cahil olamaz.

Atatürk, Milli Kurtuluş Savaşı ile Sevr Anlaşması'nı soykırıma uğrattı. Yani Doğu Anadolu'da Ermenistan kurulması projesini tarihin çöplüğüne attı. Ermeni diasporası için bundan büyük soykırım olabilir mi?

Ama olsun maksat Atatürk'e saldırmak değil mi?

Evet Atatürk'ün bir soykırım yaptığını kabul ediyorum.

Ama nasıl?

10 Ağustos 1920'de, müttefikler ile Osmanlı Devleti arasında imzalanan Sevr Anlaşması, Doğu Anadolu'da bir Ermenistan Devleti kurulmasını da öngörüyordu.

Atatürk ne yaptı?

Başlattığı ve zafere ulaştırdığı Milli Kurtuluş Savaşı ile Sevr Anlaşması'nı soykırıma uğrattı.

Yani Doğu Anadolu'da Ermenistan kurulması projesini tarihin çöplüğüne attı.

Ermeni diasporası için bundan büyük soykırım olabilir mi?

Zaten Hamparian'ın derdi de bu değil mi?

Sorunumuz ne içeride ne de dışarıda, Türkiye düşmanlarına karşı birlik olamamaktır.

ABD'de Ermeni asıllıların sayısı

380 bin, Türk vatandaşlarının sayısı ise 300 bin civarındadır.

Ermeni diasporası dünyayı Türkiye'nin başına yıkarken, Türkler kendi içlerinde paramparçadır.

İyi niyetli küçük bir kesimin çabaları ise yetersiz kalmaktadır.

Ayrica bu son olay kapsamında düşündüğümüzde, Atatürk düşmanlarının sadece dışarıda değil içimizde de bulunduğunu unutmamak gerekiyor.

İşte bu kesimlerin de Atatürk dizisine yayın yasağı getirilmesine açıktan olmasa da gizliden gizliye sevindiklerini bilelim.

Aynı durum, birçok Avrupa ülkesi için de geçerlidir.

Fransa'daki Ermeni kökenlilerin sayısı 400 bin, Türk vatandaşlarının sayısı ise 700 bine yaklaşmıştır.

Ama bu ülkedeki Ermeni lobi-si dünyayı Türkiye'nin başına yıkarken, kendi içinde birçok siyasi,

etnik ve mezhepsel gruba bölünmüş Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları olup bitenleri sadece izlemektedir.

Hatta Türk pasaportu taşıyanların bir kısmı, ellerinde farklı terör örgütlerinin bayraklarıyla Ermeni lobisinin gösterilerine katılmaktadır.

En vahim durum ise Almanya'dadır.

Yaklaşık 20 bin Ermeni asıllının yaşadığı Almanya'da, Türk vatandaşlarının sayısı 2 milyon civarındadır. Ama o küçük Ermeni lobisi, Alman Meclisi'nden soykırım iftirasını yasa olarak geçirebilmektedir.

Bizim 2 milyon diye övündüğümüz vatandaşlarımız ise kendi içlerinde bin parçaya bölünmüş ve düşmanlaşmış şekilde yaşamaktadır.

İyi niyetli küçük grupların çabalarının ise hiçbir etkisi olmamaktadır.

Buraya kadar yazdıklarımdan, her şeyi yurt dışındaki ve ülkedeki vatandaşlarımızdan beklediğimiz sonucu çıkarılmasın.

Onların etkisizliğinin nedeni Ermeni iddialarına, propagandalarına karşı bir devlet politikamızın olmamasından kaynaklanmaktadır.

Ne demek istediğimi 1950'li yıllardan beri Türkiye'yi yöneten gelmiş geçmiş siyasiler çok iyi bilir.

Ermeni diasporası yoluna aynı kararlılıkla devam edecektir.

Çünkü soykırım, Ermeni diasporası için var oluş nedenidir.

Kendi varlıklarını sürdürme yöntemidir.

Birleştirici unsurdur.

Aynı zamanda bazıları için de maddi kazanç kapısıdır.

Çünkü "soykırım sektörü" ekonomisi oluşmuştur.

Diaspora yayımladığı kitaplar, sahip olduğu radyolar, düzenlediği etkinlikler, yaptığı film ve dizilerden her yıl milyonlarca dolarlık kazanç elde etmektedir.

Unutmadan, önemli bir ayrıntıya daha değinmekte yarar var.

Türkiye-Ermenistan ilişkilerinin normalleşme (ne demekse) sürecinde, Atatürk dizisinin Disney Plus tarafından yayından kaldırılmasının, Ermeni diasporasının provokasyonu olduğu söyleniyor.

Türkiye'den toprak talebini anayasasından çıkarmamış, soykırım iftirasını ülkede yaşam tarzı haline getirmiş Ermenistan'ın, ABD'deki Ermeni diasporasının provokasyonuna ihtiyacı mı var?

Yazının sonunda soralım, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı kaç kişi Disney Plus aboneliğini iptal etti?

Uzun lafın kisası, kendimizi kandırmaya devam. •

gurbuzevren@butundunya.com.tr

"Türk Milleti yüzyıllardan beri hür ve müstakil yaşamış ve istiklâli yaşamak için şart saymış bir kavmin kahraman evlâtlarından ibarettir. Bu millet istiklâlsiz yaşamamıştır, yaşayamaz ve yaşamayacaktır."

(21 Haziran 1922)

Mustafa Kemal Atatürk

METE AKYOL'DAN YAZILAR

(Bir Başkadır Benim Mesleğim adlı kitabından)

Atatürk Benim Mesai Arkadaşımdı

Her yılın 10 Kasımında, Atatürk'le ilgili olarak bir dizi yayımlamak o yıllarda Milliyet'te gelenek idi. 1968 yılının Kasımına yaklaşan günlerinden birinde, Yayın Genel Yönetmeni Abdi İpekçi, pırl pırl bir fikirle geldi Ankara'ya:

“İsmet İnönü, bizim gazeteye 10 Kasım için Atatürk'ü anlatacak” dedi. “Çok nefis bir dizi olacağına inanıyorum. Yarın saat 14.00' te randevumuz var. İkimizi de bekliyor.”

Taşınabilen türde bir ses alma aygıtına sahip olmak, bir gazeteci için o yıllarda, “bulunmaz Hint kumaşı” değerinde bir ayrıcalık oluşturuyordu. Yayın genel yönetmenim, Ankara'da devletin ve partilerin ileri gelenleriyle görüşmelerini, bu ayrıcalığım nedeniyle bensiz yapmıyordu. İsmet İnönü'ye de yine, bu ayrıcalığım nedeniyle birlikte gidecektik.

Pembe Köşk'te İsmet İnönü, o gün öğleden sonra Abdi İpekçi'ye büyük bir özenle Atatürk'ü anlatıyor, ben de aynı büyüklükteki bir özenle, birinin sorularını, ötekinin ise her biri tarihsel bir belge değerindeki açıklamalarını ses alma aygıtına kaydediyordum.

Abdi İpekçi, anlayabildiğim kadarıyla bu konuda konuşmaya güçlükle razı edebildiği İsmet İnönü'yü kızdırmamak, üzmemek, hatta bu görülmeye “Evet” dediğine onu pişman etmemek için sorularını, gazeteci kimliğinin ötesinde, bir diplomat dikkatiyle, yetkinliğiyle ve kıvraklığıyla soruyordu. İsmet İnönü ise, yanlış bir yoruma neden olmaması özeniyle, Atatürk'le ilgili her sözcüğünü kafasında birkaç kez süzgeçten geçiriyor, ancak ondan sonra tek tek “dudaklarından çıkabilir” vizesi veriyordu sözcüklerine.

İpekçi, İnönü'ye saygısını eksiksiz koruyabilmek için, İnönü ise Atatürk'ün anısına saygısını eksiksiz koruyabilmek için, birbirleriyle sanki "karınca ezmeden yürüyebilme" yarışını yapıyorlardı.

Onların karşılıklı konuşmalarını can kulağıyla dinleyebilmek için başımı bir o yana, bir bu yana çevirirken zaman zaman, iki tenis ustasının bir dünya şampiyonasındaki final karşılaşmasını izliyormuşum gibi bir duyguya kapılıyordum. Her ikisinin yan yana oturdukları kanepe'nin tam karşısına yerleştirdiğim mikrofon, gerek İpekçi'nin sorularını, gerek İnönü'nün yanıtlarını, aygıtın ağır ağır dönen makaraları arasındaki bandlara gönderirken gerçekte, ulusal tarihimizin arşiv raflarına yeni yeni tarihsel belgeler depolanıyordu.

İsmet İnönü'nün, gazetede onbeş gün boyunca büyük bir ilgiyle izleneceğinden emin olduğu açıklamalarını dinledikten sonra Abdi İpekçi, almak istediklerini almış olmanın verdiği bir rahatlıkla, konuyu çok özel bir noktaya getirmek istedi. İsmet İnönü'ye, Atatürk'le arasında var olduğu ileri sürülen fakat doğruluğu kanıtlanamamış bir konuda da soru sordu. Amacı, yakın tarihimizin karanlıkta kalmış bir sayfasını daha aydınlığa çıkartmaktı.

Bir devlet kuran bu iki büyük adam arasındaki bir anlaşmazlık ya da bir kırgınlık konusunda,

bu nedenle, taraflardan birinin ilk kez konuşmasını sağlama girişiminde bulundu.

İsmet İnönü'nün iştirme aygıtındaki pillerin başına, işte hep böyle anlarda teknik arızalar geldiğine bir kez daha tanık olduğumu sandım önce...

İnönü, soruyla uzaktan yakından en küçük bir ilintisi bile olmayan bambaşka bir konuda açıklama yaptı çünkü. Koskoca Abdi İpekçi, koskoca İsmet İnönü'nün "konuyla uzaktan yakından ilgisi olmayan" bu yanıtı karşısında "Paşam, Paşam... Ben o konuyu değil, bu konuyu öğrenmek istemiştim." demedi. İnönü'nün, başka bir konudaki açıklamasını, tam bir İngiliz centilmeni nezaketi sergileyerek, sonuna dek

Milliyet Yayın Genel Yönetmeni Abdi İpekçi, İnönü ile Pembe Köşk'te / Ekim 1968

sabırla dinledi.

Peki, İsmet İnönü soruyu niçin anlayamamış ya da duyamamıştı?.. Ve niçin, hiç de ilgisi, ilintisi olmayan bir biçimde yanıtlamıştı?..

Aslında İnönü'nün iştirme aygıtının başına bir teknik arıza gelmiş değildi... Ayrıca İnönü, İpekçi'nin nezaketinin sürekliliğini ölçmek istemiş de değildi. İsmet İnönü'nün şu anda uyguladığı gerçek, diplomatik bir nezaketle topu saha dışına atmaktı yalnızca.

Bir ömür süresince hemen her gün antrenmanını yaptığı “karşılıklı konuşma” tekniğini kullanmadaki üstün yeteneğiyle İnönü, hem kendisine sorulan bir soruyu duymazlıktan gelerek, hem de duymazlıktan geldiği soruya bambaşka bir konuda yanıt vererek karşısındaki kişiye gerçekte, bu konuda konuşmak istemediğini anlatmak istiyordu.

Görüşme tekniğinin böylesi üstün bir düzeyde karşılıklı uygulandığı bir ortamda taraflardan birinin verdiği mesajı, öteki taraf da aynı

nezaketle alıyordu ve...

Karşılığında da, yine aynı nezaketle o da kendi mesajını veriyordu: Aynı soruyu yeniden sorarak, “Siz topu taca atsanız da, ben topu alacağım ve yine oyuna sokacağım” demek istiyordu.

Diplomatlar ve politikacıların oluşturdukları ikili taraflar arasında eksiksiz uygulanan bu görüşme tekniği, taraflardan birinin gazeteci olduğu bu ikili görüşmede biraz değişik bir biçimde uygulanıyordu. Taca atılan topu oyuna yeniden sokmak görevi, “gazeteci taraf”ın üstüne düşüyordu hep.

Bu nedenle de Abdi İpekçi, nezaketinin inceliğini göstermekten kaçınmadığı İsmet İnönü karşısında, mesleğinin inceliğini de göstermekten kaçınmadı ve... Biraz önce sorduğu sorusunu, birkaç sözcüğünü değiştirip bir kez daha sordu:

“Atatürk” dedi... “Aranızdaki anlaşmazlıklar” dedi... “Birbirinize kırgınlığınızın nedenleri” deyip topu yeniden oyuna soktuktan sonra sabırla beklemeye başladı. İnönü gözlerini

İpekçi'nin gözlerine dikti ve dikkat çekici bir süre konuşmadan öyle hareketsiz kaldı.

Yeniden konuşmaya başladığında, yeniden konu değiştirdiği izlenimi uyandırdı:

“Sizin gazetede kaç kişi çalışıyor?” diye bu kez kendisi

bir soru sordu.

Abdi İpekçi, beklemediği bu soru karşısında önce şaşırdı, sonra da hafif bir gülmemeyle yanıt verdi:

“Dörtüzyüksek kişi çalışıyor, Sayın Paşam” dedi.

İsmet İnönü, bu kez hesap sorarcasına bir ısrarla işaret parmağını Abdi İpekçi'nin yüzüne doğru sallayarak bir soru daha sordu:

“Bu dörtüzyüksek kişinin hepsiyle, her konuda, her zaman, hemfikir misiniz?” dedi.

Abdi İpekçi, yine konu değiştirilmek için sorulan bir soru sanarak, bu soruyu da gülmemeyle karşıladı:

“Aman Sayın Paşam, mümkün mü bu?” dedi ve gözü birden bana takıldı.

Ve sanki işaret ediyormuşçasına değil de, şikâyet ediyormuşçasına bir tavırla uzattığı parmağıyla beni hedef gösterdi:

“Başta Mete'yle anlaşamıyoruz, Sayın Paşam” dedi. “Hemen her konuda beni eleştiriyor, benimle tartışıyor.”

İnönü, Abdi İpekçi'nin parmağının ucundaki hedefe bakmadı bile. Kaşlarını çattı, yüzündeki tüm yumuşak ifadelerini bir yana attı ve sözlerinin çok iyi biçimde anlaşılmasını istediğini vurgularcasına bir ses tonuyla ve hemen her heceyi değil, hemen her harfi tane tane belirtircesine özenli bir diksiyonla, Abdi İpekçi'ye beklediği yanıtı verdi.

*“Atatürk benim mesai arkadaşım-
dı” dedi. “Kendisiyle her konuda,
her zaman, hemfikir olmam, tabii ki*

mümkün değildi.”

Yakın tarihimizin bu çok önemli olayı konusunda İsmet İnönü, ilk ve son kez o gün konuştu ve sözümona bu olay üzerine kurulan yarım yüzyıllık “kuşku”ları, kendine özgü ifade yalınlığıyla ve kendine özgü ifade gücüyle o anda ortadan kaldırdı. Ve o anda Abdi İpekçi'nin dudaklarının kıvrımlarında, çok özel mutluluk çizgileri belirdi. Bu çizgiler, mesleğinin sorumluluğunu başarıyla yerine getirme zaferinin yanısıra, mesleğinin ancak ustalara özgü bir gizini zerafetle uygulamasının mutluluğunu da simgeliyordu.

Ortaokul yıllarımda çevirmenlikle başladığım, lise yıllarımda taşra muhabirliğiyle, üniversite yıllarımda foto muhabirliğiyle sürdürdüğüm, muhabirlikten, röportaj ve köşe yazarlığına, matbaa işçiliğinden yayın genel yönetmenliğine değin tüm basamaklarını adım adım inip çıktığım mesleğimde o gün, gazeteciliğin ender tanık olunan bir yönünü de tanıyabilme ayrıcalığına sahip oldum.

Bir kuyumcu sanatçısının, elindeki mücevheri mesleksel ve sanatsal bir yetkinlikle ve sorumlulukla işleyişindeki özeni gördüm o gün, mesleğimizin ustasının mesleğini benzer bir yetkinlik, sorumluluk ve özenle uygulayış yönteminde...

Ve hep “zor zanaat” diye tanımlanan gazeteciliğin, bir usta yetkinliğinde uygulandığında, meğer ne denli zarif bir meslek olabildiğini de gözlemledim o gün...

Ve bu ayrıcalığıma da içtenlikle özümsemem o günden sonra.

Yılmadan Yorulmadan
Dr. Cihangir Dumanlı

TEKKE VE ZAVİYELER

KAPATILMIŞTIR

Geri bırakılmış, yarı sömürge haline getirilmiş, yoksul, cahil, savaş yorgunu, hastalıklı bir toplumu çağdaş uygarlık düzeyine ulaştırmayı hedefleyen laiklik temelli cumhuriyet devrimi dini siyasi araç olarak kullanan karşı devrimcilerin direnişi ile karşılaşmış ve onları etkisiz hale getirmiştir.

Devrim-karşı devrim çatışmasının en önemli aşaması genç cumhuriyete karşı yapılan Şeyh Sait İsyanı ve buna karşı alınan, tekke ve

zaviyelerin kapatılmasını da içeren önlemlerdir.

Şeyh Sait İsyanı

Hınıslı bir aşiret reisi ve toprak ağası olan Nakşibendi tarikatına mensup Şeyh Sait, halifeliğin kaldırılmasına tepki olarak 13 Şubat 1925'te Elazığ'ın Piran köyünde müritleri ile isyanı başlatmıştır. İsyan bir haftada 14 ile yayılmıştır. İsmet İnönü'nün tanımıyla isyan *“Askeri mahiyet arz eden silahlı »*

İrtica hareketidir.” İsyancılar ye-
şil bayrak altında evleri, dükkanları
yağmalamışlar, telgraf tellerini kes-
mişler, resmi binaları işgal etmişler
ve resmi görevliler ile jandarma bir-
liklerini etkisiz hale
getirmişlerdir. “Al-
lah’ın emriyle şeria-
ti geri getireceğiz.”,
“Halifelik olmadan
Müslümanlık olmaz.”
, “Bize katılanlar
cennetlidir.”, “Ka-
dınlarımızı başı açık
gezdiren hükümetin
başlı ezilmelidir.” gi-
bi sloganlar kullanan
isyancılar Elazığ’a
egemen olmuşlar,
Diyarbakır’ı iki kez
kuşatmışlar, halkın ve güvenlik gü-
çlerinin direnişi karşısında bu kente
girememişlerdir.

İsmet İnönü

Başbakan Fethi Okyar başkan-
lığındaki hükümetin isyana
karşı sert önlemler almaktan
çekinmesi üzerine İsmet İnönü ikin-
ci kez başbakanlığa getirilmiştir.

Yeni hükümet kendisine iki yıl-
lığına geniş yetkiler veren Takrir-i
Sükûn yasasını Meclis’e getirmiştir.
Bu yasaya göre:

- Biri isyan bölgesinde diğeri
Ankara’da olmak üzere iki istiklal
mahkemesi kurulmuş;
- Bölgesel seferberlik ilan edi-
lerek Adana’daki kolordu seferber
edilmiş ve isyan bölgesine gönde-
rilmiş;
- Basına sansür konulmuş,

İsyancıları destekleyen bazı der-
gi ve gazeteler kapatılmış, yazarları
mahkûm edilmiştir.

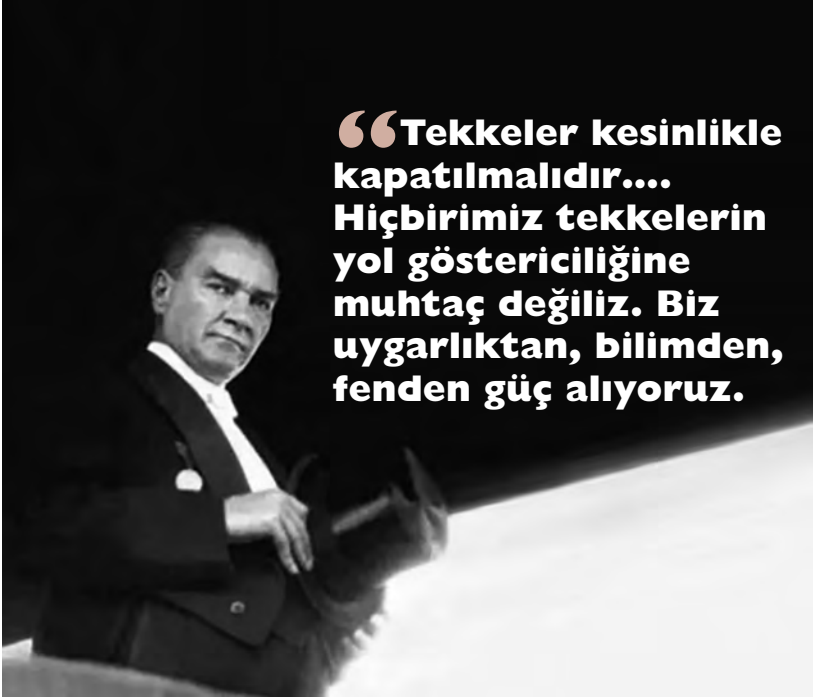
Ayrıca Hıyaneti Vatanıye (va-
tan hainliği) yasasına ekleme yapı-
larak dini siyasete alet
edenlerin vatan haini
oldukları yasa hükmü
haline getirilmiştir.

Alınan sert ön-
lemler ve başarılı is-
yan bastırma hareketi
sonunda Şeyh Said ve
yakın adamları nisan
ayı ortasında Genç
bölgesinde yakalana-
rak Diyarbakır İstik-
lal Mahkemesi’nde
yargılanmışlardır. Bu
mahkemede 389 sanık
yargılanmış, 29 kişi idama mahkûm
edilmiştir

Diyara-
kır İstiklal
Mahkeme-
si yargılama
esnasında
isyanda tek-
ke ve za-
viyelerin
önemli etki-
si olduğunu
saptamış-
tır. 29 Hazi-
ran 1925’te
mahkeme başkanlığı, savcılığa gön-
derdiği yazıda “tekke ve zaviyele-
rin memba ı şer” (kötülük kaynağı)
olduklarının; mensuplarının ken-
dilerine kutsal payeler vererek hal-
kı kendilerine secde ettirdiklerinin

Fethi Okyar

“Tekkeler kesinlikle kapatılmalıdır.... Hiçbirimiz tekkelerin yol göstericiliğine muhtaç değiliz. Biz uygarlıktan, bilimden, fenden güç alıyoruz.

anlaşılması dolayısı ile kendi il ve ilçelerindeki bu gibi yerleri kapatmalarını bütün illere bildirilmesini” istemiştir.

İsyanın bastırılması üzerine Atatürk’ün yayımladığı mesaj şöyledir:

“Türkler cumhuriyetin korunmasına, vatanın gelişmesine, milletin yükselme yolunda çalışmasına engel olmak isteyenlerin uğrayacakları hayal kırıklığını kesin olarak ispat etmişlerdir.”

1925 yılı Ağustos ayında şapka devrimini halka tanıtmak amacıyla Kastamonu gezisinde olan Atatürk 31 Ağustos’ta Çankırı’da yaptığı konuşmada ***“Tekkeler kesinlikle kapatılmalıdır.... Hiçbirimiz tekkelerin yol göstericiliğine muhtaç değiliz. Biz uygarlıktan, bilimden, fenden güç alıyoruz. Bugün falan ya da filan şeyhin yol***

göstermesi ile maddi ve manevi mutluluk arayacak kadar ilkel insanların Türkiye uygar topluluğunda varlığını kesinlikle kabul etmiyorum” demiştir.

Atatürk Ankara’ya döner döner mez Bakanlar Kurulu’nu Çankaya’da toplamış ve 2 Eylül 1925’te tekke ve zaviyelerin kapatılması ile ilgili Bakanlar Kurulu kararnamesini yayımlatmıştır.

Kararname ile tekke ve zaviyelerin kapatılması; hem cami veya mescit, hem tekke olarak kullanılan yerlerde cami ve mescitlerin açık kalması, kapatılan tekke binalarından oturmaya elverişli olanların okul olarak kullanılması; tarihi değeri olan türbe binalarının yönetiminin Milli Eğitim Bakanlığına verilmesi; şeyh, derviş, mürit gibi

sıfatların yasaklanması öngörülmekte idi.

Aynı ihtiyacın Ankara'daki İstiklal Mahkemesi tarafından da belirtilmesi üzerine konu bir yasa tasarısı olarak TBMM'ne getirilmiş ve 30 Kasım 1925 tarihli 677 sayılı yasa ile tekke ve zaviyeler kapatılmıştır.

677 sayılı yasanın gerekçesi şöyledir:

“Tekkeler ve zaviyeler gibi İslam dininin zorunlu kılmadığı

kuruluşların hak yolundan sapmışların elinde düşüncelerin karışmasına ve siyasi amaçların desteklenmesine kadar elverişli olduklarını mal ve canca birçok fedakârlığı gerektiren son gericilik olayı açıkça anlattı, uyanıklık yarattı. Vatan ve devletin esenliği ve huzuru için kuşku-lananların dikkatini çekti. Doğu İstiklal Mahkemesi'nin bu nedenle kendi

yargı çevresindeki tekkelerin ve zaviyelerin kapatılmasına karar verdiği bilinmektedir.

Ankara İstiklal Mahkemesi de tekkelerin ve zaviyelerin kapatılması gerektiğine hükümetin dikkatini çekmiştir.”

Yasa:

677 sayılı yasa ile tekke ve zaviyeler kapatılmıştır. Bütün tari-katlarla şeyhlik, dervişlik, dedelik,

seyitlik, çecelebilik, babalık, halife-lik, falcılık, büyücülük, üfürükçü-lük ve gaipten haber verme, murada kavuşturmak maksadıyla muskacılık gibi unvanların kullanılması bu unvan ve sıfatlara ait hizmet ifa ve kıyafet giyilmesi yasaklanmıştır.

Türbeler kapatılmış, türbedarlıklar kaldırılmıştır.

Yasaya aykırı hareket edenlere iki aydan az olmamak üzere hapis, elli liradan az olmamak üzere para cezası öngörülmüştür.

Tarikat ve cemaatlerin yuvalanarak gerici düşünceleri aşıladıkları bu tür yerlerin Cumhuriyet'e ne kadar büyük tehdit oluşturduğu Şeyh Sait İsyanı'nda ortaya çıkmıştır.

Değerlendirme:

Başlangıçta iletişim araçlarının olmadığı dönemde insanların sosyalleşme gereksinimlerini karşılayan tekke ve zaviyeler zamanla dini siyasi amaçları için kullanan ve halkın kutsal din duygularını sö-mürerek çıkar sağlayan tarikat ve cemaatlerin denetimine girmiş ve üretime katkısı olmayan insanların gerici düşüncelerin etkisinde boş

vakit geçirdikleri yerler haline gelmiştir.

Bu durum Cumhuriyet Devrimi'nin temeli olan laikliğe aykırıdır. Çağdaş uygarlığa erişmek isteyen cumhuriyette bu tür Orta Çağ kurumlarının yeri yoktur.

Tarikat ve cemaatlerin yuvalanarak gerici düşünceleri aşıladıkları bu tür yerlerin Cumhuriyet'e ne kadar büyük tehdit oluşturduğu Şeyh Sait İsyanı'nda ortaya çıkmıştır.

Cumhuriyet henüz iki yaşını doldurmadan yapılan irtica eylemi zaten çağdaşlıkla bağdaşmayan tekke ve zaviyelerin kapatılmasını çabuklaştırmıştır

Dini siyasete alet edenlerin vatan haini sayılmasını öngören hıyaneti vataniye kanunu yürürlüktedir.

Devrim- karşı devrim mücadelesi günümüzde devam etmektedir. Tarikat ve cemaatlerin örgütlenerek Cumhuriyet'i ortadan kaldırmaya yönelik eylem girişimleri yakın zamanda da yaşanmıştır. Karşı devrimcilerin 677 sayılı yasaya aykırı hareketle tarikat ve cemaatleri güçlendirdikleri; yasaklanan unvanları ve giysileri açıkça kullandıkları görülmektedir. Bu tür oluşumların hoş görülmesi hatta desteklenmesi anayasaya aykırı ve yürürlükteki yasalara göre suçtur.

677 sayılı yasaya aykırı hareket edenlere iki aydan az olmamak üzere hapis cezası ve elli liradan az olmamak üzere para cezası öngörülmüştür.

Türk Ceza Yasası'nın Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkındaki 4. 11. 2014 Tarih Ve 5252 Sayılı Yasa'nın 4. Maddesi eski yasalardaki para cezalarının nasıl uygulanacağını düzenlemiştir. Buna göre 31.12 1939'dan önceki yasalarda öngörülen para cezalarının seksen beş bin yedi yüz on beş (85715) katı ile uygulanması öngörülmektedir.

Bu nedenle 677 sayılı yasadaki en az elli liralık para cezasının bu gün en az 4.285.000 TL (50 x 85715) olarak uygulanması yürürlükteki yasalar gereğidir.

Cumhuriyet savcılarının dikkatine sunulur.

Şeyh Sait'in üyesi olduğu Nakşibendi tarikatı, isyandan beş yıl sonra 30 Aralık 1930'da da Menemen'de Kubilay'ın öldürüldüğü başka bir irtica eylemini vahşice gerçekleştirmiştir.

Tarihin bize verdiği ders şudur:

Halkın din duygularını kötüye kullanan ve bundan çıkar sağlayan tarikat ve cemaatler laik cumhuriyete tehdittir. Günümüzde farklı isimlerle ortaya çıkan tarikat ve cemaatler hoş görüldükleri ve desteklendikleri takdirde fırsat bulduklarında Cumhuriyete karşı ayaklanmaya kalkışabilirler.

Anayasaya aykırı ve yürürlükteki yasalara göre suç olan bu tür oluşumlara izin verilmemeli, hoşgörü gösterilmemeli, ilgili yasalar ödünsüz uygulanmalıdır. •

cihangirdumanli@butundunya.com.tr

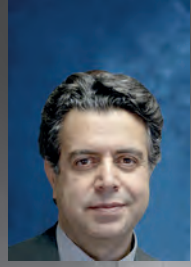
Gözün Sözü

Cemal Tahsin

Yüksek Çözünürlük

Ali Tekin Çam

Yıldız
Savaşları
Altında

Beklenen
Şarkı

Bundan tam 70 yıl önce, 1953'te gösterime giren "Beklenen Şarkı" filmi sinematografik açıdan olağanüstü bir önem taşımasa da, roman yazarı ve sinema eleştirmeni Çetin A. Özkırım, Zeki Müren için. "Sene sonu okul müsameresine çıkan zengin çocuğu havasında" dese de, Zeki Müren'in popülaritesi sayesinde gişe rekorları kırmış ve bir buçuk milyon TL gibi, Türk sineması için o güne dek erişilememiş bir hasılat elde etmişti. »

Film aynı zamanda; pek çok ilki gerçekleştirdiği gibi, George Lucas'ın "Yıldız Savaşları"ndan çeyrek asır önce Yeşilçam'da başka bir Yıldızlar Savaşı'nın da gerçekleşmesine sebep olmuştu.

Bu film; İKSV, Zurich Sigorta işbirliğiyle Atlas Prodüksiyon tarafından restore edildi ve yenilenmiş hali, 10 Nisan 2022 Pazar 19.00'da, 41. İstanbul Film Festivali'nin "Dünden Bugüne Türk Klasikleri" bölümü kapsamında Atlas Sineması'nda izleyiciyle buluştu.

1 Ocak 1951'de İstanbul Radyosu sanatçılarından Perihan Altındağ Sözeri'nin rahatsızlanması üzerine, onun yerine 45 dakikalık muhteşem bir canlı performans sergileyen Müren'in kariyeri, bu konserden sonra yükselişe geçti.

Zeki Müren; Üsküp'ten Bursa'ya göç eden, Hayriye Hanım ve kereste tüccarı Kaya Bey'in tek çocukları olarak, 6 Aralık 1931'de Bursa'da doğdu. İlk ve ortaokulu Bursa'da bitirdikten sonra babasının da onayını alarak İstanbul

Boğaziçi Lisesi'nin yatılı öğrencisi oldu.

1950 yılında henüz lise son sınıf öğrencisiyken, Zeki Müren'in ilk bestesini radyoda seslendiren Suzan Güven'in okuluna kadar gelip "Zeki'ciğim, radyo sınav açtı. Sanatçı alınacak. Bu sınava mutlaka gir." önerisiyle, TRT İstanbul Radyosu'nun açtığı ve 186 adayın katıldığı solist sınavını kazanan tek kişi oldu. 1 Ocak 1951'de İstanbul Radyosu sanatçılarından Perihan Altındağ Sözeri'nin aniden rahatsızlanması

üzerine, onun yerine konser vermek için radyodan çağrıldı ve programda, 45 dakikalık muhteşem bir canlı performans sergileyen Müren'in müzik kariyeri, bu konserden sonra yükselişe geçti ve üç haftada da şöhreti yakaladı.

Liseyi bitirdikten sonra, İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nin sınavlarına girmek üzere hazırlıklara başladı. Sınavda önlere konan büstün resmini en güzel

çizenlerden biriydi. İlkokuldan beri resme, güzel sanatlara olan ilgisi bu sınavı kolaylıkla geçmesini sağlamıştı.

Zeki Müren'in Akademi'ye kaydını yaptırdığı haberi okulda bomba etkisi yapmıştı. Kısa sürede okuldaki herkes onu benimsedi

ve çok sevdi. Son derece disiplinli bir öğrenciydi. Okulu kesinlikle aksatmıyor, verilen konuları da gün sektirmeden tamamlayıp atölye hocasına teslim ediyordu. Sınıf ve okul arkadaşlarıyla sıcak ve mesafeli dostluğu, hakkındaki dedikoduları kısa sürede silip süpürdü. Güler yüzlü ve esprili oluşu da ideal bir arkadaş olmasında büyük rol oynadı.

Sınıf arkadaşı Vural Sübiler, "Zeki Müren çok keyifli bir insandı. Bilinenlerin dışında bir şey aktarmam gerekirse, şunu söyleyebilirim; Ülke, kültür ve dönem şartlarından

Zeki Müren Akademi'de

dolayı öğrenci arkadaşlarımızın genelinde karşı cinsle iletişim kurma problemi vardı. Zeki Müren'le aynı okulda ve aynı dönem okumak bizim için önemli bir şanstı. Onun rahatlığı ve bulunduğu ortamı hareketlendirme yeteneği, çekingenliğimizi kısa sürede aşmamızdaki en büyük etkendi." diyor.

Günseli Başar: Zeki Müren'le yıllar sonra Bodrum'da bir davette karşılaştık. Son derece nazik ve saygılı bir şekilde beni onore etmişti."

Avrupa güzelimiz Günseli Başar da sınıf arkadaşıydı: "Ben utangaç bir yapıya sahiptim, Zeki Müren rahat davranmayı seven biriydi. Dolayısıyla okuduğumuz dönemde aynı ortamlarda pek bulunmadık. Yıllar sonra Bodrum'da bir davette karşılaştık. Son derece nazik ve saygılı bir şekilde beni onore etmişti."

İstanbul'da kimi kimsesi yoktu, ekonomik

durumu da tek başına bir daire kiralayabilmesine olanak tanımyordu. Nişantaşı'nda, "Ermeni bir Madam"ın yanında oda kiraladı. Madam onu çok sevdi, neredeyse annesini aratmayacak kadar özenle baktı.

Bir yandan akademiye devam ediyor, bir yandan da radyo programlarını sürdürüyordu. Üniversite eğitimini tamamlamadan gazinolarda sahne almama kararı alan Zeki Müren'i edindiği geniş hayran kitlesi çok merak ediyor, hemen her yerde Zeki Müren adı bayrak gibi dalgalanıyordu. Ama plak önerisine aynı kararlılıkla hayır diyemedi. Bütün plakçılar peşindeydi. En büyüklerinden biri görülmemiş bir parayla kapısını çalınca kabul etti. İlk plağı, "Bir Muhabbet Kuşu" bir anda yok sattı. Altın Plak ödülünü ise 1955'te doldurduğu "Manolya" adlı plağı ile alacaktı.

Sırada Yeşilçam vardı. O yılların en gözde sanatçısı, o unutulmaz güzellikteki Cahide Sonku bir film şirketi kurmuş, müzikal bir film yapmak istiyordu ve başrole de Zeki Müren'i uygun görmüştü. Eşi tütün kralı İhsan Doruk'un ortağı şeftali tüccarı Hayri Terzioğlu'nun yakını olan bu genç yeteneğe "Beklenen Şarkı" filminde oynaması için öneride bulundu. Babası "önce okul bitsin" diye direnecek oldu ama ikna edildi ve kollar sıvandı.

Bu film, aynı zamanda; Türk sinema ve tiyatrosunun en önemli

Beklenen Şarkı filminin afişi

oyunlarında imzası olan Sadık Şendil sinemaya uyarlanan ilk senaryosu için şunları söylüyordu:

"Senaryoyu yazarken önce Zeki'den ne olur, diye düşündüm. Bir baba veya müzik öğretmeni olmak için çok gençti. Bir katil ya da kaçakçı da olamazdı. En iyisi halkın kendisine hayran olduğu şekilde kalmasıydı. Yani sesiyle kulakları büyüleyen bir sanatçı. Böylece Zeki yine Zeki olarak kaldı. Sonra da artist bir baba ile romantik bir anne buldum. Bu iş bitmişti."

Filme de adını veren şarkının sözleri ise Akademi'den hocası Prof. Sabih Gözen'e aitti. Zeki Müren güfteyi çok beğenmişti. "Film için alaturka ile alafranga arası bir eser lâzımdı. Bu beste de benden isteniyordu. Bursa'ya anneciğimin

yanına dinlenmeye gitmişim. Bir sabah erkenden yatağa oturmuş, bu sözleri düşünüyordum. Yavaş yavaş nihavent bir valsini melodilerini mırıldanmaya başlamıştım. Sonra tekrar tekrar söyleyince de bir şekle kavuştum. Önce bu şarkıdan ümitli değildim, fakat sonra işler değişti.”

Beklenen Şarkı filminin seti Abdurrahman Palay, Cahide Sonku, Zeki Müren. Ayaktakiler filmin senaristi Sadık Şendil ve Orhan M. Arıburnu

Filmin en sıradan rollerinde bile Şehir Tiyatrosu sanatçıları oynuyordu. Zeki, filmde kendi dublajını da yapmak istedi. Oysa Cahide Sonku onun yerine Şehir Tiyatrosu sanatçılarından Muzaffer Aslan'ın konuşmasını istiyordu. Bir deneme yaptılar. Zeki denemeden alınmış akıyla çıktı. Bu bir başlangıçtı. Ondan sonra; 1971'e kadar çevirdiği 18 filmin tümünde de kendini seslendirerek Türk sinema tarihinde

kendi dublajını yapan tek şarkıcı oldu. Bununla da yetinmedi, ileriki yıllarda gidip spikerlik sınavını birincilikle kazandı ve sertifika aldı.

Film Zeki Müren'nin okulu bitirme sınavlarına hazırlanması sebebiyle ancak sekiz ayda tamamlanabildi. Beklenen Şarkı o dönem için gerçek bir baş yapıtı. Yarım kalmış bir aşk ve iki mutsuz evlilik anlatılıyordu perde-de. Tamamlanmamış bir beste, ikinci kuşakta tamamlanıyordu. Yarım kalan aşk da öyle!.

Herkes, merak ettiği Zeki Müren'i görebilmek için sinemalara koşuyordu. Sesiyle olduğu gibi fiziğiyle de halkın karşısındaydı artık. Gala gecesi halk salona öyle bir

hücum etti ki kapılar kırıldı. Cahide Hanım'ın 1954 Buick'i galaların yapıldığı sinemaların önlerinde havalara kaldırıldı.

Filmin şarkısı da o kadar sevildi ki, 1955'in 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı'nda askeri lise öğrencileri (o yıla kadar gelen Strauss'un "Mavi Tuna"sı eşliğinde dans etme geleneğini kırarak) bu valsle dans etmişlerdi. Hemen ikinci filmin hazırlıklarına başlandı.

Fakat Zeki'nin bu film için ikiyüzbin lira istemesi Cahide Sonku'yu çok kızdırdı. İstenilen çok büyük bir rakamdı. Ve bu kızgınlıkla da hayatının hatalarından birini yaptı. Beklenen Şarkı'da rol gereği boş bir kağıda yapıştırılmış pulu imzalayan Zeki'ye kağıdın üst tarafını doldurup, ona on film çevirebileceğini söyledi. Yanıt; *"Yapabilirsiniz ama o filmi milyonlar izledi."* oldu. Ulaşılmaz olarak gördüğü Cahide o an bitmişti Zeki'nin gözünde ve bir daha asla görüşmediler. Bu deprem sonrasında ikinci filmi Erman Film'e dönemin en astronomik rakamıyla çekti.

Zeki Müren desen çalışıyor

Adının başına aktör kimliğini ekleyen Zeki Müren; İDĞSA / Yüksek Süsleme Sanatları Bölümü'nü bitirip birincilikle mezun oldu. Zeki

Müren'nin mezuniyet projesi olarak ürettiği 300 çalışması ile daha sonra Beyoğlu Olgunlaşma Enstitüsü'nde bir sergi açtı ve bu sergide eserlerinin duvara asılmasına, hocası Prof. Sabih Gözen bizzat yardımcı oldu. Bu sergi daha sonraki zamanlarda da iki ayrı galeride tekrarlandı.

Gelelim, Zeki Müren'in bundan sonraki sahne hayatında sergilediği bilindik şovlarının kaynağına!..

Zeki Müren; sahnesi için yenilikler arayıyordu. Avrupa ve Amerika'ya kadar gitti. Ünlü Amerikalı piyanist Liberace'i Las

Vegas'ta sahnede izleyince, o zamana dek aradığı, bulmacasının eksik parçasına kavuşmuş oldu.

Liberace

Onun allı pullu kostümlerinin, gümüş çizmelerinin, platin renkli saçlarının, kendisine daha çok yakışacağını düşünmüştü. Bu konuda akademide aldığı eğitimin

de çok yararını görecekti. Döndüğünde de bombayı patlattı. Papyonlu, smokinli Zeki Müren gitti, yerine kendi tasarladığı kıyafetlerle şıkır şıkır fıkır fıkır bir Zeki geldi. Hatta öyle ki Liberace'in Güneş Kral namını bile Sanat Güneşi olarak kendi adının önüne takıverdi.

Zeki Müren her ne kadar bu durumu reddetse de, teşhis doğrudu ve Liberace Zeki Müren'in hayatını değiştiren tek kişiydi.

Zeki Müren; 1996'nın 26 Eylül'ünde ödül almak için gittiği İzmir'deki TRT stüdyosunda yorgun kalbine yenik düşerek hayatını kaybetti. Şüphesiz sahnede gerçekleşen ölümü, büyük yıldızların popüler söylemlerinde sık sık dile getirdikleri türden, kıskanılabilir bir durumdu. Geride 300'ü aşkın şiir, 500'ü aşkın plak, 100'e yakın beste, 18 film ve 1000'i aşkın desen bırakarak. Bir de trilyonlarla ifade edilen miras. Onu da Mehmetçik Vakfı ve Türk Eğitim Vakfı'na bağışlamayı vasiyet ettiğini öğrenecektik.

100 bine yakın kişinin katıldığı tören sonrasında Bursa Emirsultan Mezarlığı'nda toprağa verildi. Hayatını anlattığı bir yazı dizisinde; "Mesut bahtiyardan şarkılar dinlediniz" diyor ve ekliyordu;

"Çok yorgun ve uykusuz bir ömür tükettim. Hepsî size helal olsun..." •

alitekincom@butundunya.com.tr

Bodrum'daki müzesinin girişi

BEKLENEN ŞARKI

Gözlerinin içine başka hayal girmesin

Bana ait çizgiler dikkat et silinmesin

İstersen yum gözlerini, tıpkı düşünür gibi

Benden evvel başkası, seni görüp sevmesin.

Kıskanırdım seni ben, kendi gözünden bile

Nasil verirdim seni, bir gün yabancı ele

Sana gelen yollarda, daima beni bekle

Benden evvel başkası, görüp seni sevmesin.

"Dünya aydınlık olsaydı, sanat olmazdı."

- Albert Camus

İlişkilerde aradığımız şeylerin en başında sevgi, sadakat, saygı, hukuk devletinde hukuka uygun yaşam iken; insan hayatında olması temenni edilmeyen bazı durumlarda insanlar kendilerine saygı duymayan, kötü davranışlarda bulunan hatta bazen eziyet eden, fiziksel ya da psikolojik şiddet uygulayan kişilere karşı da

olumlu duygu geliştirebiliyorlar.

Bu duruma “Stockholm Sendromu” deniyor.

Kurbanların cellatlarıyla empati ve duygusal bağ kurulmasıyla ile sonuçlanan psikolojik esaretin adıdır Stockholm Sendromu. Celladına aşık olma marazının da adıdır. Tedavi edilmezse bu saplantılar tehlikeli olabiliyormuş, bir nevi dayak

Stockholm Sendromu

Celladına
Aşık Olmak
ve Empati
Matah Bir Şey mi?

Organik Düşünceler

Necef Uğurlu

arsızlığı gibi bir şey. Yenilmeye doymayan pehlivanlık gibi bir illet.

Stockholm Sendromu'nu teşvik maalesef medyada da karşımıza çıkmakta.

Nasıl oluyor? Buna gelmeden önce Stockholm Sendromu'na dönelim ve hafızalarımızı tazeleyelim.

İşin içinde değiliz,

olma mecburiyetimiz de yok iken dışarıdan bakıldığında anormal gözükürken bu durumda kişi nasıl olur da kendini mağdur eden kişiye olumlu duygular besleyebilir? »

Kişi nasıl olur da kendini mağdur eden kişiye olumlu duygular besleyebilir?

Aslında bireylerde bir nevi savunma mekanizması haline geliyor-muş bu zoraki aşk!

Bu psikolojik esaret olarak adlandırılan ilişkide taraflardan biri, baskı altında tacize, şiddete maruz kalıyor ve karşısındaki ile empati kurup duygusal ilişkiye giriyor. Belli bir süre için canını kurtarmak, vakit kazanmak için bir kurnazlık olarak düşünebiliriz.

Bu boyun eğişin savunması başka türlü olamaz, kendisini ezenin yanında olması, hatta ezen kişiye karşı olumlu duygu beslemesi uzun zamandır incelenen bir konu.

esnasında gerçekleşir.

Bankayı soyan kişi 6 gün insanları rehin tutar. Rehinerler bu süreç içinde duygusal olarak rehin alan suçluya karşı bir bağ kurmuşlardır.

Hani neredeyse, iyi ki bankayı soydunuz tanışmamıza vesile oldu hali!

Ölünün devamındaki mahkeme sürecinde ise asıl ilginç olanı rehinerler aralarında para toplayıp hırsızların savunma masraflarını karşılamışlar.

Bu anlayışın içine belli ki, ihtiyaç vardı ki soydular düşünce-

si veya sosyal adaletsizlik filan giriyor. İyi de sosyal adaletsizlik banka soygunlarıyla ve soyguncularla empati kurmakla gide-rilecek bir olgu değil.

Ülkeler, toplumlar iyi yönetilirse soygunculardan ders almaya gerek kalmaz.

Stockholm'de; soygun sona

erdiğinde rehinerlerin, soygunculara karşı şefkat ve empati kurma gibi olumlu duygular besledikleri ortaya çıkıyor. Hatta banka çalışanlarından bir bayan görevli nişanlısından

Stockholm Sendromu adını veren banka soygunu sırasında alınan görüntüler.

Stockholm Sendromu adını 23 Ağustos 1973 tarihinde İsveç'in başkenti Stockholm'de yaşanan bir olay sonucu almış.

Olay, bir banka soygunu

ayrılarak, hırsızlardan birinin cezası bittikten sonra onunla evleniyor.

O yıllarda bu durum “Bankadan para çalamadılar, ama rehinerin kalbini çaldılar.” diye yorumlanmış medyada.

Bu manşetler haksız da değil, kurbanlar kendilerini rehin alanlardan değil polisten korkuyorlar, teslim olma şartlarında kendilerini soygunculara koruyucu kalkan olarak kendilerini öne sürüyorlar. Teslim olunan kapıda soyguncular ve rehinerler arasında eller sıkılıyor, sarılmalar, tekrar görüşeceğiz diye vedalar oluyor.

Rehinelerden biri daha sonra psikoloğuna, “Hâlâ soygunculardan yanayım; ben manyak mıyım?” diye soruyor.

Peki, o esnada neler oluyor?

Resmi bir tanısı olmayan Stockholm Sendromu, yine de belirli reaksiyonları açıklamak için kullanılan psikolojik bir kavram olarak belleklere geçiyor ve genel bir kabulü var.

Dış dünyayla tüm bağlantısı kopan kurban, hayatının kendini esir alan kişinin elinde olduğunu düşünerek önce bağımlılık geliştiriyor. Sonra o kişinin yaptığı küçük iyilikler bile onun gözünde büyüyor. Daha sonra saldırgan kişi ile arasındaki ilişkiyi kaybetmek istemediğinden ona karşı olumlu duygular beslemeye başlıyor.

Aslında kurbanın saldırgan ile kurduğu bu ilişki isteyerek değil,

Dış dünyayla tüm bağlantısı kopan kurban, hayatının kendini esir alan kişinin elinde olduğunu düşünerek önce bağımlılık geliştiriyor. Sonra o kişinin yaptığı küçük iyilikler bile onun gözünde büyüyor.

uygulanan şiddetin bir sonucudur.

Bunu aslında travmatik bağlanma süreci olarak da tanımlayabiliriz.

Sapık öz babası tarafından üstelik mahallenin ortasındaki bir evde bodruma kilitlenen, defalarca tecavüze uğrayıp hamile bırakılan kız çocukları, zamanla nasıl teslim olmuşlar yıllarca gıkları çıkmamış? Öylece kaderlerine razı bekliyorlar.

Bu sendrom aslında, ilk olarak Freud tarafından ifade edilen bir savunma mekanizması olan özdeşim ve travmatik bağlanmanın bir bileşimine dayanmaktaymış. Bilemem beni aşar.

Kişiler izole edildikleri yoğun travmatik deneyimler sırasında faillelere karşı duygusal bağ kurarlar deniyor. Yaşadıkları süreç aniden meşru ve doğru bir sürece dönüşüyor. Kendilerine eziyet eden kişi

de aslında farklı anlaşılmış bir kişi, hatta bir kurtarıcı oluveriyor; bak sen şu işe!

Bazı uzmanlara göre bu sendromun temel motivasyonu, hayatta kalma güdüsüdür.

Bir diğer açıdan bakacak olursak kişinin hangi yolu denerse denesin sonuca ulaşamayacağını en baştan kabullenmesi durumuna öğrenilmiş çaresizlik deniliyor.

Stockholm Sendromu'nu açıklarken öğrenilmiş çaresizlik durumuna da göz atmak gerekir.

Çünkü uzun süreli çaresizlik hali insanın karar verme, sağlıklı düşünme, problem çözmeye, planlama, çözüm üretme, yargılama, mücadele etme muhakeme yeteneğinin kaybıyla kaybeden kişi çözüm yolları bulmak yerine içinde bulunduğu durumu kabulleniyor.

Bazı uzmanlara göre bu sendromun temel motivasyonu, hayatta kalma güdüsüdür.

Bu kabul edişin peşinden yaşadığı şartları sindirerek empatiye

oradan da sempatiye doğru yol alıyor.

Sonuçta Stockholm Sendromu'na hoş geldin denmiş oluyor.

Bu empati işi Stockholm Sendromu denilen musibetin ilk adımı. Böyle bir programı medyada kim, neden akıl eder, durumun farkında mıdır değil midir araştırmak görevi olanlar düşünmeli.

Son derece ciddi, ulusal güvenliği ilgilendiren bir konu.

Günlük yaşamda ne yazık ki uzun süre fiziksel ya da psikolojik şiddete uğrayan bir tanıdığımızın ona şiddet uygulayan yakınına karşı savunmacı olabildiğini maalesef görüyoruz.

Bu işin hukuk neresinde ?

Örneğin aile içi şiddete maruz kalan kadınlar... Kocasından sözlü, fiziksel ya da psikolojik şiddet gören; hayatını sürekli kısıtlama, denetim

ve baskı altında yaşayan ancak dışarıdan herhangi bir müdahaleyi de kabul etmeyen kadınların durumu Stockholm Sendromu olarak kabul ediliyor. Bu kadınlar kendilerine yardım etmek isteyenlere maruz kaldıkları şiddete rağmen "Dövüyor ama çok da seviyor" gibi cümlelerle cellatlarını savunabiliyorlar. Acı çekme ve çektirmeyi

birlikteliğin bir parçası zannıyla yedikçe yiyorlar dayacağı.

Şimdi onlara empati mi duyacağız, yoksa koruma altına alıp hukuka mı sığınacağız?

İnsanların birbirinin eşiti olduğu hukuk devletlerinde illa empati yapmak şart değil, yasalara uymak yeterli olmalı.

Stockholm Sendromu, psikiyatri ya da psikoloji uzmanlarının tedavi edilmesi gereken bir sendromdur. Özellikle Cognitive Davranış Terapi, EMDR terapisi gibi psikoterapi yöntemleri ile aşılabilmiş.

Bu tür insanların yardıma ihtiyacı var. Ekranlarda arabesk hikayeler anlatıp onlara empati sağlamaya çalışmak olacak iş değil ve tehlikeli.

İçerik sıkıntısı çeken bir dönemden geçiyor medya ama içerik üreteceğimiz derken zorlamanın bir olumlu sonucu yerine Stockholm Sendromu'na yeni müşteri toplamanın da alemi yok.

Güvenlik algısı hakkında farkındalık oluşturma, olay hafızası ile asıl yas dönemi ardından hayatla yeniden sağlıklı geri getirilmeleri için empati kurdurmaya çalışmak olacak iş değil. Hukuka, toplum sağlığına zararlı işler.

Adam kaçıran, işkence yapan, eşini döven, çocuğuna dayak atanla empati kurmak veya tersten bunlara maruz kalanları sakinleştirecek

baş kaldırıyor önleyecek tuzakların adı empati. Hearst olayını hatırlayın bir kere daha gözden geçirin. Böyle saçma sapan, amacı tartışmalı programlara ihtiyaç duymak yeni moda oldu ekranlarda.

Hukuka saygılı olmak yerine bir empatidir gidiyor, ayıptır yahu!

Gelelim Hearst olayına... Çok özetle; ABD'nin sayılı zengin ailelerinden olan Patty Hearst 4 Şubat 1974'te kaçırıldığında 19 yaşında.

Hearst'ün örgüt tarafından kaçırıldığı on dokuz ay boyunca, ülke çapında polis ve FBI aramalarını konu alan canlı TV yayınları yer aldı.

Mahkeme kaçırıldıktan sonraki süreçte kendisini kaçıranlarla birlikte hür iradesi ile soygun ve yasa dışı olaylara karışmaktan suçluyor kendisini.

Kurtulduktan sonra mahkemede kendisini kaçıranlar tarafından beyinin yıkandığı ve bu yüzden kendisini kaçıranların radikal ideolojisine katıldığını söylüyor.

Zihin kontrolü böyle bir şey herhalde. Gençleri bilhassa dönüştürmekte ciddi bir yöntem.

Nitekim kendine Symbionese Özgürlük Ordusu adını verenler tarafından 19 ay rehin tutlan Hearst'ün torunu daha sonra kendisini kaçırانlarla birlikte örgüte üye olmak ve suç ya ni soyguna iştirak dahil ciddi suçlardan suçlandı ama, üyelerin sonları pek aynı olmadı.

Bu terör örgütünün elemanlarının bir kısmı çatışmalarda ölüyor, kalan kaçaklar yakalanıyor, biri hapis cezasını tamamladıktan yıllar sonra şartlı tahliye ile serbest bırakılıyor, biri de ömür boyu hapis cezasına çarptırılıyor hatırladığım kadarı ile. Ortada örgüt filan kalmıyor ama 2-3 banka soyuyorlar.

Patty Hearst, savunmasında rehin alındığında tecavüze uğradığını ve ölüm tehdidi ile korkutulduğunu ifade ediyor.

Banka soygunundan 35 yıla

mahkûm oluyor, cezası Başkan Jimmy Carter tarafından 7 yıla hafifletiliyor daha sonra Başkan Bill Clinton tarafından da affediliyor.

Gözümüzün bebeği Türkiye Cumhuriyeti bir hukuk devletidir hepimizi hiç bir ayırım yapmadan ancak hukuk kucaklar.

Patty Hearst, korumalarından biri olan Bernard Shaw ile evlilik töreninde. (Nisan 1979)

Unutmayalım Stockholm Sendromu cehennemine giden yol empati taşlarıyla döşenmiş.

Saygıyla efendim.

necefugurlu@butundunya.com.tr

"Stockholm Sendromu, insanların kendilerini yoğun bir zarar görme veya fiziksel yaralanma korkusu yaşadıkları bir durumda bulduklarında ve tüm kontrolün yalnızca istismarcının elinde olduğuna inandıklarında gelişen bir durumdur. Bir süre sonra bunu takip eden psikolojik tepki, mağdur için içgüdüsel bir hayatta kalma stratejisidir.

Bu, istismara uğrayan kişinin, istismarcının durumuna sempati ve destek sunduğunu gösteriyor. Hatta mağdur kendini bu durumdan uzaklaştırmaya çalışanlara karşı olumsuz duygular hissetmeye bile başlayabiliyor."

- Lauren Kozlowski

Geçmişte...

Yazan: Prof. Dr. CENGİZ KUDAY

Osmanlı İmparatorluğu, Kırım Savaşı'nın sürdüğü yıllarda tarihinde ilk kez dışarıya borçlanmıştı. Bu ilk borçlanma ne yazık ki bir başlangıç olacak ve arka arkaya alınan öbür dış borçlar birbirini izleyecekti.

Borçların faizleri bile ödenemez duruma gelindiğinde artık mali bir iflas söz konusuydu ve 1881 yılında, 2. Abdülhamit döneminde Düyunu Umumiye (Genel Borçlar İdaresi) kuruldu. Çeşitli iş kolları, vergiler ve denetleme görevleri ile

beraber devlet gelirlerinin önemli bir bölümü artık bu kuruma tahsis edilmişti. Düyunu Umumiye yönetimini kuran alacaklı devletler, imparatorluğun tütün başta olmak üzere en sağlam gelirlerine de doğrudan el koymuştu. »

Osmanlı ekonomik bağımsızlığını iyice kaybederken, Düyunu Umumiye zamanla giderek güçlenmekte ve adeta ikinci bir devlet gibi davranmakta idi. Ekonomideki dengelerin değişmesi gündelik hayata ve sokağa yansiyacak, Osmanlı askerlerine yönelik kışkırtmalara ve küçük düşürücü hareketlere yol açacaktı.

Osmanlı ekonomik bağımsızlığını iyice kaybederken, Düyunu Umumiye zamanla giderek güçlenmekte ve adeta ikinci bir devlet gibi davranmakta idi.

Yakup Cemil'in anılarında yer verdiği olay bunun en trajik örneklerinden biridir. Makedonya beş bölgeye bölünmüş ve jandarma ıslahı için her bölgeye bir yabancı uzman verilmiştir. Yani topraklar artık yabancı denetimindedir. Bu jandarma bölgelerinin komutanlığını ise bir İtalyan general yapmaktadır.

Manastır'daki Rus Başkonsolosu Rostkovskiy elinde bir kamçı ile şehirde dolaşmakta ve rastladığı bir Türk askerine hakaret etmekten geri durmamaktadır.

Bir gün resmi bir binanın kapısında nöbet bekleyen Türk askerine kamçıyla saldırır. Kendisine selam verilmemiş olması gibi

bir de gerekçesi(!) vardır. Hakarete uğrayan asker dayanamaz ve silahını çekip başkonsolosu öldürür. Olayın ardından kurulan Harp Divanı, konsolosu vuran Halim adındaki askeri o sırada kapıda bekleyen ikinci askerle birlikte idama mahkûm eder.

Harp Divanı'nda Enver Bey görevlidir ve hiçbir şey yapamıyor olmanın, derin acısını o gün duyacaktır. Çanakkale Savaşları, Kurtuluş Savaşı daha sonrası Kıbrıs Savaşı ve bugün Güneydoğu'daki başarılarımızla ve dolaylı da olsa Azerbaycan olaylarında gösterdiğimiz kararlılıklarla bugün bu acıları yaşamıyoruz ve geçmişteki acılarımızı unutmaya çalışıyoruz. •

"Benim Türk milletine, Türk Cumhuriyetine ve Türklüğün istikbaline ait görevlerim bitmemiştir. Sizler, onları tamamlayacaksınız. Siz de sizden sonrakilere benim sözümü tekrar ediniz."

Mustafa Kemal Atatürk

Anka
Berk Yüksel

KAOS VE DÜZEN

*“Başlangıçta Tanrı göğü ve yeri yarattı.
Yer boştu, yeryüzü şekilleri yoktu; engin karanlıklarla kaplıydı.
Tanrı'nın Ruhu suların üzerinde dalgalanıyordu Tanrı, "Işık ol" ("Fiat lux"; "Let there be light"; "Işık olsun"; "Işık yaratılsın") dedi ve ışık oldu.
Tanrı ışığın iyi olduğunu gördü ve onu karanlıktan ayırdı.”*

Eski Ahit; Yaratılış

Günlük dilde “Kaos”, dağınıklık, kargaşa, başıbozukluk, düzensizlik, manasına gelir. Kökü, Yunancada “Khaos” kelimesinden gelmektedir. Boşluk, uçurum, uzay boşluğu, hudutsuzluk, ıssızlık, girdap manasına gelir. Eski Yunancada “Kaos”, düzenin zıddı olarak, farklılıkların kaybolduğu, cisimlerin eridiği, yani düzenin ortadan kalktığı; her şeyin homojen bir sıvı kitlesine

dönüştüğü deniz demektir. “Kaos” deyince ilk akla gelen; “her şeyin birbirine girdiği, doğrusal olmayan” sonucun “felaket” olduğu bir süreçtir. »

Oysa bu çıkarımlar zamanımızda yıkılmıştır.

Khaos, Yunan mitolojisinde bir çeşit ilkel tanrısal varlık olarak gösterilir. Kaos, düzenden ya da öteki adıyla Evren'den (Kozmos) önce

Magnum Chaos, Giovan Francesco Capoferri'nin Bergamo'daki Basilica di Santa Maria Maggiore'deki ahşap kakması, Lorenzo Lotto'nun tasarımına dayanmaktadır.

gelmiştir. “Yunanlılara göre evrene önce düzensizlik “Kaos” egemendir. Onun yerini alan Uranos’un “Gök” yıldızları toz haline getirmesi ve gezegenleri karmaşık bir biçimde hareket ettirmesi de düzeni yani Kozmos’u simgeliyordu.” Bu mitte sürekli devam eden değişim döngüsünden bahsedilir. Kaos da düzen de geçicidir. Bu bir sarkaç gibidir, dengeyi gözetan ancak dinamik ve değişken bir süreçtir.

Bireye düşen ilk önce kendi evini düzene sokmaktır. Orada bir kozmos yaratmaktır. Bilgiğin başlangıcı budur. Kaos düzendedir, düzen

ise kaosta çünkü her şey değişir! Kimse hiç değişmeyen bir şeyle karşılaşmamıştır.

Evrenimiz 15 milyar yıl önce "Büyük Patlama"dan sonra yavaş yavaş evrimleşerek yapılaşmaya başlamıştır. “Kaos” ışık tarafından düzenlenmiştir. Dünyamızın evren ve galaksimiz içindeki durumu bilim adamları tarafından incelenerek araştırılmış

ve evredeki gizli ahenk konusunda bulgulara ulaşılmıştır. Düzensizliklerin düzene döndüğü, madde ile enerjinin özdeş olduğu ve kaosun önceden programlanmış bir yol izlediği görülmüştür. “Zamanın karanlık gecesi içinde bir ışık patlayışı”; evrenin başlangıcı, kökeni budur. İnsanoğlu bilginin peşinde ışığı ararken, hakikati aramakta ve

Kaos da düzen de geçicidir. Bu bir sarkaç gibi, dengeyi gözetan ancak dinamik ve değişken bir süreçtir.

Tanrı'nın yaratıcılık gücünü öğrenmeye çalışmaktadır. Hakikatin araştırılması, aklın ve bilimin önderliğinde insanın kendi öz evrenini araştırması ve tanımlamasıdır.

Evren durgun değil, dinamik bir yapıya sahiptir ve ge-

nişlemektedir. Soğuyarak seyreliip incelmekte, basit maddeler birleşerek karmaşık yapılara dönüşmektedir. "Yalın"dan "Karmaşık"a,

geçilmektedir. Evrenin tarihi, yapılaşmakta olan maddenin tarihidir. İnisiyatik, ezoterik öğretinin önemli mottolarından biri zıtlıktan ya da zıtlıktan kurtulup tamamlanmaya geçiştir. Zıtlıkların karşı karşıya getirilmesi yerine; bir ve tek gerçeğin, bir bütünün parçaları olan olguların beraber var oluşları kabul edilir. "İki kutuplu model herkesin yerini tayin etmesine izin verir." denilir.

Latince olan "Ordo ab Chao" terimi, basitçe "Kaos'tan Nizam'a" der bizlere. "Kaosun getirdiği düzen", "düzen kaostan doğar", "düzensizlikten doğan düzen" ya da "Kaostan düzene" şeklinde basit çıkarımlar kaos ve düzenin birbirinden ayrılmaz ilişkisini tam olarak açıklamaktan uzaktır. "Kaos"; anlayamadığımız bir düzen halidir; görebildiğimiz kadarı ise "kozmos"tur. Dışarıdan bakıldığında sabit ve "düzenli" gibi gözükse, ama asıl karmaşayı içinde barındıran durum için kullanılacak bir deyimdir.

Bu süreçte bir son yoktur. "Kuyruğu ağzında halka oluşturan yılan" gibi evrenin birliğini, temsil eden bir dinamik denge mottosudur. Ezeliden ebede, kaostan düzene, dinamik ve evrenin ahenkli dinamik

dengesinin formülüdür. Mandelbrot şöyle der: "Siz hiç küre şeklinde bulut, koni şeklinde dağ gördünüz mü?"

Dünyanın oluşumu, Kaos ile Düzen arasında bir savaş değildir, fakat devamlı olarak "Bir" in Birçok"a değişimidir. "Kaos"tan doğan "Düzen"i ifade eder. Varlık, geldiği Dünya'da amaçlanan şekilde yaşadığı dualiteler ile tekâmül etmiş, kendinin efendisi olmuş ve kâmil bir varlık olarak ileri bir bilince ulaşmıştır. Kaos teorisi evrendeki düzensizliğin de aslında belirli bir düzenin olduğunu belirtir. Kaos ve düzenin aynı anda var olması, hayatın doğasındadır.

Dans eden bir yıldız doğurabilmek için kişinin kendi içinde hâlâ kaos olması gerekir."
(Friedrich Nietzsche)

"İnsanın yaşamında olan her şey, kaosun içindeki düzenin yeniden açığa çıkmasının, Tanrısal Birliği keşfetmenin yollarıdır. Olmaması gerektiği halde olan ve önlenmesi gereken hiç bir şey yoktur." denir. Escher, şöyle der: "Düzenin olanaklılığına doğru gidişten akıl almaz

bir şekilde düzenin oluşumunu; düzenden kaosun, kaosun düzenden belirlenimini gözlemleriz." Kaos ve düzen salınımının iki sınır değeridir. Kalp atışları gibi ritim değişikliğine uğrar ama sonra eski ritmine geri döner. Onların ayrılıklarında birlik,

birliklerinde ayrılık vardır. Düzenle kaos, kaosta ise düzen bulunmaktadır. Var oluş, denge ve dengesizliğin, istikrar ve sapmanın, düzen ve düzensizliğin birliğidir. Tam düzen de, tam düzensizlik de yok oluşturmaz.

“Kaos ve düzen” mikro ölçekte bitmeyen bir nefes mücadelesidir. Dualite evrenin yasasıdır ve insanın kendi içerisinde büyük savaşıdır. Birlik ancak bu kaostan bir an olsun dinamik bir düzene yani dengeye ulaşması ile sağlanır. Bu hem makro hem de mikro ölçekte yani hem evrende hem de onun izdüşümü olan insanda aynı şekildedir. Yaşamlarında ve toplumlarda gerekli yenilenmeler ve aydınlanmaları yaratmak üzere akli ve zekâsı esareten kurtulmuş olan insanlık hakikat yolunda yılmadan yürüyecektir.

Cehalet ve taassubun baskısından kurtulmuş, gerçekten “hür olan” insanlık akıl ve bilimin yoldaşlığı ve güçlü sezgisi ile her alandaki dogmaları her yüzyılda yıkmıştır, gelecekte de yıkacaktır.

Kaos düşüncesinin en temel kavramı ise değişmedir. Bu ise kitleler için çaba gerektireceğinden huzur kaçırıcı ve rahatsız edicidir. Mutlaka bir iten ve durmak isteyen olacaktır. Değişim hele ki aydınlanma yönündeki dogmaları yıkan yenilenme, eski düzenin rahatını kaçıracaktır. Yine bireysel çerçevede düşünecek olursak insanın kendine koyduğu dogmalar yıkılması en güç olanlardır. Albert

Einstein’ın dediği gibi: “Önyargıları parçalamak, atomu parçalamaktan zordur.”

Kendilerini esir alan zaaf lar ve sabit fikirliliklerden kurtulmuş insanlık bir ülküdür. Önyargılarından sıyrılmış, doğuştan kabulleri olmayan, “biat etmek” kültüründen uzak, tutkularını kontrol eden, duygularına hâkim, birey olabilen, tevazu sahibi, ölçülü ve erdemli insanlık; gerektiğinde her “Kaostan Düzeni” doğurabilmeyi becerebilecektir. En zor şartlar onlara, büyük rekabeti ve büyük başarıları düşündürecek; asla yıldırılmayacak, güçlüklerin içerisinde gizli fırsatları gösterecektir. Aydın birey, mücadele adamıdır. Umutsuzluğa kapılmaz, en kaotik görünen durumda dahi cesur bir “Şövalye” gibi gereğini yapmaktan ve daha büyük bir iyilik için kendini feda etmekten bir an bile çekinmeyecektir.

Ezoterik açıdan “Kaos ve düzen”i üstadlar şöyle yorumlar:

“İnsan aklının evrenin düzeninde kaos zannettiği yerde bile bir düzen vardır.”

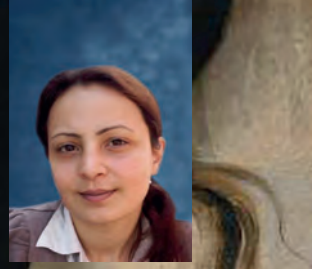
Kaos da düzen de bir saatin altında sallanan sarkaç gibi aynı kavramın iki uç noktasıdır. Unutmaması gereken kalıcı bir kaos ve kalıcı bir düzen yoktur. Çünkü “Her şey yaşar ve her şey değişir!”

Denir ki: “Her kaosta evren, bütün düzensizliklerde gizli bir düzen, bütün değişkenlerde sabit bir yasa vardır.” •

berkyuksel@butundunya.com.tr

Dünya Döndükçe

Sabriye Aşır

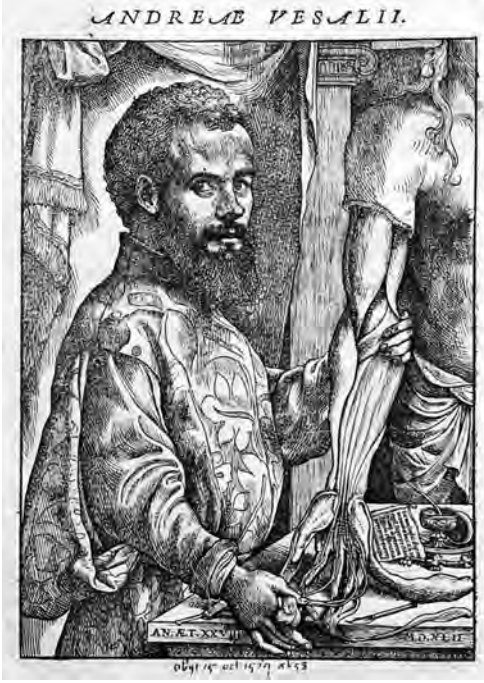

Modern Anatominin
Babası:

Andreas Vesalius

Andreas Vesalius, bilim tarihinin en mükemmel ve etkili kitaplarından birini yazdı. Onun araştırmaları, insan bedeninin iç anatomisi ve doktorların bu konuyu incelemek ve öğretmek için kullandıkları yöntemlere ilişkin anlayışımızda devrim yaratır nitelikteydi ve çalışmalarının tıp alanındaki etkisi günümüze dek devam etti. »

Andreas Vesalius'un "İnsan Vücudunun Yapısı Üzerine" adlı eserindeki portresi.

Vesalius, günümüzde Belçika toprakları olan bölgede tıpla ilgilenen bir ailenin çocuğu olarak dünyaya geldi. Çocukluk yıllarında hayvanlar üzerinde diseksiyon yapma konusundaki büyük ilgisi, akranlarının tuhaf karşıladığı ve hatta iğrendiği bir özelliğiydi. Olumsuz tepkilere karşın anatomi konusundaki ilgisinden vazgeçmeyen Andreas Vesalius, o zamanlar anatomik araştırmaların en büyük merkezlerinden ikisi olan Paris ve Padova'da tıp

eğitimi aldı. Vesalius mezun olur olmaz kendisine öğretmenlik yapması teklif edildi. Kendisinin aldığı eğitimin aksine Vesalius, diseksiyonları bizzat yapma konusunda ısrarcı olurken, öğrencilerini de bu konuda cesaretlendirdi.

Andreas Vesalius, diseksiyonlardan elde ettiği bilgileri, günün ders kitaplarında okuduklarıyla karşılaştırarak, bedenin kendisinin yazılı metinlerden daha güvenilir bir rehber olduğunu savundu. Anatomi tarihinin belki de en önemli figürü olan Romalı doktor ve anatomist Galen'in 200'den fazla öğretisinin aksini iddia ediyordu. Örneğin Vesalius, Galen'in insan çenesinin

iki kemikten oluştuğunu iddia ederken yanlışlığına dikkat çekti.

Öğretileri 1300 yıllık birikimlere dayanan biri, nasıl olur da böylesine basit görünen bir hata yapabiliirdi?

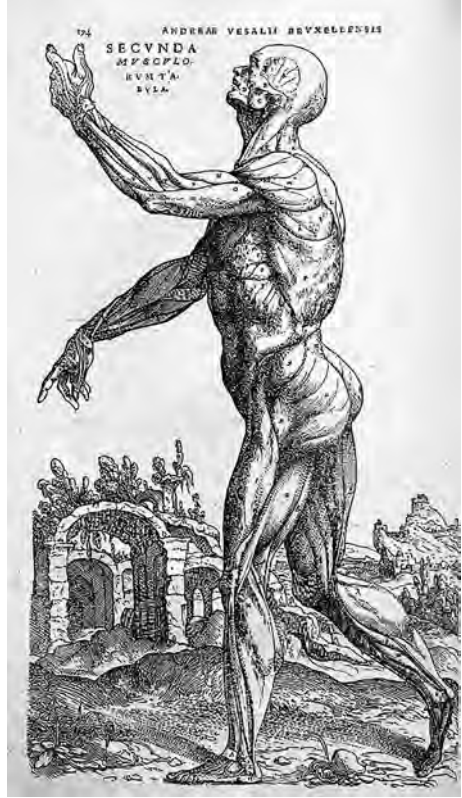
Vesalius, Galen'in insan çenesinin iki kemikten oluştuğunu iddia ederken yanlışlığına dikkat çekti.

Vesalius'un çağdaşı olan tıp otoritelerinden bazıları, insan bedenin anatomisinin Galen'den beri nesiller boyu değişmiş olması

gerektiğini ileri sürerek Galen'i savunmaya devam ettiler. Fakat Vesalius gerçeği biliyordu. Roma gelenekleri Galen'in insan bedenleri üzerinde diseksiyon yapmasına engel teşkil ettiği için Galen, domuz, maymun ve köpek gibi türler üzerinde yaptığı incelemelere güvenmek zorunda kalmıştı. Ve çene kemiği konusuna gelince, köpekler söz konusu olduğunda iki kemik tespiti doğrudu.

Elbette Vesalius, Galen'in bilgilerindeki doğru noktaların hatalılara kıyasla çok daha fazla olduğunu biliyordu. Ve doğrusunu söylemek gerekirse, Galen'in bilgisinin derinliğine, hayretle karışık bir hayranlık da besliyordu. Örneğin Galen, domuzların omurilikleri üzerinde yaptığı deneylerde, omuriliği kuyruk ucuna yakın bir yerden kestiğinde, hayvanın önce arka uzuvlarını kullanma yeteneğini kaybettiğini göstermişti. Baş bölgesine daha yakın bir noktadan kesildiğinde ise ön ayakların hareketi duruyordu. Biraz daha başa yaklaşıncı da hayvanın nefes alışverişini tamamen duruyordu. Bu deneyler, nörolojik yapının etkilerini ve bağlantılarını anlamak bakımından devrimsel nitelikteydi.

Andreas Vesalius, öğrencilerin ders kitaplarındaki bilgileri ezberlemek yerine, doğrudan anatomi çalışmaları yapmasını savunuyordu; bu bir bakıma Galen'in mirası olan

Vesalius'un eserindeki çizimlerin çoğu, şimdiye kadar üretilmiş en seçkin anatomik görseller arasında kabul ediliyor.

doğrudan gözlem tutkusunun yeniden alevlendirilmesi çabasıydı. Vesalius, 1543 yılında infaz edilen ünlü bir suçlunun, Jakob Karrer'in diseksiyonunu halka açık olarak gerçekleştirdi. Bu en eski tam anatomik iskelet, halen İsviçre'nin Basel kentindeki Anatomi Müzesi'nde yer almaktadır.

Belki de Vesalius'un en öne çıkan başarısı, "İnsan Vücudunun Yapısı Üzerine" adlı eseriydi. Bu eser,

“İnsan Vücudunun Yapısı Üzerine” adlı eserin kapağında, Vesalius’u bir diseksiyon sırasında betimleyen görsel yer alıyor.

kemikleri, kasları, kan damarlarını, sinirleri, sindirim sistemini, kalbi ve beyni anlatan 7 ciltten oluşur. Bu kitaplar, 200’den fazla çizim içeriyor ve bunların çoğu bugün şimdiye kadar üretilmiş en seçkin anatomik görseller arasında kabul ediliyor. Vesalius’un işe aldığı sanatçılar tarafından yapılan bu çizimler, çoğaltılmak üzere ahşap bloklara yapılmıştı. Çizimlerin olağanüstü

anatomik ayrıntıları ise o güne dek insan anatomisi üzerine yapılmış çizimlerle karşılaştırılamayacak denli başarılıydı.

Vesalius’un anatomi alanında başyapıt olarak kabul edilen eserleri, bilimsel bilgiyle estetik duyarlılığın eşsiz birleşiminin bir örneğini yansıtıyor. Vesalius’un eserlerindeki çizimler, insan bedenini hareketsiz bir et olarak değil, canlı ve hareket halinde betimleyerek yapı ve işlev arasındaki ilişkiyi de vurguluyordu. Onun eserleri aynı zamanda,

anatomik öğretim ve araştırmalar konusundaki standardı yukarıya taşıyor ve biyoloji ile tıp biliminin yeni keşif yollarının öncülüğünü yapıyordu.

Bir diğer etkileyici olan şey de, Andreas Vesalius’un bu başyapıtını henüz 28 yaşındayken yayımlamasıydı. Bu dönemde çağdaşı olan tıp otoriteleri kendisinden bir ya

da iki kuşak daha kıdemliydi. Vesalius'un amacı, yeni bir anatomik vizyonu ortaya koymaktı. Çünkü o tıbbın en önemli metninin insan bedeni olduğuna inanıyordu. İnsan bedenini bilenlerince, kendilerini onu incelemeye adanmaları gerektiğini savunuyordu.

İnsan anatomisine dair bilgilerimiz Andreas Vesalius'tan bu yana oldukça ilerledi. Mikroskobun icadı, belki Vesalius'un hayal bile edemeyeceği bir hücre dünyasının kapısını

araladı. Bilgisayarlı Tomografi (CT) ve Manyetik Rezonans Görüntüleme (MRI) tarayıcılarının icadı ise, insan bedeninin içini neşter kullanmadan incelemeyi mümkün kıldı. Ancak tüm bu yenilikler bile, bedeni anlamak isteyenlerin onu kendi gözleriyle görmesi gerektiğini ısrarla vurgulayan Vesalius'un ruhunu taşıyor. •

sabriyeasir@butundunya.com.tr

Çeviri kaynağı: "The man who revolutionized our knowledge of the human body", Prof. Richard Gunderman, theconversation.com, 31 Aralık 2014

BİLGELİĞİ ARAYAN GENÇ ADAM

Genç bir adam Sokrates'e yaklaşmış ve filozofa bilgiyi ve bilgeliği nasıl elde edebileceğini sormuştu.

Sokrates arkasını dönüp genç adamı denize doğru yönlendirirken "Beni takip et." dedi. Genç adam, suda yürümeye başlayan ünlü filozofu takip etmeye başladı. Su boğazlarının hizasına gelinceye kadar birlikte yürüdüler.

Sokrates genç adamı aniden yakalayıp suyun altına daldırdı. Filozof, çaresizce mücadele eden genç adamı bayılmadan hemen önce sudan çıkarıp ayağa kaldırdı.

Çileden çıkan genç adam nefes nefese, "Ne yapıyorsun?! Beni öldürmeye mi çalışıyorsun?" diye bağırdı.

Sokrates sakin bir şekilde cevap verdi:

"Kesinlikle hayır. Eğer niyetim bu olsaydı, seni yukarı çekmezdim."

"O zaman bunu neden yaptın?"

Sokrates adamın gözlerinin içine bakarken, "Bilgeliği ve içgörüyü, o nefesi arzuladığın kadar çok istersen, o zaman ona sahip olacaksın." diye yanıtladı.

Daha sonra kıyıya dönüp uzaklaştı.

Victor Hugo'nun bir dñşes ile oğunun ekmek
alan yoksul bir adamın yakalanmasını, arabalarından
acımasızca gñlerek izlemelerinden esinlenerek
yazdığı roman:

Sefiller

Kültür ve Sanat Dünyasından

Tekin Özertem

Fransız edebiyatının önde gelenlerinden Victor Hugo'nun ünlü romanının adı Sefiller. 1862 yılında yayımlanan 19. yüzyılın en önemli eserlerinden biri olan bu romanın özgün adı Les Misérables. Günümüz Türkçesi ile tam karşılığı

Victor Hugo:
“...yeryüzünde cehalet, sefalet var oldukça bu gibi kitaplar faydasız olmayacaktır.”

Acinasılar... Ekmek çaldığı için sabıkalı geçmişinin peşini bırakmadığı Jean Valjean'ın acınası öyküsü bu roman. Yüz altı yıl önce çok yönlü Osmanlı aydını ve yazar Arnavut asıllı Şemseddin Sami^[1] Sefiller olarak çevirmiş Fransızca baskısı 1900 sayfa olan bu romanı 2000 sayfa olarak dilimize. Günümüzde tamamını içeren ender çevirilerin yanı sıra özetlenmiş baskıları da var...

Şemseddin Sami, Tanzimat Dönemi'nin Ahmet Mithat, Namık Kemal, Abdülhak

Hamit, Recaizade Mahmut Ekrem gibi romantizm etkisindeki yazarlarımızdan... İlk Türkçe romanımız Taaşşuk-ı Talat ve Fitnat, ilk Türkçe ansiklopedimiz Kâmûsü'l-A'lâm ve çağdaş anlamda ilk geniş kapsamlı Türkçe sözlüğümüz Kâmûs-ı Türkî'nin de yazarı.

Sefil sözcüğü, dilimize, Arapça'dan geçen ve iki farklı anlamlı bir sözcük. Hem yoksulluk içindeki kimse, yoksulluk çeken, yoksul anlamına gelmekte, hem de alçak, bayağı anlamında kullanılmakta... Bu açıklamayı yapmamın nedeni eserin adının yoksulları aşığılamak gibi bir tutum içermediği. Tam tersine açlık ve sefaletin değer »

ve inançları nasıl yozlaştırdığını sergilemek istemiş yazar.

Fransız edebiyatının Jean-Jacques Rousseau, François Rene de Chateaubriand, Alexandre Dumas-Pere vb, gibi romantizm akımının etkisindeki yazarları arasında yer alsada 19. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkan gerçekçilik / realizm akımının “toplum için sanat” görüşünü benimsemiş Victor Hugo. Yaşadığı dönemi gerçekçi bir yaklaşımla betimleyerek / tasvir ederek toplumcu bir anlayışla sergilemiş. 1848 devriminden, 2. Cumhuriyet kurulduktan sonra yazmış yıllar önce okuduğum bu tarihi romanı. Ön sözünde de şöyle demiş:

“Yeryüzünde yasalar, gelenekler aracılığıyla uygarlık içinde yapay cehennemler yaratan, ilahi yazgıyı uğursuz insanlar aracılığıyla karıştıran bir toplum lanetlemesi oldukça; çağımızın üç temel sorunu erkeğin yoksulluk yüzünden alçalması, kadının açlık yüzünden düşkünleşmesi, çocuğun cehalet yüzünden yeteneklerini geliştirememesi. Bu sorunlar çözümlenmedikçe, bazı bölgelerde toplumun insanları boğması mümkün oldukça, başka bir deyişle ve daha geniş bir açıdan yeryüzünde cehalet, sefalet var oldukça bu gibi kitaplar faydasız olmayacaktır.”

Birçok ülkede olduğu gibi geçmiş yüzyıllarda Fransa’yı da amansızca kasıp kavurmuş sarayın, soyluların ve soyluluk budalası burjuvaların umursamadığı, açlığın sofuluğu bozduğu yoksulluk belası. Victor Hugo’nun bu romanının esin kaynağı da bir düşes

1789 yılında yiyecek ekmek bulamayan halk saraya karşı ayaklanıp, mutlak monarşi yıkılarak cumhuriyet kurulmuş. Ama devrimin “özgürlük, eşitlik, kardeşlik” ilkesi Victor Hugo’nun yaşadığı 19. yüzyılda da gerçekleşememiş.

ile oğlunun ekmek çalan yoksul bir adamın yakalanmasını arabalarından acımasızca gülerek izlemeleri olmuş.

1789 yılında yiyecek ekmek bulamayan halk saraya karşı ayaklanıp, mutlak monarşi yıkılarak cumhuriyet kurulmuş. Kurulmuş, kurulmasına ama devrimin “özgürlük, eşitlik, kardeşlik” ilkesi Victor Hugo’nun yaşadığı 19. yüzyılda da gerçekleşememiş. Yoksulluk ve yoksulluğun neden olduğu toplumsal sorunlar aynen devam etmiş. Halen de devam etmekte.

Kartal Tibet, 1967 yılında Yönetmen Zafer Davutoğlu'nun Sefiller romanından uyarladığı filmde.

birçok dile çevrilmiş; 1909 yılından başlayarak defalarca beyaz perdeye aktarılmış, oyun ve müzikal olarak sahnelenmiş. Ülkemizde de 1967 yılında da aynı adla uyarlanarak Zafer Davutoğlu'nun yönettiği filmde Kartal Tibet, İzzet Günay, Filiz Akın gibi isimler rol almış...

Romanın ön sözünde bu sorunlar çözümlenmedikçe, yeryüzünde cehalet, sefalet var oldukça bu gibi kitaplar faydasız olmayacaktır diyerek sanatın işlevselliğine değinmiş Victor Hugo. Çünkü; var olanı eleştirerek sergileyen, olması gerekeni düşündüren; yaşamı anlamlı kıлып güzelleştiren sanat böyle bir şey. Özellikle de edebiyat. Bilinen en eski destan olan Gılgamış Destanı'ndan bu yana insan denilen

Ailesine ekmek götürmek için hırsızlık yapmak zorunda kalan Jean Valjean'ın 1815 yılından başlayıp 1832 yılında Paris'teki Haziran Ayaklanması ile sona eren; yasa ve merhametin çelişen doğasını içeren bu romanı 19 yılda yazmış Victor Hugo. Yayımlandığından bu yana

**Sanat,
var olanı
eleştirerek
sergileyen,
olması
gerekeni
düşündüren
ve yaşamı
anlamlı kıлып
güzelleştiren
şeydir...**

varlık öncelikle yaşamın aynası edebiyat sayesinde uygarlaşmış.

Mağara devrinden günümüze süre gelen uygarlık denilen dönüşüm ve oluşumun, geçmişin ve günümüzün tüm insanların kapsadığını söyleyebilmek ne yazık ki olası değil. Uygarlaşmak, toplum olarak düşün, bilim, sanat ve endüstri alanlarında gelişmek, eğitilmiş olmak demek. Eğer tüm insanlar sanat ile desteklenerek gereği gibi eğitilmiş olsalardı, bugün ne sefalet kalırdı yeryüzünde ne de cehalet. Olmamış. Ne insanlar sanatla buluşabilmişler ne de sanat tüm insanlara ulaşabilmiş. Günümüzde de durum pek farklı değil.

Çağlar boyunca toplumlar genel olarak varsıllar / zenginler,

Sefiller romanından uyarlanan oyundan bir sahne Carré Kraliyet Tiyatrosu, Amsterdam

orta halliler ve yoksullar olmak üzere üç sınıfsal katmandan oluşmuş. Zamanla kendi içlerinde farklılaşarak üst sınıf, üst orta sınıf, orta sınıf, alt orta sınıf, vasıflı işçi gibi her biri farklı olanaklar içeren çok katmanlı bir piramide dönüşmüş

toplumların sınıfsal oluşumu. Bu piramidin tepesini geçmişte de günümüzde de üretim araçlarına sahip varsıllar ile bunların işbirlikçileri, yöneticiler ve siyasiler oluşturmakta. Halktan, insanlıktan yana, cehalet ve sefaletle karşı olan siyasilerin seçilip işbaşına gelebilmeleri de çok zor...

Zor, çünkü kendilerine sağlananlarla yetinen insanlardan oluşan orta sınıf da günlük çıkarlarının, istediği bir şeyi elde edebilme, özlemini çektikleri şeylere ulaşabilmeleri kolay olmasa da yine bu beklentilerin umuduyla varlığını sürdürmekte. Acınası yoksulları umursamamakta. Bu umursamazlığın sonucunda ortaya

Tüm insanlar sanat ile desteklenerek gereği gibi eğitilmiş olsalardı, bugün ne sefalet kalırdı yeryüzünde ne de cehalet.

çıkacak olan da orta sınıfın giderek yoksullaşıp yozlaşması.

Bir ülkede / toplumda orta sınıfın yoksullaşarak yoksunlaşması en çok halktan yana olmayan yönetimlerin işine gelir. Ancak bu gibi ülkelerde yöneticiler halkı üst sınıfın yararına sömürerek kolaylıkla yönetebilirler. Belli başlı yöntemleri de dini istismar etmek ve sadaka kültürünü hakim kılmak, karşı olan düşün insanlarını, yazarları gazetecileri, sanatçıları horlamak ve tutuklayıp hapsederek cezalandırmak. Düzeni eleştirdiği için ölüme mahkûm edilen Sokrates'ten bu yana sürüp gidiyor bu aydın ve sanatçı düşmanlığı. Özellikle günümüzün kültürel, sanatsal yönden az gelişmiş ülkelerinde durum böyle diyeceğim, ama gerçek böyle değil. Çünkü gelişmiş ülkelerin güya iyi eğitim görmüş sanata erişebilen anlı şanlı yöneticilerinin de Victor Hugo'nun sefillerini pek umursadıkları yok. Sadece onlar değil orta sınıfı oluşturanların çoğunluğu da böyle...

Üzerinde düşünülmesi gereken en belli başlı sorun da bu!

Kanımcı bu sorunun çözümü de sanatın daha işlevsel olabilmesi ve toplumun tüm kesimlerine ulaşabilmesi ile mümkün. Hakkında en çok eser yazılan ilk 100 kişi listesinde yer alan Victor Hugo'nun dediği gibi sefalet ve cehaletin ortadan kalkması için sadece yazmak yetmiyor. Yazılanların da okunmasının da yaygınlaştırılması gerekiyor.

Cumhuriyetimizin 100. Yılı Kutlu Olsun. •

tekinozertem@butundunya.com.tr

Düzeni eleştirdiği için ölüme mahkûm edilen Sokrates'ten bu yana sürüp gidiyor bu aydın ve sanatçı düşmanlığı

[1] Şemseddin Sami, (1850-1904).

[2] Kısaltılmamış Türkçe çevirilerinde de yaklaşık 2000 sayfa.

Hazırlayan:
Ş. GÜLBİN GÜZEY

Bilginizi Denetleyin

1-At takımları, araba koşumları, meşinden eşya yapılan veya satılan yere ne ad verilir?
a-Eğerkare
b-Saraçhane
c-Tabakhane
d-Kushane

2-Aşağıdakilerden hangisi yeterlilik anlamına gelir?
a-Kifayet b-Mutat
c-Nifat d-İadet

3-Açık sarı renge ne ad verilir?
a-Bal arısı
b-Bal yarısı
c-Bal sarısı
d-Bal köpüğü

4-Birbirine benzeyen moleküllerin uç uca eklenerek bir zincir oluşturmaları olayına ne ad verilir?
a-Hidroliz
b-Oksidasyon
c-Polimerleşme
d-Dehidrasyon

5-Özgürlük anıtı 1886 yılında hangi ülke tarafından Amerika'ya armağan edilmiştir?
a-Fransa b-İtalya
c-Almanya d-İngiltere

6-Aşağıdakilerden hangisi baklagil değildir?
a-Mercimek
b-Buğday
c-Fasulye
d-Nohut

7-Bir işletmenin başka işletmeye ürettirdiği mala kendi markasını koyma yoluyla yaptırdığı üretim şekline ne ad verilir?
a-Konsinye b-Export
c-Navlun d-Fason

8-"Gepetto"hangi masal kahramanının babasıdır?
a-Heidi
b-Peter Pan
c-Pinokyo
d-Gulliver

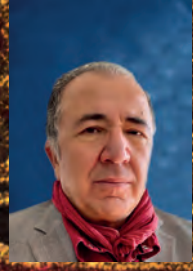
9-Kovandan bal peteği ya da bal almak için kullanılan demir kepçe Ya da bıçağa ne ad verilir?
a-Bakraç b-Daldız
c-Koruk d-Maşa

10-Çöl rüzgârına ne ad verilir?
a-Poyraz
b-Lodos
c-Sahrayeli
d-Samyeli

11-Aşağıdakilerden hangisi "anadeniz" bilimi anlamına gelmektedir?
a-Oşinografi
b-Kozmogoni
c-Onoloji
d-Klonoloji

12-Toplum hayatından kaçıp tek başına yaşamaya ne ad verilir?
a-İzva
b-Mürüve
c-İnziva
d-İnkisaf

Arayış
Vahap Candan

ORTA ÇAĞ ÖNCESİ TÜRK KÜLTÜR TARİHİNE İLİŞKİN ARAŞTIRMALAR

Erken devir Türk tarihi söz konusu olduğunda; Hun, Göktürk, Uygur imparatorluk / devletleri (devirleri) anlaşılır daha çok. Ardından Karahanlı, Gazneli, Selçuklu sıralamasıyla devam eder.

Tarih, sanat ve kültür tarihi derslerinin anlatımında da aynı kronolojik dizge esas alınır. Erken devir Türk tarihini; siyasi tarih bağlamında Hunlarla başlatmak yanlış değildir. Hun imparatorluklarına ilişkin Çin ve Avrupa yazılı

kaynaklarında önemli belgelere rastlanılmıştır. Söz konusu yazılı kaynaklar, kültür ve sanat tarihimizi aydınlatan önemli veriler de sunuyor. Ancak kültür ve sanat tarihimizin anlaşılmasında bu kaynaklar yeterli olmuyor. »

Özellikle yazının bilinmediği / kullanılmadığı dönemleri aydınlatmak içinse arkeoloji ve sanat tarihi devreye giriyor. Arkeologların, erken Türk kültür tarihinin klasik çağı olarak adlandırdığı Hun ve Göktürk kültürüne ilişkin çok sayıda makale ve kitap yayımlandı günümüze kadar. Çoğunluğunun doğrudan ya da dolaylı olarak dil ile ya da dile dayalı incelemelerden oluşması rastlantı değil elbette. Kendi özgün alfabetini geliştiren ve üzerlerine bu alfabeyle yazılmış bengü /anıt taşlar bırakan kültürün yazdıkları ilk sırayı alır elbette. Bu husus, yalnızca siyasi tarihi öğrenmemiz için değil kültür tarihini anlamamız için de geçerlidir.

Daha eski çağları anlayabilmek için, yazılı kaynak olsun olmasın arkeolojik, halkbilimsel ve etnografik veriler devreye alınır.

Yazılı kaynaklar önceliklidir. Sanat ve kültür tarihini daha iyi anlayabilmemiz içinse yeterli değildir; Daha eski çağları anlayabilmek için, yazılı kaynak olsun olmasın arkeolojik, halkbilimsel ve etnografik veriler devreye alınır. Yazılı kaynakların olmadığı dönemleri anlamaya çalışmaksa antropoloji /arkeoloji ve sanat tarihi disipliniyle yürütülen

bilimsel çalışmalarla mümkün olabiliyor. Bu konuda çok geç kaldığımızı çekinmeden söylememiz gerekiyor. Gerçi, Türklük biliminin (Türkoloji-Türkiyat) kurucularının da Avrupalı araştırmacılar olduğunu tarihe biraz meraklı kişiler hemen fark ederler.

Erken Orta Çağ öncesi kültür tarihimize ilişkin bilimsel disiplinle yapılmış araştırmalar konusunda, yeterli olduğumuzu söylemek epey zor görünüyor. İslam'ın kabulünden önceki tarihimize, 1900'lü yılların başında Türkçü aydınlar ilgi duymaya başladı. **“Cumhuriyet'in temeli kültürdür” diyen Atatürk, kadim Türk çağ ve kültürleri-**

nin araştırılmasını özellikle teşvik etti. Örneğin; 1936'da onun buyruğuyla “Saha Türkçesi” sözlüğü, Rusça aslından Türkiye Türkçesine çevrildi. Fakat ne yazık ki, Rusça aslından ilk çevirileri yapan Avrupalılardı. Atatürk, 5.275

sayfadan oluşan sözlüğü ayrıntılıca incelemiş ve bazı yerlerin altını çizmiş, işaretler koymuş, basılması gerektiğini belirtmiştir. “Sözlüğün 1. cildi 1945 yılında Ebuzziya Matbaası'nda basılmışsa da sonra konu hakkında yeni bir gelişme olmamış. 658 sayfadan oluşan 1. cilt Anıtkabir Müzesi Atatürk ve Türk Devrimi Kütüphanesi'ndedir.

Avrasya'nın bütününde iz bırakan Türk halklarına ait bölgelerde yeterince alan araştırması yapılamaması sadece kendi ilgisizliğimizden mi? Değil elbette, başka etkenler de var. Özellikle Göktürk öncesi Türk kültür coğrafyasında çok az sayıda kazı yapılabilmıştır. Demirperde döneminde zaten imkânlar kısıtlıdır. SSCB'nin dağılmasından sonra araştırma imkanları kolay olmasa da artmıştır. Ancak, görebildiğimiz kadarıyla Erken Orta Çağ Türk kültürüne dair araştırmalar ağır basmaktadır. Erken Orta Çağ'da, kendi alfabetiyle anıtlar diken kültürün öncüleri üzerinde pek çalışılmamış ya da çalışılmamıştır. Demir perde döneminde rahatlıkla saha çalışması yapılamıyordu. Ancak Çarlık ve Sovyet döneminde yayımlanan Türk kültür tarihine ilişkin kitaplara da ilgi göstermedik. Belki başlıkları çevrilebilseydi, Göktürk yazıtlarından 4-5 bin; 6 bin yıl önceki kültürel izlerimizden kısmen haberdar olabilirdik. (TKAE) Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü'nün son yıllarda, Rusça kitaplardan yaptırdığı çeviriler takdir edilmelidir. Aynı şekilde özel yayınevlerince orijinalinden çevrilerek yayımlanan değerli kitapların sayısı da artıyor.

(TKAE) Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü'nün son yıllarda, Rusça kitaplardan yaptırdığı çeviriler takdir edilmelidir.

Ötüken, Selenge, Kömen, Yapı Kredi, Kabalcı ve Atayurt yayınevleri; aklıma ilk gelenlerden.

Demek ki, Türk okuyucu erken Türk tarihi hakkında bilgi sahibi olmak istiyor.

Üniversitelerimizin çeşitli bölümlerinde son yıllara yürütülen araştırmalar ve doktora çalışmaları da dikkat çekici. Ancak, neredeyse her üniversitede Helen-Roma arkeolojisi bölümü bulunan Türkiye'de, Prof. Dr. Semih Güneri'nin Ege Üniversitesi'nde kurduğu "Kafkasya-Orta Asya Arkeolojisi Araştırmaları Merkezi" hariç, Güney Sibirya /Türk Arkeolojisi ile ilgili kayda değer dersler veren bir akademik birim yok bildiğim kadarıyla. Kars-Kafkas, Erzurum-Atatürk gibi doğu illerimizdeki üniversitelerde bile klasik arkeoloji bölümleri var. Oysa Doğu Anadolu'nun Ön Asya,

Kafkas, tarih öncesi Asya ve Orta Çağ arkeolojisi için uygun sahalarda dolu olduğunu biliyoruz.

Kadim Türk kültürünü arkeoloji, antropoloji, halkbilimi ve sanat tarihi disiplinleri çerçevesinde araştıran derli toplu, bilimsel araştırma kitapları yayımlanmaya başladı son yıllarda. Dikkati en çok çeken; ilk baskısı 2018'de, 2. baskısı 2022'de yapılan Semih Güneri'nin

Ana Hatları”-nın 1. baskısı 2012’de yapılmıştı. 2022 Eylül’de 10. baskısı yapıldı. Demek ki büyük bir boşluk, Sayın Çoruhlu tarafından dolduruldu. Söz konusu manzara çok sevindirici. Türk toplumu, atalarını; uzak çağlarını merak ediyor. Yaklaşık

“Türk-Altay Kuramı” adlı kitabı. Sadece akademisyenlerce değil; kadim kültür çağlarımızı ilgi duyan herkesçe okunmaktadır. Çünkü, Orta Çağlar öncesi Türk kültür tarihine ilişkin en derli toplu araştırma Semih Hoca tarafından yapılmıştır. Öte yandan,- Türk antik çağlarıyla ilgili neredeyse yarım asırdır araştırmalar yürüten Yaşar Çoruhlu’nun tüm makale ve kitapları da büyük ilgi görmektedir. “Türklerin Kutusal Mezarları Kurganlar” ve “Türk Mitolojisinin Ana Hatları” adlı son iki çalışması baskı üstüne baskı yapmakta. “Türk Mitolojisinin

Yaşar Çoruhlu

50 yıldır Türk sanat tarihi ve mitolojisi üzerinde araştırmalar yapan Yaşar Çoruhlu Hoca’nın önemli farklılığı, mitik ya da destansı sözlü verileri ihmal etmeyerek, somut sanat verileriyle (arkeolojik buluntu vb) birlikte anlatmasıydı. Bu yöntem; karmaşık gibi görünen Türk mitolojisini daha iyi anlamıza yardımcı olabilir.

Soğuk Savaş döneminde kadim Türklerin Orta Asya ve Güney Sibirya’da bıraktığı izleri araştırmak neredeyse imkânsızdı. ABD ve SSCB arasında süren dehşet verici rekabet Soğuk Savaş ortamında,

İç Asya ve hele hele Güney Sibirya'da bilimsel araştırma yapmak; özellikle de Türk akademisyenler için zordu. **Eski Türk inancıyla ilgili ilk özgün-bilimsel eserin, Atatürk'ün buyruğuyla Yusuf Ziya Arıkan tarafından yapıldığı bilinir. Arıkan'ın "Müslümanlıktan Evvel Türk Dinleri" adlı araştırmasından sonra, Abdülkadir İnan'ın "Tarihte ve Bugün Şamanizm" adlı kitabı, hâlâ ana başvuru kaynaklarından biri olma özelliğini koruyor.**

Prof. Dr. Nejat Diyarbekirli 1964 yılında bilimsel araştırmalar yapmak üzere önce Azerbaycan; ardından da Moğolistan ve Çin'e gezi düzenledi. Dışişleri Bakanlığı'nın girişimleri sonunda alınan özel iznin süresi kısıtlıydı. Kısa süre içinde bilimsel bir keşif yapılamazdı ancak Orhun vadisinde Bilge Kağan yazıtını ve Pazırık kurganlarını içeren önemli bilgiler getirdi. Merhum Diyarbekirli'nin seyahati, sadece bilim çevrelerinde değil; halk arasında da yankı uyandırmış, gazeteler, dizi yayımlar yapmıştı. Orta çağlar öncesi Türk kültürü deyince Bahaeddin Ögel hoca elbette ilk sırada yer alır. Özellikle Çin yazılı kaynaklarından aldığı bilgileri, saha araştırmalarıyla

harmanlayarak onlarca kitap yayınladı. Merhum Ögel'in kitapları hâlâ çok başvurulan kitaplar arasındaki yerini korumakta. Türk kozmolojisi ve mitolojisine ilişkin önemli kişiliklerden birisi de 1987'de aramızdan ayrılan Emel Esin. Bir düzineye yakın kitabı ve Türkçe ve yabancı dillerde yüzlerce makalesi bulunan Esin'in "Orta Asya'dan Osmanlıya Türk Mitolojisinde İkonografik Motifler" adlı çalışması 2004 yılında yayımlandıktan sonra çok sayıda baskı yaptı. Ayrıca "Türk Kozmolojisi Giriş" ve "Türkler'de Maddi Kültürün Oluşumu" adlı çalışmaları da kültür ve sanat tarihimize ışık tutan önemli eserler arasında ilk sıralardaki yerini korumaya devam ediyor..

Prof. Dr. Nejat Diyarbekirli

2022'de 2. baskısı yapılan "**Türk-Altay Kuramı**"; **uzun yıllar güncelliğini koruyacak ve Güney Sibirya/Türk arkeolojisi denince akla ilk gelecek ve klasikleşecek önemli bir başvuru kaynağı niteliğinde iki ciltlik kitap.** Bin 200 küsur sayfa. Anadolu eski çağ kültürlerini araştırırken, özellikle Doğu Anadolu bölgemizde yaptığı araştırma ve kazılarda rastladığı buluntuların Orta Asya ve Güney Sibirya kültürleriyle genetik bağı olduğunu tespit ederek, Kafkasya, Altaylar ve Güney Sibirya üzerinde yoğunlaşmış ve çok

sayıda makalenin yanısıra “Türk-Altay Kuramı’nı” hazırlamış. Kendisinin de deyimiyle 40 yıllık birikimini “Türk-Altay Kuramı” adlı eserine aktarmış. Tabii 40 yıllık birikiminin yaklaşık 20 yılını Rusya Federasyonu kütüphanelerinin yanı sıra Altaylar’da, Minnusinsk havzasında, Baykal Gölü’nün batı bölgelerinde, Moğolistan’da kazılar yürütmüş ve dağlarda; sivri kayalıklarda sayısız petroglif (kaya resmi) tespit etmiş ve yeni petroglif alanları keşfederek öğrencileriyle birlikte kayda almış. Kanaatimce, “Türk-Altay Kuramı” Arkeoloji / Sanat Tarihi lisans mezunu olarak neredeyse 40 yıldır eksikliğini hissettiğim Türk-Altay Arkeolojisinin temellerini atmış durumda.

Kurumsal olarak, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü’nce (TKAE) 2014 yılında yayımlanan dört çeviri kitabı da anmalıyız. Atila Bağcı’nın Rusça orijinalinden çevirdiği kitaplar, kültür tarihimizi anlamamıza ve anlamlandırmamıza katkıda bulunacaktır. Elga Borisovna Vadestkaya’nın “Sibirya Kurganları”, Leonid Pavloviç Potapov’un “Altaylılar”, Nadejda Petrovna Direnkova’nın “Altay ve Teleüt Türklerinde Şamanizm”, Yekaterina Dmitriyevna Prokofyeva’nın “Sibirya Halklarının Şaman Kostümleri” adlı kitapları saha araştırmalarına dayalı olarak kaleme alınmış. Türk Dil Kurumu’nun, kurulduğu günden bu yana “Cumhuriyetin temeli kültürdür” ilkesi çerçevesinde yayımladığı

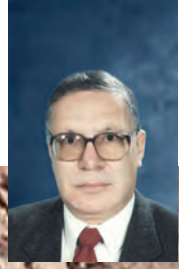
dergi ve kitapların hepsi birbirinden değerli. Son yıllarda, Güney Sibirya Türk destanlarının Türkiye Türkçesine çevrilmesi de çok yüksek değer taşıyor. Önemli bir eksiklikli. Söz konusu destanlarda kadim çağlarımıza ışık tutabilecek mitolojik ayrıntılar ve kültürel genlerimize ilişkin ufuk açıcı kavram, kişi adları ve de kült ifadelerle karşılaşyoruz.

Kadim Türk kültür tarihinin bilimsel disiplinle (magazinel değil) araştırılmasının ve yeni keşifler yapılmasının zorluklarından söz ettik. Zorluklar Soğuk Savaş döneminin sona ermesiyle birlikte epey azaldı. Batı’dan ve Doğu’dan bilimsel arkeolojik keşif ve kazı çalışmalarını yürütmek üzere sayısız araştırma takımı söz konusu coğrafyaya seferler düzenlediler; düzenliyorlar. Türk araştırmacıların da seferler düzenlediğini memnuniyetle görüyoruz. Görebildiğim kadarıyla takım çalışmaları değil, bireysel çalışmalar daha fazla. Ve yine görebildiğim kadarıyla seyahat süreleri yeterli değil. Bir halkbilimci, arkeolog-sanat tarihçi ya da sosyolog 15-20 gün içinde Güney Sibirya’da herhangi bir sahada nasıl araştırma yapabilir? Tabii, en iyisi takım çalışması. Tatlı bir rekabet içinde takım çalışması daha verimli olacaktır. Kadim Türk coğrafyasında araştırma ve kazı yapan Türk bilim takımlarının çoğalacağını ve devlet kurumlarının yanı sıra, burjuvalaşabilmiş büyük sermaye sahibi çevrelerin de onlara destek vereceğini umut ediyorum.

vahapcandan@butundunya.com.tr

Büyük Yapıtlarımız

Konur Ertop

Osmanlı Toplumunda Bir Yeniçağ Adamı:

Kâtip Çelebi

“Bilgisi, akla gelebilecek bütün alanlara yayılmış olan en büyük Osmanlı tarihçisidir.” -Franz Babinger

Kâtip Çelebi’yi Babinger, “Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri” yapıtında “Bilgisi akla gelebilecek bütün alanlara yayılmış olan en büyük Osmanlı tarihçisi” diye niteliyordu. A. Adnan Adıvar da “Osmanlı Türklerinde İlim” adlı önemli araştırmasında, yazarımızın müspet bilimlerle ilgi çalışmalarını uzun uzadıya incelemiştir. »

Adivar onu “çok derin ve üstün bir araştırmacı ve inceleyici” sayar. Çalışmaları tarihten coğrafyaya, haritacılığa, astronomiye, geometriye, denizcilığe, maliyeye, yaşamöyküsünden bibliyografyaya uzanan yazarın, yaşadığı dönemdeki etkisini “*Türkiye bilim tarihinde 17. yüzyılın ikinci yarısı, bizim Kâtip Çelebi, Avrupalıların ve bazen bizim de Hacı Kalfa dediğimiz Mustafa bin Abdullah’la dikkate değer bir devir halini almıştır,*” diyerek açıklar.

“Aslını sorup düşünmeden ret ve inkâr eylediler. Felsefe bilimleri diye kötüleyip yeri göğü bilmez cahilken bilgin geçindiler. (...) Osmanlı ülkesinde bilim pazarına kesat gelip bunları okutacak olanların kökü kurumaya yüz tuttu.”

Adivar, o dönemdeki bağnazlıktan “acı acı yakınan” Kâtip Çelebi’nin “Mizanül-Hak fi İhtiyaril-Ahak” (En doğruyu seçme işinde hak terazisi) adlı yapıtını, “Müspet bilimler ve felsefenin bir savunması olduktan başka, yazarın bu bilimlerle dinin uzlaştırılması üzerindeki düşüncelerini bize bildirmesi bakımından önemli” bulur.

Kâtip Çelebi bu yapıtında medresenin artık felsefe öğretimine son vermiş olmasını ağır bir biçimde

eleştirmiştir:

“Aslını sorup düşünmeden ret ve inkâr eylediler. Felsefe bilimleri diye kötüleyip yeri göğü bilmez cahilken bilgin geçindiler. (...) Osmanlı ülkesinde bilim pazarına kesat gelip bunları okutacak olanların kökü kurumaya yüz tuttu.”

Kâtip Çelebi medreseden yetişmemişti. Çocukluğundan başlayarak özel dersler almış, ordu hizmetindeki kalemlerde çalışarak seferlere katılmış, İstanbul’a döndükçe dönemin büyük bilginlerinden özel dersler almış, cami derslerine devam etmiştir. Yolculukları sırasında uğradığı büyük merkezlerde ve kültür başkenti İstanbul’da kitap topluyor, sahaf-

larda, kitaplıklarda elden geçirdiği önemli yapıtlarla ilgili bilgileri yazıya geçiriyordu.

Yakınlarından kendisine kalan yüklüce iki miras, özel kitaplığını zenginleştirmesine yardım etmiştir. 14 bin kadar önemli yapıtın yazarlarını, konularını açıklayan, yirmi yılda meydana getirdiği inceleme- si “Keşfüz-Zünun” (Kitap adları ile bilimlerin neyle ilgili olduğu konusundaki kuşku ortadan kaldıracak yapıt) İslam-Türk dünyasının çok

önemli bir kültür kaynağıdır.

Araştırmacı ve sorgulayıcı yöntemi onu medreseli çağdaşlarından ayırmıştır. Çalışmaları medresede olduğu gibi tümdengelim yöntemiyle değil, çağdaş Batı biliminin uyguladığı tümevarım yöntemiyle temellenmiştir

Yaşadığı Ortaçağ toplumuna düşünce, bilim, yöntem bakımından Yeniçağ aydınlığını getirenlerdendir.

Kâtip Çelebi'nin özgür düşünceye dayanan, çağını aşan, bağınazlıktan alabildiğine uzak bilgi ve kültür birikimi onun medrese dışından yetiştirilmiş olmasına bağlanır. Arapçadan çeviriler yapan, incelemelerinde Arapça kaynaklardan yararlanan yazar Batı bilimine, Latince yapıtlara da yabancı değildi. İslam dinini kabul etmiş, İstanbul'da yaşayan bir Fransız olan Şeyh Mehmet İhlâsî ona Latineden çeviriler yapmış, kendisi de arkadaşından bu dili çeviri yapacak kadar öğrenmişti. Ordu hizmetindeki yıllarından sonra, kendi deyimleriyle artık "küçük cihattan büyük cihada", yani askerlikte yapılan savaştan cehaletle yapılan savaşa geçti. Kâtip Çelebi için asıl bilim yaşamı bundan sonra başlayacaktı.

Onun artık gerileme dönemini yaşamakta olan Osmanlı toplumunda "ıslahat" yolları arayanlar arasında özel bir yeri vardır.

Tarih incelemeleri, ordu hizmetinde geçirdiği yılların gözlemler ona halkın durumunu, toplumsal sorunları yakından tanıtmıştı:

"On iki yıl Osmanlı ülkesinde

Kâtip Çelebi'nin özgür düşünceye dayanan, çağını aşan, bağınazlıktan alabildiğine uzak bilgi ve kültür birikimi onun medrese dışından yetiştirilmiş olmasına bağlanır.

gezip köylerin çoğunu harap gördüm. Acem Şahı memleketlerinden Hemedan ve Tebriz ülkelerinde on beş yirmi konak mesafede harap bir köy görülüyordu.

Yirmi yıla yakın zamanda taşraların büsbütün perişan olduğu dillerde dolaşmaktadır. Bu şaşkınlığın bir nedeni, birkaç kat alınan vergilerdir. Ve en büyük neden emanetin ehline verilmesi, yeteneksizle gadarın hakkından gelinmesi gerekirken bütün görevler 'bol bol, kim artırırsa ona satmak' yoluyla dağıtılmıştır. Satın alan melunlar verdikleri pis parayı fazlasıyla çıkarmaya çalışırken zorunluluk bahanesiyle bir başkasına da satmaktadır. O da gelip daha çok zulüm ve insafsızlık etmektedir.

Yoksul halk iki katına çıkarılan vergilerin altından kalkamazken zâlimlerin böylesine insafsızlığının altından kaldığı için âlemin harap olduğuna kuşku yoktur.

Geçmişte rüşvet aldığı

suçlamasıyla niceleri azledilmiş, hor hakir kılınmış, belki nice devlet görevlisi öldürülmüştü. Bugün o akılcı da şeriatça da zararlı ve kötü olan durum sürüp giderken yönetim işlerini döndürecek devletin ve hazinenin durumu ne olacaktır?

Bu pis iş, kâfir hükümdarları arasında bile yasaktır ve ayıptır.”

17. yüzyılın ikinci yarısı başlar-ken, Padişah 4. Mehmet döneminde devletin mali durumu bocalamaya sürüklenmişti. Gelir düzeyi gittikçe düşen devlet bütçesinde giderler çığ gibi büyümüştü.

Bütçe açığına önlem aramaya çağrılan Divan’da, devlet hizmetine 14 yaşındayken Anadolu Muhasebesi Kalemî’nde başlamış deneyimli bir maliyeci olan Kâtip Çelebi de bulunuyordu.

“Düstürl-Amel” kitabında bu konuyu anlatarak kendi önerilerini sıralayacaktır:

“Padişah hazretleri -Allah kendisine kuvvet, kudret versin- tarafından, mutlaka yerine getirilmesi gereken şöyle bir ferman çıktı:

‘Güngörmüş devlet adamları ile deneyimli Diwan görevlileri bir

Katip Çelebi'nin "Düstürl -Amel" adlı kitabı

araya gelip devletin nabzına baksınlar. Bu derdin ilacı nedir, bulsunlar. Ta ki -Allah korusun- içinden çıkmaz bir işe sebep olmasın.’

Ferman gereği, önce maliyeye ilgili şanlı vezir defterdar Paşa huzurunda Divan üyeleri toplandılar. Gelirin azlığı, masrafın çokluğu ve bununla ilgili olarak halkın halsizliği ve şaşkınlığı, askerinin sayıca fazlalığı konu edinildi.”

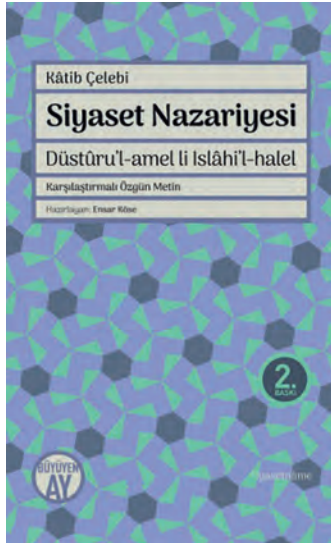
Sadrazam Kara Mustafa Paşa döneminde gelikle gider eşitmiş. “Gelirin neden azaldığı, giderlerin niçin arttığı kalemlerden araştırılsın, dökümü yapıldıktan sonra çaresi neyse görülsün...” diye karar alınmış. Bu çalışmalardan hiç bir sonuç alınmamış!

Kitabında yazdıklarının “dışardan bakınca soğuk demiri dövmek gibi görüldüğünden” yakınan Kâtip Çelebi devletin ileri gelenleri bu

söylediklerini göz önünde tutmazsa en azından kıyamet gününde bir bilgi- ne düşen, yanlışlık-tan uyarma görevini yerine getirdiği için kendisinin özürülü sayılacağını söyler.

Kıdemli maliyeci yazarımızın önerileri arasında şunlar göze çarpıyor:

Hazinede para bulunmuyorsa halktan para toplanmalıdır. Ancak

vergi konusunda çok fazla baskı yapılırsa halk ezilir, böyle olunca hazineye katkı da sağlanamaz. Hazine en azından bir yıllık toplu gelir bulundurulmalıdır. Bu durum devlete büyük rahatlık verecektir. Ancak

“Geçmişteki İslam hükümdarları ve padişahlar, bu haram işini önlemek, devlete yıkım getirecek olan şeyi ortadan kaldırmak için mutlaka rüşvet kapısını sıkıca kapayıp kanuna uygun iş görürler ve halkı düzenli biçimde yönetirlerdi.”

ekonomik sistemin iyi işlemesi için halka çok fazla vergi de yüklenmemelidir. Gelir-gider çarkı bozulduğunda devletin yaşlılık belirtileri de ortaya çıkmış demektir. Bunun sonucu ise yıkımdır.

Islahatname yazarı öteki kalem arkadaşları gibi, o da “rüşvet”in amansız düşmanıdır:

“Geçmişteki İslam hükümdarları ve padişahlar, bu haram işini önlemek, devlete yıkım getirecek olan şeyi ortadan kaldırmak için mutlaka rüşvet kapısını sıkıca kapayıp kanuna uygun iş görürler ve halkı düzenli biçimde yönetirlerdi. Bugün de ona göre davranmak gerek, son pişmanlık fayda vermez. Kanununa uydurduk demek söz konusu olmaz. Konunun kanuna uygun gösterebilecek çok yanı vardır. Ancak altında nice kötülük yattığı için akla uygun görülmez.”

Kâtip Çelebi kendi döneminde aklın ışığıyla, bilimden yararlanan

tartışma geleneğinin öncüsü olmuştur. Bu tür tartışmaların derlendiği son yapıtı “Mizanül-Hak”ı günümüz Türkçesine aktaran Orhan Şaik Gökyay’ın, konuyla ilgili açıklaması şöyledir:

“Halkın dünya yaratılalıdan beri bölük bölük olduğunu, her bölüğün de bir türlü mezhebi, bir başka tutumu bulunduğunu, bunun da ötekilerin düşüncesine, mezhebine ve tutumuna uymadığını söyleyerek, fikir ayrılıklarını tabii karşılama gerektiği yolunda okuyucularına, tarafsız kalmayı öğütler. Ve bunu savunur. Halkı taassup derdine düşürmenin ve onları böyle boş şeylerle uğraştırmanın doğru olmadığını hatırlatır.”

“Mizanül-Hak”la ilgili olarak Kâtip Çelebi’nin kendi açıklamaları arasında şu sözleri dikkat çeker:

“Geçmişteki taassup savaşlarının da zamanımızda vuruşup kırışmaya yol açmasına az kalmıştı. Bu

nedenle kavgalı meselelerde tanık yolunu göstermek için birkaç satır karalayarak adına "Mizanül-Hak fi İhtiyaril-Ahak denildi. Ta ki herkes bu kavganın, bu birbiriyle düşmanca uyuşmazlığın konusu nedir ve bundan nasıl bir sonuç alınır; bilsinler de ahmaklık vadilerinden dönüp kuru kavgalardan vazgeçsinler."

Yapıtında ele aldığı konulardan biri o dönemde medreselilerle tarikat adamları arasında dal budak sarmış geniş çaplı tartışmadır. Kâtip Çelebi bu konuya da akıl ve bilim yolunu izleyerek yaklaşmıştır:

"İslamlığın ve Müslümanların sultanını, bu türlü kuru dindarlık ve taassup sahiplerini, kim olurlarsa olsun ezip yola getirmesi, üzerine düşen görevlerdendir. Çünkü geçmişte bu türlü taassup kavgasından çok fesatlar doğmuştur. Gerek Halveti, gerek Kadızadeli ahmakların, doğru yoldan göründüklerine

bakmayıp iki taraftan birinin üste çıkmasına yol verilmemelidir."

Kitapta anlattıklarını noktalar-ken devleti yönetenlere, vâiz efendilere, kanaat önderlerine, halka, öğrencilere öğütlerini sıralar. Bunlar arasında günümüze seslenenler de yok değildir:

"Tarih okuyup geçmişteki devletlerin durumundan pay çıkarsınlar..

Müslümanlar arasında uyumsuzluk varsa güzellikle ve yumuşaklıkla, tatlı sözle ve gönül alıcı öğütlerle onları uyuşmaya, birbirlerinden nefreti ve birbirlerine düşmanlıklarını önlemeye yarayacak vaazlar olsun. Bir yanı tutup öte yanı azarlayarak gürlütlü edilmesin. Bu, düşmanlığın artmasına yol açar..

Öğrenimi tamamlanmadan makamlara atanmaya, bilim görevlerine heveslenmesinler. Çünkü kadılık, vaizlik, imamlık, hatiplik gerektiği gibi bilimle uğraşmaya engeldir.."

konurertop@butundunya.com.tr

Hayat Alıntıları

"Zamanınız sınırlı, bu yüzden onu başka birinin hayatını yaşayarak harcamayın. Başkalarının düşüncelerinin sonuçlarıyla yaşamak anlamına gelen dogmanın tuzağına düşmeyin."

- Steve Jobs

"Önemli olan ne kadar uzun süre değil, ne kadar iyi yaşadığınızdır."

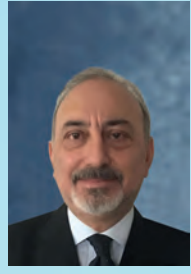
- Seneca

"Hayat öngörülebilir olsaydı, hayat olmaktan çıkar ve lezzetsiz kalırdı."

- Eleanor Roosevelt

"Hayat hakkında yazabilmek için önce onu yaşamalısınız."

- Ernest Hemingway

Mutluluk ve Gülümseyen Depresyon

*...pozitiflikte
ısrar etmek
sorunlardan ve
gerçeklerden
kaçmaktır.*

Günümüzde insanların olaylara bakış açıları, değer yargıları, olgular ve kavramlar hızla değişmekte ve literatüre yeni tanımlar girmektedir. Mutluluk arayışı ve mutlu olma istenci her insanın hakkı olduğu gibi, toplumlardan toplumlara, ekonomik, sosyopolitik ve kültürel yapıları göre kişilerden kişilere farklı psikolojik durum yaratabilir.

İnsanlar savaşlar, etnik çatışmalar, pandemiler, doğal afetlerin getirdiği küresel travmalar ve yıkımların yanısıra, ekonomik yokluklar, insani değerlerin yoksunluğunu yaşamaktadırlar. Diğer yandan, sınırların yok olduğu bu dijital çağda, gözle görülür bir paradoks ve çelişki ile, insanların sürekli mutlu olmaları gerektiği empoze edilmekte,

şartlandırılmaktadırlar. Yaşam koçları, politikacılar, sosyal ve kültür içerikli geziler düzenleyen kuruluşlar, dergiler, tv programları, kitaplar, reklam panoları bırakın mutlu etmeyi, mutlu olmak için gereken her şeyi tüketirmeye devam ediyorlar.

Wilhelm Schmid'in 'Mutsuz Olmak-Bir Yüreklendirme' kitabında mutluluğa gereğinde fazla anlam yüklediğinden söz eder, yazara göre "mutluluk diktatörlüğü"nin tahakkümü altında yaşayan insanların, yanlış algı ile mutlu olmayı bir görev ve mecburiyet olarak görmesi, önemli bir stres kaynağıdır. İşte bu noktadan sonra psikoloji bilimi devreye girmektedir. Aşkını kaybeden, arayan bulamayan bir mecnun gibi mutluluğu arayıp bulamayan insan bunalmaya girmekte, melankolik bir yaşama mahkûm olabilmektedir. Mutsuzluk, kronik yorgunluk, uyku ve iştah bozuklukları ile sosyal çevreden kopan

kişiler depresyon yaşayabilirler. Dünya Sağlık Örgütü tüm dünyada yüz milyonlarca insanın depresyona yakalandığını rapor etmektedir. Ruhsal bozukluklar tanı kitaplarına girmeyen yeni bir kavram ise "**Gülümseyen Depresyon**"dur. Ruh sağlığı uzmanları ve psikologlar bunu 'atipik depresyon' olarak isimlendirmekte.

Depresyondan farklı olarak birey, bu durumda yaşadığı bunalımı, çevreye yansıtmadan, neşeli ve coşkulu görünme hevesindedir. Depresyon belirtilerini maskeleyen çalışması, iç dünyasında yaşadığı mutsuzluğu, dışarıya mutlu olarak yansıtması, başlangıçta klinik bir vaka olmasa bile, güncelliğini

Depresyondan farklı olarak birey, bu durumda yaşadığı bunalımı, çevreye yansıtmadan, neşeli ve coşkulu görünme hevesindedir.

koruyarak, ileride sosyal sorunlara yol açabilecek bireysel başka rahatsızlıkları beraberinde getirecektir.

Hayatta olumsuz ve negatif şeyleri yok saymak, görmezden gelmek, halı altına süpürmek, kabullenmemek ve negatife körlük yani; pozitiflikte ısrar etmek sorunlardan ve gerçeklerden kaçmaktır.

Wilhelm Schmid'in dediği gibi; "Ayrım yapabilen yaşam sanatı, olaylara yeri geldiğinde pozitif bakıp, bununla beraber negatif şeylerin kayıtsız şartsız farkında olmaktır."

Yaşam ve ölüm başta olmak üzere, başarı ve başarısızlık, sevinç ve keder, hastalık ve sağlık gibi birçok

dualite üzerine kurulu bu dünyada, yazarın "kutupsallık" olarak adlandırıldığını realite, sadece mutluluk arayışı ve sadece pozitiflik anlayışı ile çelişir. Bu düşünce ve duygu ortamında depresyon, melankoli veya gülümseyen depresyonun filizlenmesi normal karşılanmalıdır. Sadece haza, mutluluğa, adanmış bir hayat, ütöpik bir neşe ve şenlik toplumu arayışından başka bir şey değildir.

Bu arayışın insanı gülümseyen depresyon ile tanıştırması olasıdır; kederin, acının, mutsuzluğun hasretini çektirme pahasına. •

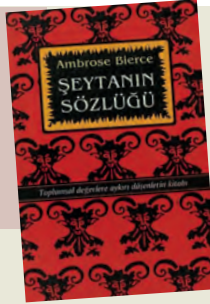
muratmolu@butundunya.com.tr

*Kaynak: Wilhelm Schmid, Mutsuz Olmak-Bir Yürek-lendirme, İletişim Yayınları.

BİR YAZAR BİR KİTAP

Ambrose Gwinnet

Bierce'nin "Şeytanın Sözlüğü" kitabından bu ay "B" harfinden örnekler var.

Bayan: (Lady)

Kaba dilde kadın. Kaliforniya'nın aynı zamanda Teğmen olan Valisi ve Devlet Hastanesi Müdürü bir keresinde denetim altında olan mahkûm sayısı için '931 erkek ve 27 bayan' tabirini kullanmıştı.

Beşik: (Cradle)

Bebek İnsanın tatlı kalması için içinde sallandırıldığı bir tekne.

Bitkinlik: (Fatigue)

İnsanın bilgeliği ve erdem üzerine derinlemesine düşündükten sonra bir filozofun içinde bulunduğu durum.

Boş Zaman: (Leisure)

Düzensiz hayatın en düzgün anları:

Hakim

Seni tembel tenekle! Çalışmaktan kayarıyorsun Sanki suçmuş gibi-neden işe girmiyorsun?

Vatandaş

Her zaman istedim bunu, ama takdir edersiniz ki Sayın Hakim, bulamıyorum boş vakti.

Bunalım: (Depression)

Bir gazete şakası, bir Ortaçağ halk ozanı performansı ya da bir başkasının başarısı tarafından yaratılan zihinsel durum.

Büyükelçi: (Ambassador)

Kendi karısının isteğini gerçekleştirmesi için, bir hükümet tarafından başka bir hükümetin başkentinde tutulan üst düzey bir devlet görevlisi.

[B]

AFORİZMALAR

■ *Kestirme yol bazen keçi yolları gibi çetin olurlar. Uzun, düz, dik, taşra yollarını aratabilirler.*

■ *Özü korumak isteyenlerin çok şeyden vazgeçebilmeleri gerektiğini hep anlamışımdır.*

■ *Vatanseverlik, Milliyetçilik ve Irkçılık; sağlık, nevroz ve deliliğin bir arada bulunması gibi bir arada bulunurlar.*

■ *İyi doktor iyileşmeye aşıktır, kötüsü ise hastalığa.*

■ *Baküs, Tütün ve Venüs insanı küle çevirir.*

■ *Zaman yuvarlaktır kendi etrafında döner. Ve zamanı göstermeye yarayan saatler de yuvarlak olmalıdır.*

■ *Faşizm, Nazizm ve ırkçılık on yıl daha sürseydi, insanlık Yam-yamlığa (kelimenin tam anlamıyla) geri dönerdi.*

■ *Bir kırlangıç ilkbaharı getirmez.*

■ *Delilik, insanın uyanmadığı bir rüyadır.*

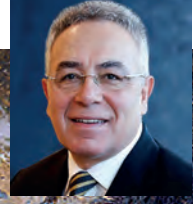
■ *Herkes ağladı ve herkes anladi.*

■ *Devlet adamlarına -büyük şairler- gibi az rastlanır.*

Umberto Saba

Dr. Murat Molu'nun sesinden Epiktetos'tan Yaşamla ilgili bir alıntı

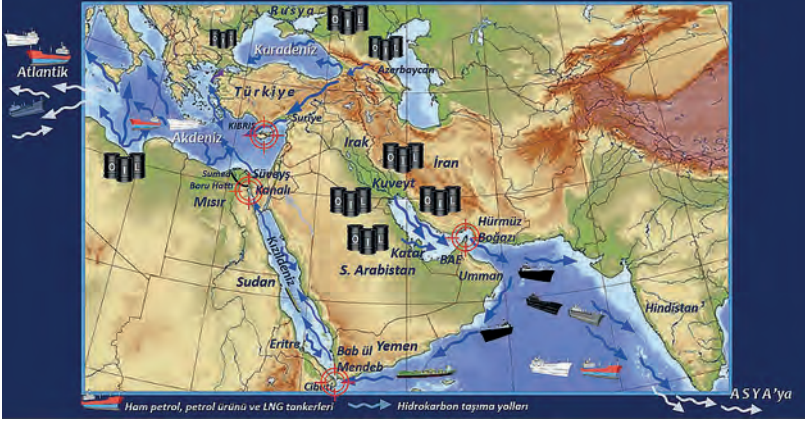
Doğu Akdeniz Enerji Jeopolitiği 2023 Yılı Görünümü

Giriş

Doğu Akdeniz bölgesi, 2000’li yılların başlarından itibaren, özellikle denizel alanındaki doğal gaz keşifleriyle, enerji jeopolitiğinde daha sıklıkla tartışılmaya başlandı. Oysa bu bölge, *hidrokarbon kaynaklarının “varlığı”* ile sınırlı olmayan stratejik ve yaşamsal değerdeki bir bölgedir. “Dünya ticaretinin (tüm ticarete konu malların) yaklaşık %30’u; deniz yoluyla petrol ticaretinin %20’si, (Doğu Akdeniz bölgesini içine alan) Akdeniz havzasından geçmektedir. Her gün ortalama 4 bin kargo ve ticaret gemisi

Akdeniz’de seyir halindedir. **Her yıl**, yaklaşık olarak 40 bin Rus ticaret gemisi, Türk Boğazları’ndan Akdeniz’e geçiş yapmaktadır.” Rus dış ticaretinin %65’i, Türk dış ticaretinin %80’i Akdeniz üzerinden gerçekleşmektedir. “...**Kıbrıs** ise bu jeostratejik önem içerisinde; petrol ve doğalgaz kaynaklarına ve Akdeniz’e giriş-çıkışı sağlayan 3 kapıdan biri olan Süveyş Kanalı’na yakınlığı nedeniyle, bölgede enerji ve uluslararası ticaret güvenliğini ‘denetlemek için’ yerleştirilmiş olan İngiliz üslerinin ve Amerikalıların da birlikte kullandığı ‘erken müdahale’ ile

Doğu Akdeniz'in ve Kıbrıs'ın Stratejik Önemi

dinleme istasyonlarının konuşlandırıldığı bir noktadır.”⁽¹⁾

Doğu Akdeniz Havzasının Stratejik Önemi

Havzanın ispatlanmış ve olası hidrokarbon rezervlerinin önemi kadar, taşıma güzergahı olarak da son derece stratejik konumu vardır. Doğu Akdeniz havzasına açılan Süveyş Kanalı'ndan kuzey-güney ve güney kuzey yönlerinde yılda ortalama 5 milyon varil petrol (ham petrol ve ürün) taşınmaktadır. Ayrıca, Türk Boğazları'ndan ve Cebelitarık Boğazı'ndan (iki yönde) taşınan petrol ve LNG de Akdeniz (ve Doğu Akdeniz) havzasından geçmektedir. Dolayısı ile bölge, bir yandan enerji arz güvenliği için (hem ihracatçı hem de ithalatçı ülkeler açısından) kritik önem taşımakta, diğer yandan da taşıma sürecinde oluşabilecek çeşitli risklere de açıktır. Doğu Akdeniz enerji jeopolitiği, tüm bu tarafların çıkarlarının bileşkesi

temelinde biçimlenmekte dolayısı ile sadece bölge devletleri ve kıyıdaş devletler açısından değil, aynı zamanda küresel aktörler açısından da kritik/stratejik önemdedir.

Bölgenin enerji açısından değerlendirilmesi sürecinde, salt petrol ve doğal gaz kaynaklı bir analiz yapmak ve o doğrultuda strateji oluşturmak, çok yanlış ya da en azından çok eksik bir değerlendirme olacaktır. Zira “enerjide dönüşüm” rüzgarlarının güçlü esmekte olduğu bu günlerde, yenilenebilir enerji kaynakları odaklı bir analiz, en az fosil yakıt odaklı analizler kadar önemli ve gereklidir. Uluslararası Yenilenebilir Enerji Ajansı (IRENA)'na göre, okyanuslardan elde edilebilecek elektrik enerjisi miktarı, dünya mevcut elektrik tüketiminin iki katından fazladır. Gelişmekte olan okyanus enerji teknolojileri, elektrik üretiminden kaynaklanan karbon dioksit salımlarının azalmasına, sürdürülebilir ve iklim değişikliği riskini

azaltan bir enerji geleceği oluşturulabilmesine önemli katkı sağlayacak çok önemli bir kaynak olarak ortaya çıkmış durumdadır. Halen geliştirilme aşamasındaki ve henüz (yeterince) ticarileştirilememiş başlıca **okyanus enerjisi teknolojileri** şöyle sıralanıyor:

- 1) Dalga enerjisi,
- 2) Gel-Git enerjisi,
- 3) Tuzluluk gradyanı enerjisi ve
- 4) Okyanus termal enerji dönüşümü.⁽²⁾

Bunların yanı sıra, denizlerimizde ve Doğu Akdeniz havzamızda deniz yetki alanı iddiamız olan alanda, çok ciddi bir güneş enerjisi potansiyeli olduğunun altı da çizilmelidir.

Türkiye'nin de titizlikle ve kamınca yeniden oluşturması gereken Doğu Akdeniz Stratejisi, tüm bu verilere dayalı olarak biçimlendirilmelidir. Başta AB ve ABD olmak üzere "Batı", Doğu Akdeniz'de sadece hidrokarbon arama ve sondaj çalışmalarımızı baltalamakla yetinmemekte, aynı zamanda "Sevilla haritası" diye betimlenen politika

çerçevesinde Türkiye'yi tüm faaliyetlerinde, hukuksuz ve hadsiz olarak İskenderun Körfezi ve yakınındaki dar alana hapsedmeye çabalamaktadır. Somut bir örnek vermek gerekirse, ülkemizin Deniz üstü Rüzgâr Enerji Derneği, ODTÜ Mezunlar Derneği'nde yaptığı bir sunumda, Dünya Bankası'nın Türkiye için kendince(!) belirlediği bir alandaki rüzgâr potansiyeli haritasını⁽³⁾ yayınlamıştır. Bu harita, tıpkı Sevilla haritası kabul ve dayatmaları sınırlarını kullanmaktadır. Benzer biçimde, gene sayın Murat Durak sunumunda belirtildiği gibi, Avrupa Komisyonu tarafından 19.11 2020 tarihinde yayınlanan bir diğer raporda⁽⁴⁾ da aynı hukuk ihlalleri tekrarlanmaktadır.

Sonuç olarak Doğu Akdeniz; sadece Türkiye'nin Akdeniz üzerinden dünyaya açılan stratejik kapısı değil, aynı zamanda hidrokarbon kaynaklar potansiyeli ve

bu kaynakların taşıma yolları üzerindeki güzergâh olma özellikleri ile sınırlı olmayan ve önümüzdeki on yıllarda, ülkemizin enerji dönüşümünde çok kritik katkı sağlayacak yenilenebilir enerji kaynakları potansiyeli barındıran yaşamsal havzasıdır. Bunlara Doğu Akdeniz'in merkezinde yer alan Kıbrıs davamızı, deniz dibindeki maden ve

denizlerimizin barındırdığı besin kaynakları potansiyelimizi de eklersek, “Mavi Vatan” kavramının “bir emperyal macera” değil, günümüz ve gelecek kuşaklarımız için ulusal bir hak ve yükümlülük olduğunu kavrayabiliriz.

Doğu Akdeniz’in Enerji Potansiyeli

Bugüne kadar bölgenin enerji potansiyeline yönelik en kapsamlı çalışmaları ABD Jeolojik Araştırmalar Kurumu (USGS) yapmıştır ve bu çalışmalar, başta da vurguladığım nedenlerle, hidrokarbon potansiyeline odaklı olmuştur. Bu rapora göre; Doğu Akdeniz’deki potansiyel gaz miktarı, tahminen 8,1 trilyon metreküp olarak verilmektedir. Bu miktar, dünya ispatlanmış gaz rezervlerinin⁽⁵⁾ (2022 sonunda, dünya ispatlanmış gaz rezervleri toplamı 206,7 trilyon metreküp) yaklaşık %4’üne eşittir.

Doğu Akdeniz’deki potansiyel gaz miktarı, tahminen 8,1 trilyon metreküp olarak verilmektedir. Bu miktar, dünya ispatlanmış gaz rezervlerinin yaklaşık %4’üne eşittir.

Bu miktar, bölgesel ölçekte ve özellikle kıyıdaş devletler ve bölge ülkeleri için son derece önemli

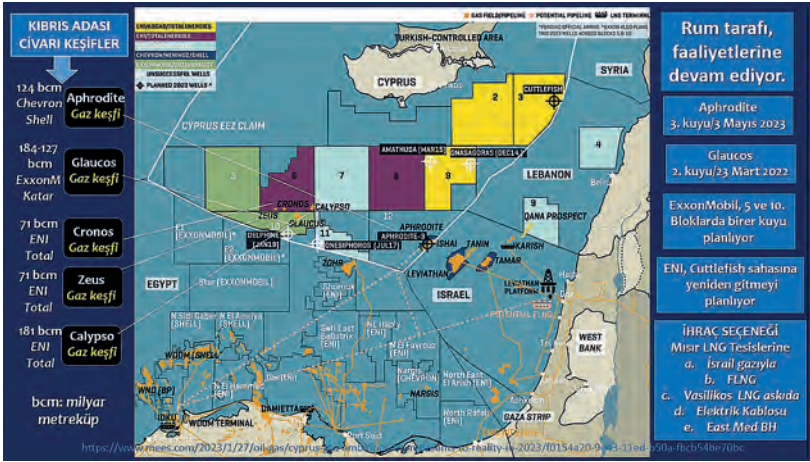
olmakla birlikte, küresel ölçekte bugüne dek abartıldığı miktarda bir potansiyel değildir. İncelenen 8 basen için ham petrol miktarı tahminen 879 milyon varil, doğal gaz sıvısı (NGL) potansiyeli ise 2,2 milyar varil olarak öngörülmektedir. Dünya ispatlanmış petrol rezervleri (World Energy Review 2023 – Oil; ENI) ise 1.746 milyar varil olarak verilmektedir.

Kıyıdaş Ülkelerin Doğal Gaz Rezervleri ve Faaliyetleri

Doğu Akdeniz kıyıdaş devletleri; Türkiye, Suriye, Lübnan, İsrail ve Mısır’dır.⁽⁶⁾ Yunanistan, tüm hukuksuz ve maksimalist iddialarına karşın, bir Doğu Akdeniz kıyıdaş devleti değildir. Doğu Akdeniz havzasında, bugüne kadar en önemli hidrokarbon keşifleri, İsrail ve Mısır denizel sahalarında gerçekleştirilmiştir. İsrail’in başlıca sahaları

Leviathan (623 milyar metreküp rezerv) ve Tamar’dır (314 milyar metreküp). Tarish, Kanin, Mari B gibi daha küçük rezerve sahip sahalar da vardır. Mısır’ın en büyük keşfi 850 milyar metreküp ile Zohr sahasıdır. Diğer sahalar arasında Batı Nil Deltası sahaları, Atoll, Nooros, Noor

ve Güney Batı Baltım gibi sahalar vardır. GKRY ise KKTC’nin de eşit haklara sahip olduğu alanlarda

ve uluslararası hukuka aykırı olarak yaptığı arama ve sondaj faaliyetleri sonucunda; Afrodit (124 milyar metreküp), Glaucoş (156 milyar metreküp), Cronos (71 milyar m3), Zeus (71 milyar m3) ve Calypso (181 milyar m3) sahalarında keşif gerçekleştirmiştir.⁽⁷⁾ Bu keşiflerde başta ABD'li şirketler (ExxonMobil, Chevron) olmak üzere, GKR-Y'ye teknik ve ekonomik olduğu kadar siyasi destek de sağlamaktadırlar. Bu keşiflerin her bir metreküpünde, 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası kapsamında, KKTC'nin eşit hakları vardır. Rumların bu keşifleri "sopa-havuç" taktiği ile kullanma uygulamalarına, mutlaka diplomatik yoldan ve uluslararası hukuk çerçevesinde son verilmelidir.

GKRY, mevcut sahalar temelinde sınırlı miktardaki rezervlerin bir yandan yeni sondajlar ve olası keşiflerle artırılması ve diğer yandan da üretimi ve ihracı için, bu

sahalardaki hissedar şirketlerle pazarlıklarını sürdürmektedir. Afrodit sahasında %35 hissedar ve operatör olan Chevron (AB), GKRY'ye bir ihrac planı önermiş, ancak bu öneri, özellikle ticari gerekçelerle kabul edilmemiştir. Müzakereler sürmektedir. Projenin bir diğer ortağı Shell şirkettir. Şirketlerin önerisi, üretilecek gazın deniz tabanına düşenecek bir boru hattı ile Shell'in Mısır'daki gaz işleme tesislerine taşınması ve Mısır'a ihracını içermektedir. Cronos sahasının hissedarı ve operatörü olan İtalyan şirketi ENI'nin de benzer bir proje önermesi beklenmektedir. Şirketler, özellikle Avrupa'da uzun erimde daralması beklenen doğal gaz piyasasını dikkate alarak; kısa vadede (Zohr keşfine rağmen) gaz talebi hızla artan Mısır piyasasını hedefledikleri görülmektedir. İsrail gazının Kıbrıs adası üzerinden (birleşerek) ihrac seçeneği, İsrail'in "güvenlikçi" politikaları dahil çeşitli nedenlerle pek gerçekleştirilebilir

olmadığı değerlendirilmektedir.

Toparlarsak

• Ada'nın güneyinde gerçekleşen Aphrodite, Calypso, Glauco, Cronos ve Zeus keşifleri üzerinden, GKRY ve Yunanistan'ın yürütmeye çalıştığı “sopa ve havuç” politikası; çözüm değil, çözümsüzlük getirmektedir. Bu sahalarda KKTC'nin eşit haklarının varlığı, sürekli vurgulanmalıdır.

• Türkiye ve KKTC'nin, enerji ile ilgili politikayı birlikte oluşturmak üzere; ilgili tüm disiplinleri bir araya getiren ortak bir çalışma grubu oluşturmasında yarar vardır. (Mühendislik, enerji, ekonomi, hukuk, güvenlik, uluslararası ilişkiler, iletişim, vb.)

grubunun sürekli (yazılı ve görsel) yayın yapması (DEGS örneği), uluslararası düzeyde konferans vb. etkinlikler düzenlemesi, sanal ortamı etkin kullanması gerekmektedir.

• Kıyıdaş ülkelerle, karşılıklı yararaya dayalı yeni bir politika ve strateji benimsenmelidir. Yıllardır ısrarla vurguladığımız gibi Türkiye; 2 sismik araştırma (Barbaros Hayreddin, Oruç Reis) ve 4 Derin Su sondaj gemisine (Fatih, Yavuz, Kanuni, Abdülhamid Han) sahip olmanın avantajını kullanarak; **kıyıdaş ülkelerle ortak arama, saha geliştirme ve gaz ihraç politikalarını** öne çıkarmalıdır. Yunanistan'ın Energean şirketinin, İsrail'in Karish ve Tanin sahalarının %100 hisse sahibi olduğu bir ortamda, bu adım

Doğu Akdeniz Gazı – Farklı İhraç Seçenekleri Maliyet Tahminleri

İHRAÇ SEÇENEĞİ	YILLIK KAPASİTE (Milyar metreküp/yıl)	SABİT YATIRIM (Milyar Dolar)	TAHMİNİ TAŞIMA (TESLİM) MALİYETİ (Dolar/MMBtu)
East Med Gaz Boru Hattı	10	6,2	2.2
Türkiye'ye Boru Hattı	10	2,5*	0.9
Mevcut Mısır LNG Terminallerine	16.6	0.2	2.1
Karasal LNG Terminali (Vasilikos-GKRY)	10	7.35	4.5
Yüzer LNG (FLNG)	2.5	2.5	5.6
HDVC Elektrik	2 GW = 2.9 milyar m ³	1.6	3.2

* İsrail Türkiye BH için farklı ve daha düşük yatırım maliyeti gösteren raporlar da vardır. Ancak en sağdaki kolonda görüldüğü gibi (gaz üretim maliyetleri hariç) teslim noktasında oluşan toplam maliyetler kıyaslandığında, Türkiye'ye boru hattı seçeneği, açık ara en düşük ve üreticiler (ihraçatçılar) açısından en cazip seçenektir. Bu raporun dışında hazırlanan hemen tüm raporlarda da aynı sonuç (nitel olarak) yer almaktadır.

• Bugüne kadar Rum ve Yunan tarafının, AB ve ABD desteği ile oluşturduğu tek taraflı sanal zeminin, Türkiye ve KKTC lehine dönüştürülmesi için, bu çalışma

acilen atılmalıdır. Bu bağlamda, “İsrail ile ortak sondaj yapılacağı” yönündeki açıklamaların bir an önce söylemeden eyleme geçmesi çok önemlidir.

• İsrail doğal gazının ihracında (İsrail ve ilgili şirketler açısından) ticari yönden en cazip seçenek, Türkiye'ye ve Türkiye üzerinden Avrupa'ya ihraç (boru hattı) seçeneğidir. Örneğin Columbia Üniversitesi'nin bir çalışmasında, çeşitli ihraç seçeneklerinin ihraç noktasındaki teslim maliyetleri (gazın üretim maliyeti hariç) soldaki tablodaki gibidir:

Dolayısıyla; yapılacak müzakerelerde, bu seçeneğin Türkiye için sadece stratejik değil, aynı zamanda ekonomik açıdan cazip olabilmesi için gerek İsrail'in ve gerekse Leviathan ve Tamar gibi sahalarındaki hissedar şirketlerin Türkiye'yi ikna edecek "yaratıcı" yaklaşımlara gereksinimleri olacaktır. Bu yaklaşımlar arasında, Türkiye'nin ithal ettiği gazın bir kısmını yeniden fiyatlandırarak satabilmesi (re-export) olanağı ve/veya fiyatlarda Türkiye'nin diğer kontratları ile rekabet edebilecek kolaylıklar sağlaması düşünülebilir. Aksi halde bu hattın politik/stratejik (önemsiz demiyorum) katkısı dışında, Türkiye için ticari bir cazibesi olmayacaktır. BTC Ham Petrol Boru Hattı buna örnektir.

İsrail - Türkiye DG Boru Hattı'nı, Türkiye açısından cazip kılacakken önemli madde, bu hattın KKTC'ye de (doğrudan) gaz sağlama görevini taahhüt edilmesi olacaktır.

• GKRY ile diğer kıyıdaş ülkeler arasında imzalanan anlaşmaların, kıyıdaş ülkelere ciddi MEB kaybı yaratmış olması, görüşmelerde ısrarla vurgulanması gereken bir diğer avantajımızdır. Örneğin Mısır, GKRY'nin haksız ve

uluslararası hukuka aykırı tezini kabul ederek, 21,500 km karelik bir MEB kaybına uğramıştır. Mısır hükümeti de bunun farkında olmasına karşın, Türkiye ile olan siyasi sorunlar, Doğu Akdeniz'de Mısır ile birlikte ve ortak çıkarlarımız doğrultusunda hareket etmemizi engellemiştir. Bu durum, enerji alanında akılcı bir iş birliği ile tersine evrilebilir.

• Lübnan da benzer biçimde 3,957 kilometrekarelik bir MEB kaybına uğramış durumdadır. Lübnan denizel alanında da sismik araştırma ve derin su sondaj gemilerimizin avantajını da kullanarak, arama ve sondaj alanında iş birliği yapmamız, Doğu Akdeniz'de yalnız kalmış Türkiye'yi, öne çıkarabilecek bir diğer adım olacaktır.

• "BM tarafından meşru kabul edilen" Libya hükümeti ile yapılan mutabakatın ardından; "meşru" Suriye hükümeti ile de ilişkiler düzeltilmelidir. Bölgesel gelişmeler de bu yönde hareket etmemizi ülke çıkarlarımız açısından yararlı kılmaktadır. •

ncdetpamir@butundunya.com.tr

1- Söz Söylen Mustafa Ergün Olgun, Kıbrıs'ta Son Medi

Paneli, TBB Yayınları, 327

2- "Mavi Ekonomi" ve Okyanus Enerjisi; Necdet Pamir, Bütün Dünya, Haziran 2021

3- Going Global Expanding Offshore Wind To Emerging Markets, October 2019

4- An EU Strategy to harness the potential of offshore renewable energy for a climate neutral future

5- (https://www.eni.com/assets/documents/eng/topic/global-energy-scenarios/world-energy-review/2023/03_GAS.pdf) (İtalyan ENI şirketinin yıllık Dünya Enerji İstatistikleri raporundan)

6- Filistin henüz BM nezdinde resmen tanınmadığı için bu sıralamada yer almamıştır. Benzer durum KKTC için de geçerlidir. GKRY ise uluslararası hukuka ve AB mevzuatına aykırı olarak "Kıbrıs Cumhuriyeti" olarak adlandırılmaktadır. Adanın her karış toprağında ve denizel alanında, KKTC'nin GKRY ile eşit hakları vardır.

7- Kıbrıs adası güneyindeki bu keşiflerde henüz yeterince tespit (appraisal) kuyusu açılmadığı ve yeterli testler yapılmadığı için, verilen rezerv rakamları çok kaba tahminlerdir.

8- Eastern Mediterranean Deepwater Gas to Europe: Not Too Little, But Perhaps Too Late; March 2023, Center on Global Energy Policy at Columbia

Enerji, her şeydir!

Enerji kaynaklarını, transfer olanaklarını elinde tutan, dünyayı elinde tutar. Bugün Orta Doğu'da yaşanmakta olan, milyonlarca insana ülkesini terk ettiren, yüz binlercesinin ölümüne neden olan, kimilerince 3. Dünya Savaşı olarak adlandırılan "savaş", enerji kaynakları için yapılan savaştır. 21. yüzyılda enerjinin kanlı tarihi yazılmaya devam ediliyor.

Bu kitapta, "Enerji nedir? Günlük yaşamımızdaki önemi nedir?

Ülkelerin gelişimlerinde, hatta var olmalarındaki rolü nedir? Enerji güvenliği ne demektir? ABD, AB, Rusya'nın enerji politikalarının temel unsurları nelerdir? Enerji kaynakları bakımından zengin olan ülkelere yönelik işgallerin, sivil katliamlarının ardında büyük güçlerin ne gibi ihtirasları, kirliliği var? Türkiye'nin bir enerji politikası var mı? Enerji alanındaki sorunlarımız çözümsüz mü? Dışa bağımlılığımız kader mi? Ne yapmalı?" sorularının cevaplarını bulacaksınız.

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Sanal İletişim

Yazan:TAYFUN YILMAZ

İletişim, gittikçe baş belası haline geliyor. İnsan sabırsız, hep haklı, bıkmış ve yorgun. Kimse kimseyi dinlemiyor, dinlemek istemiyor. Söyleyecek sözü olan da konuşmuyor zaten, yazıyor.

Sosyal medya denen meret, bütün alışkanlıkları değiştirdi. Sessiz bir iletişim kurmaya çalışmaktayız.

Yüz ifadesi, beden dili gibi destekleyiciler, önemini yitirmeye

başladı. Sosyal medyada yazılanları, kimi yorumluyor, kimi ayıp olmasın diye “beğeniyor”.

Her önüne geleni beğenenler var. Birisi, bin beşyüz kez iletilmiş

“lösemili çocuğa yardım” mesajını tekrar iletiyor.

Kimsenin tanımadığı birinin, büyük olasılıkla tık sayısını arttırmak için hazırladığı kurmacayı 250 kişi beğeniyor. Çünkü emek gerektirmiyor; yani değerli değil.

Sosyal medya iletişim alışkanlıklarını değiştirdi. Sessiz bir iletişim kurmaya çalışmaktayız.

Paylaştığımız bir şey beğenilince, siz de, iade-i ziyaret babında, karşından geleni beğeniyorsunuz. Beğenilmek elbet güzel de, millet neyi beğendiğinin farkında mı acaba?

İki satır yazılmış bir yorumu beğenmeyi anlayabiliyorum, içinde minik bir emek var, bir düşünceyi barındırıyor, bir referans oluyor, vb. Ama birinin, şu anda bilmem ne avm'sine, bilmem ne kafede olmasının neyi beğenilir?

Birbirimizden haberdar olmak iyice değersizleşti. Yıllardır görüşmediğimiz, ama sosyal medyadan haberdar olduğumuz bir arkadaşımızla bulduğumuzda, konuşacak hiçbir şeyimiz yok nerdeyse...

Adam yeni arabasının resmini koysa beğen de, “Bir saat önce havalimanından uçtu.” veya “Büyük dayımın kuzeni Kamil abiyi kaybettik.” cümlesinde beğenilecek ne var acaba?

Gerçekten iletişim kurmak istiyorsan, açarsın telefonu veya üşeniyorsan, şahsi olarak iki satır mesaj yazarsın, kişiye özel olur; karşı tarafın hoşuna gider; değer verdiğini de göstermiş olursun.

Ama tribüne oynamak daha zevkli geliyor galiba...

Çünkü ortaya attığın zaman, birçok kişi görecektir, belki birkaçı beğenecek ve şov daha görkemli olacak.

Zaten yazılanların çoğu karşı taraf için değil, fark edilmek, gururun okşanacağı zemin yaratmak için.

Nerden mi biliyorum?

Çünkü, ben de aynı halı yiyorum bazen.

Birbirimizden haberdar olmak iyice değersizleşti.

Yıllardır görüşmediğimiz, ama sosyal medyadan haberdar olduğumuz bir arkadaşımızla bulduğumuzda, konuşacak hiçbir şeyimiz yok nerdeyse...

Çünkü, yeni doğmuş bebeğinin, en son yaptığı tatilin, yeni iş arkadaşlarıyla gittiği meyhanenin resimlerini zaten görmüştünüz.

Hatta yakın zamanda kaybettığı dedesi için başsağlığı dilediniz.

Otomatik uyarı sayesinde, hayatta hatırlamayacağınız doğum gününü bile kutladınız. O da, hepinize teşekkür edip, iyi ki varsınız, diye dönüş yaptı.

Öyle ya, sanal varken, kim ne yapsın sahibinin can acıtan, ama mutlu ettiği zaman da, paha biçilmez tadını...

Yazarak haberleşin, kimseye buluşmayın, üzülünce aç parantez, sevinince kapa parantez yaşayıp gidin işte...

Esprî filan yapınca da, parantezi birkaç defa kapatmayı unutmayın sakın; ciddiye alınırsa yandınız! •

DOĞAYA,
TOPLUMA VE
GEZEĞENİMİZE
DAHA YAKIN
OLMALIYIZ

Dünya nüfusu hızla artarken ve gıda talebi sürekli bir yükseliş gösterirken, sürdürülebilir gıda üretimi ve tüketimi her geçen gün daha önemli hale geliyor.

Dünya nüfusu hızla artarken ve iklim değişikliği endişesi büyürken, gıda üretimi ve tüketimi de büyük bir dönüşümün eşiğinde.

Bu dönüşümün önemli bir unsuru ise yerel ve mevsimsel ürünlerin yeniden değer kazanmasıdır.

Yerel ve mevsimsel ürünlerin

sürdürülebilirlik perspektifiyle ele alınması, hem doğaya hem de topluma yönelik pek çok olumlu etkiyi beraberinde getiriyor.

Daha Az Taşıma, Daha Az Karbon Emisyonu Demek

Yerel ve mevsimsel ürünler, uzak bölgelerden getirilen ürünlere göre daha az taşıma gerektirir. Bu da nakliye sırasında oluşan karbon emisyonlarını azaltır.

Yerel ve mevsimsel ürünler, uzak bölgelerden getirilen ürünlere göre daha az taşıma gerektirir. Bu da nakliye sırasında oluşan karbon emisyonlarını azaltır.

Uzun mesafelerden gelen ürünlerin taşınması sırasında fosil yakıtların kullanılması, sera gazlarının atmosfere salınmasına neden olur.

Yerel ürünler, bu olumsuz etkiyi

minimize ederek çevreye daha az zarar verir.

Topluluk Dayanışmasının Önemi Büyük

Yerel ürünlerin tercih edilmesi, yerel üreticilere destek olur.

Bu da yerel ekonominin canlanmasına yardımcı olur ve yerel toplulukları güçlendirir. Aynı zamanda, bu ürünlerin tüketimi yerel üreticilerle tüketiciler arasında bir bağ kurulmasını sağlar.

Bu bağ, topluluk dayanışmasını güçlendirir ve yerel kültürel değerleri koruma konusunda önemli bir rol oynar.

Daha Sağlıklı ve Lezzetli Ürünler Tüketebiliriz

Mevsimine uygun olarak yetiştirilen ürünler, daha besleyici ve lezzetlidir. Yerel ürünler, uzun süre depolama ve taşıma süreçlerine maruz kalmazlar, bu da vitamin ve mineral kaybını en aza indirir.

Ayrıca, yerel ürünlerin taze ve doğal olmaları, yemeklerin lezzetini artırır ve yerel mutfak kültürünü destekler.

Biyoçeşitliliği Korumak En Önemli Sorumluluk

Mevsimsel ürünlerin yetiştirilmesi, mono kültür tarımına karşı bir

önlem olarak görülebilir.

Belirli ürünlerin belirli mevsimlerde yetiştirilmesi, tarım alanlarının çeşitlenmesine ve biyoçeşitliliğin korunmasına katkı sağlar.

Bu da doğal dengeyi ve ekosistem sağlığını destekler.

Bireysel Sorumluluğumuzu Unutmamalıyız

Yerel ve mevsimsel ürünlerin sürdürülebilirlik açısından daha fazla benimsenmesi gerektiği açıktır.

Tüketiciler, yerel ve mevsimsel ürünleri tercih ederek sürdürülebilirlik çabalarına katkıda bulunabilirler.

Bu katkı yerel pazarlara gitmek, kooperatiflerden alışveriş yapmak veya CSA (Community Supported Agriculture) programlarına katılmak gibi farklı şekillerde yapılabilir.

Hükümetler de yerel ve mevsimsel ürün üretimini destekleyen politikaları teşvik etmelidir.

Bu destekler çiftçilere maddi teşvikler sağlamak, organik tarımı teşvik etmek ve sürdürülebilir tarım uygulamalarını yaygınlaştırmak gibi önlemleri içerebilir.

Toplumlar, yerel ve mevsimsel ürünlerin avantajları hakkında daha fazla bilinçlenmelidir.

Yerel ve

mevsimsel ürünlerin tercih edilmesi, sürdürülebilir bir geleceğe doğru atılmış çok önemli bir adımdır.

Bu adım, hem çevreye hem de topluma yönelik birçok olumlu etki yaratırken, yerel üreticilere ve yerel kültüre de destek olur.

Tüm bunları yapabilmek için iklim değişikliğinin olumsuz etkilerini azaltacak çabalara öncelik vermemiz gerektiği gerçeğini unutmamalıyız.

Çünkü tüketici olarak bizler, sürdürülebilir döngünün bir parçası olabilir ve doğal kaynakları daha akıllıca kullanarak gelecek nesillere daha yaşanabilir bir dünya bırakabiliriz.

İklim Değişikliğini Tersine Çevirmeye Tabamızdan Başlayalım

Kuraklık, yangınlar, seller, eriyen buzullar, yok olan deniz canlılarıyla birlikte varlığı tehlikeye düşen denizler, okyanuslar...

Dünyamız iklim değişikliğinin neden olduğu sonuçlarla alarm veriyor

Biricik evimiz Dünya, iklim değişikliğinin sebep olduğu sonuçlarla alarm veriyor.

Ve gerçek şu ki, Dünya yoksa biz de yokuz.

Fosil yakıtların aşırı kullanımı, orman tahribatı ve sanayileşmenin etkileri, dünya ikliminin giderek daha karmaşık bir sorun haline gelmesine yol açıyor.

Gıda israfını en aza indirip kaynakların verimli kullanılmasına yardımcı olmalıyız.

Ancak çözüm hükümetlerin ve endüstrilerin yanı sıra her birimizin bireysel çabalarını da içeriyor.

Peki iklim değişikliğini tersine çevirmeye tabaklarımızdan başlamak için neler yapabiliriz?

İşin Başı Eğitim

Kuşku yok ki işe öncelikle eğitimden başlamalıyız.

Kendimizi ve başkalarını iklim değişikliği konusunda bilinçlendirmek ve eğitmek, daha büyük bir

değişim için ilk adım olmalı.

Toplumsal farkındalık için sorumlu bir birey olarak yerel düzeyde çevre projelerine katılmalı ya da desteklemeliyiz.

Soframızdaki tek kullanımlık plastik ürünlerden kaçınmalıyız.

Market alışverişlerimizde, yerel ve organik ürünleri tercih ederek ve plastik ambalajlı ürünlerden kaçınmalıyız.

Soframıza gelen ürünleri sürdürülebilir ürünler arasından seçmeye özen göstermeliyiz.

Yemeklerimizi hazırlarken ve yıkarken su tüketimini azaltmalıyız.

Tabaklarımızı aldığımız yemek miktarını kontrol ederek gıda israfını en

aza indirip kaynakların verimli kullanılmasına yardımcı olmalıyız.

Tercihlerimizi Değiştirmeliyiz

Hepsinden önemlisi yemek tercihlerimizi gözden geçirmeliyiz.

Daha fazla sebze ve meyve yemeli, yerel ürünlere yönelmeli ve et tüketimini azaltmalıyız.

Çünkü iklim değişikliğine etki eden unsurlardan biri de hayvansal gıda tüketimi.

Artık biliyoruz ki, az et tüketimi yüksek etli diyetlere göre yarı yarıya emisyonu azaltıyor. Vegan beslenme ise yüzde 75'lik bir azalma sağlıyor.

Araştırmalar, bitki bazlı diyetlerin su kullanımını %54, vahşi yaşam tahribatını %66 ve metan üretimini %93 oranında azalttığını gösteriyor.

Bu misyonu üstlenen Türkiye'de ve dünyadaki az sayıda marka da bitkisel bazlı lezzetli et ürünlerini sadece veganlar için değil herkes için üretmeye başladılar.

Besin değeri yüksek, sağlıklı, doğa dostu ürünler ile hayvansal ürün tüketiminden uzak yaşam isteyenler ve hayvansal gıdalara alternatif bir beslenme arayışında olanlar için de üretim yapıyorlar.

Sağlığımız İçin de Yararı Var

Düşük etli, vejetaryen, vegan

diyetler ve hayvansal ürünlerden kaçınmanın sağlığımız açısından pek çok yararı var. Bitki bazlı beslenmek fiziksel egzersiz kalitesini yükseltiyor. Hormonları dengelemekle birlikte, cilt güzelliği ve kilo kontrolü sağlıyor.

Sorumluktan Kaçmamalıyız

Tabaklarımızdan başlayarak küçük adımlar atmaya başlamak, büyük bir etki yaratabilir.

Unutmayalım ki iklim değişikliği ile mücadele, hepimizin sorumluluğundadır ve birlikte hareket ettiğimizde daha büyük başarılar elde edebiliriz.

Gelecek nesiller için daha yaşanabilir bir dünya bırakmak için elimizden geleni yapmamız gerekiyor. •

rehatartici@butundunya.com.tr

Ne Kadar Sürer?

Çok meraklı bir genç adam Zen öğrenmek istiyordu. Bir süre eğitime katıldıktan sonra öğrenci ustasına yaklaşıp sordu.

"Çok çalışırsam Zen'i bulmam ne kadar sürer?"

Usta bir süre düşünüp yanıtladı: "10 yıl sonra olabilir."

Öğrenci tekrar sordu: "Ya çok çok çalışır ve gerçekten hızlı öğrenirsem ne kadar sürer?"

"Sanırım yirmi yıl" diye yanıtlamış usta.

"Ama gece gündüz, her dakika, her saniye daha çok çalışırsam?"

Usta, genç adama "Otuz yıl sürer" diye cevap vermiş.

Hayal kırıklığına uğrayan öğrenci "Anlamıyorum! Daha çok çalışırsam Zen'i bulmamın çok daha uzun süreceğini söylüyorsunuz. Niye böyle?"

Usta cevap verdi, "Çünkü bir gözünüz hedefteyse, o zaman sadece tek gözünüz yolda olur."

•**Öğrenmek istiyorsak temelden başlamalı ve acele etmemeliyiz.**

Gezdike Gördükçe
Özlen Şen Toker

Cumbalar kenti

Schaffhausen

Mevsim geçişlerinde öyle sağanak yağmurlar olur ki, ne zaman gelip geçeceği pek tahmin edilemez. Güneşin tüm parlaklığını cömertçe sunduğu bir günde, bir anda dev, koyu bir bulut ortaya çıkar. Sadece güneş ışıklarını kesmekle kalmayıp, saati de geceye

Schaffhausen'ın bir zenginlik göstergisi olarak tasarlanan tarihi binaları cumbalı pencereler, dekoratif pencere süslemeleri ve görkemli cephe resimleri ile bezenmiş.

yaklaştırır gibi ortalığı karanlığa boğar. Birden başlayan yağmur, dışarıda hazırlıksız yakalanan herkesi sırsılıksız ıslatır. Bazen bu bulutları uzaktan görünce, altlarından toprağa doğru bir tül perde gibi uzanan gölgenin yağmur olduğunu tahmin ederiz. Bazen de o bulutun ve

yağmurun altındayken arabayla ilerleyerek o dev perdenin içinden geçip bulutun diğer tarafındaki aydınlığa çıkarız. Sanki sihirli bir kapıdan geçmişiz gibi yağmur biter ve güneş ışıkları bizi karşılar. Almanya sınırından geçip, İsviçre'deki Schaffhausen kentine giderken ben de böyle sihirli bir kapıdan geçip, yağmuru ardımda bırakıyorum. Ren Nehri kıyısındaki kenti gördüğümde, ilk dikkatimi çeken tarihi bölümün tepesindeki

Munot Kalesi oluyor. Kale, iki yana uzanan duvarlarıyla sanki beni kucaklamaya hazır, iki kolunu yana açmış, "Hoş geldin" der gibi duruyor.

Nehrin üzerindeki köprüden geçerek kentin merkezine doğru gidiyorum. »

Arabayı otoparka bırakıp, neredeyse tamamı yayalara ayrılmış tarihi bölüme yürüyorum. Schaffhausen'ın bir zenginlik göstergisi olarak tasarlanan tarihi binaları cumbalı pencereler, dekoratif pencere süslemeleri ve görkemli cephe resimleri ile bezenmiş. Ren Nehri, yüzyıllar boyunca ulaşım amacı ile

kullanılmış. Ancak Schaffhausen yakınındaki Ren Şelalesi ve akıntıları nakliye için aşılmasız engeller oluşturduğundan, tekneler ve salları kasabada durmaya; yolcular ve yükleri şelalenin diğer tarafına karadan taşınmaya zorlamış. Bu durum kasabanın zamanla gelişerek zenginleşmesini sağlamış. İlk kez 1045 yılına

ait bir tarihi belgede adı geçen Schaffhausen'da 16. yüzyılda vatandaşlar bir kale inşa etmiş. Tarihi bölüme bakan bir tepedeki kaleye, kente ait bir üzümlük

bağının içinden geçen merdivenlerden çıkıyorum. Kalenin içinde sergilenen pek bir şey olmasa da çakılla döşeli, kavisli rampadan dönerek yukarı çıktığımda, Ren Nehri, Schaffhausen ve tarihi merkezi içeren geniş bir manzara ile ödüllendiriliyorum. Kalın duvarları bölgedeki taş ocaklarından getirilen kesme taşlardan inşa edilen kalenin, dokuz sütun tarafından desteklenen tavanındaki dairesel ışık havuzları içeriği aydınlatıyor. Kaleyi çevreleyen ve bir zamanlar su ile doldurulan hendekte, 1905 yılından bu yana alageyikler yaşıyor. Boğa her zaman görevdeki belediye başkanının adını taşıyor. Kalede yaşayan

Munot bekçisi bu akşam da her akşam olduğu gibi, saat tam dokuzda kalenin çanını beş dakika boyunca çalacak. Ziyaretçiler için bir anıt olmasının yanı sıra kültürel, toplumsal ve müzikal etkinliklere de hizmet veren kalenin yanındaki sessiz ve huzurlu gül bahçesine uğrayıp yeniden merkeze iniyorum.

Birbirinden güzel 171 adet cumbanın bulunduğu kentin fiskiyeli, heykelli çeşmeleri, binalardaki freskler ve süsler ile saat kuleleri gibi ilginç detaylarla dolu tarihi merkezindeki sokaklarda dolaşıyorum. En çarpıcı binalardan biri olan Haus zum Ritter'in (Şövalye Evi) önünde duruyor, dış cephesinde yer alan, Alpler'in kuzeyindeki en

önemli Rönesans fresklerinden biri

Haus Zum Goldenen Ochsen

olan ve sivil erdemleri yücelten duvar resmini inceliyorum. Eski sığır pazarının bulunduğu yerdeki Haus Zum Goldenen Ochsen adlı binanın fresklerine bakarak Schwabentor kapısının altından geçiyorum. Cumbalı pencerelerin altındaki amblesler, pencerelerdeki vitraylar, su oluklarının, yağmur sularını açılmış ağızlarından akıtan ejderha kafası şeklindeki savakları ilgimi çekiyor.

Arnavut kaldırımli sokaklarda yürürken, sokağa yerleştiği standta sosisli sandviç satan bir kasabın önünden geçiyorum. Bir sivil toplum kuruluşuna destek olmak için ev yapımı kekler

Schaffhausen IWC saat müzesinden bir köşe
122

satan çocuklardan bir dilim kek alıyorum. Yerel halkın popüler buluşma yeri olan Fronwagplatz'da bir kafede oturup etrafı izliyorum. Tarihi binalar, kafeler ve dükkânlar meydanı çevreliyor. Çocuklar ortada bulunan kentin en büyük ve güzel çeşmesinin etrafında dolaşip oynuyorlar. Schaffhausen'ın ziyaretçilerine sunduğu pek çok seçenek var. Eski bir Benedikten manastırında yer alan Allerheiligen Müzesi, Buzul Çağı avcılarını, manastırın parlak dönemini, Schaffhausen kenti ve endüstrisinin tarihini anlatıyor. Ziyaretçiler ayrıca rönesanstan günümüze uzanan eserlerden oluşan bir sanat koleksiyonu ile arkeolojik hazineleri içeren Ebnöther Koleksiyonu'nu görebiliyor, katedrali, bitki bahçesini ve manastırı gezebiliyorlar. Zeughaus Askeri Müzesi'nde İsviçre'nin gelişimi için sosyal, siyasi, ekonomik veya askeri öneme sahip

tarihi olaylar ve konular ele alınarak çalışır durumdaki askeri araçları da içeren geniş bir koleksiyon sergileniyor. Saatlere meraklıysanız Schaffhausen merkezli en eski lüks saat markası olan IWC'nin müzesini ziyaret edebilir, hayvan bilimine ilginiz varsa Stemmler Müzesi'nde kuşlar, vahşi hayvanlar, farklı türlerden canlılar ve böceklerden oluşan koleksiyonu görebilir ya da tekne gezisiyle Stein am Rhein adlı bir başka orta çağ kentine gidebilirsiniz. Ben Ren Nehri'nin gürül gürül akan sularını görmek için yakındaki Ren Şelalesi'ne gidiyorum.

Avrupa'nın en büyük şelalesi olan Ren Şelalesi'ni ziyaret etmek ücretsiz olsa da Laufen Sarayı yakınındaki izleme platformlarına erişmek, şelalenin yanına veya tam ortadaki kayaya giden teknelere binmek için bilet almak gerekiyor. En yüksek yeri 23 metre olan şelalede, yaz aylarında saniyede yaklaşık ortalama 600.000 litre su, 150 metre genişliğindeki bir grup kaya çıkıntısının üzerinden aşağı akarak havada hafif bir sis

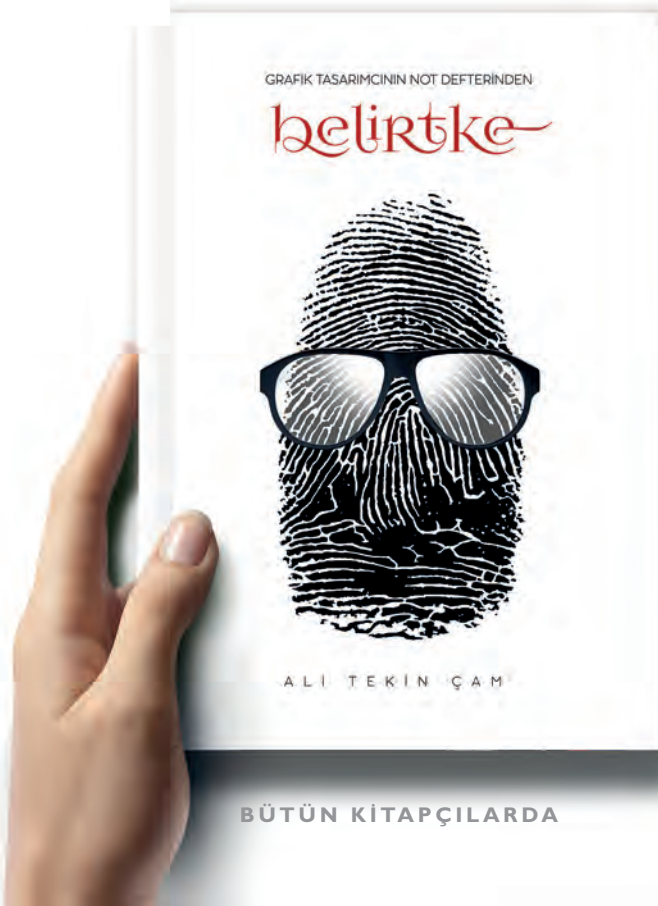
oluşturuyor. Nehir ile çevrili bir kaya üzerine, bir gümrük ve mal transfer noktası olarak inşa edilmiş, 12. yüzyıldan kalma bir kale olan Schloßli Wörth'un terasından şelaleyi seyrediyorum. Günümüzde bir restoran olan binanın duvarında asılı, üzerinde Alman şair Goethe'nin resmi olan küçük bir panoda şu bilgiler yer alıyor: Goethe, yaşamı boyunca üç kez geldiği İsviçre'de, her seferinde Ren Şelalesi'ni ve Schloßli Wörth'u ziyaret etti. 18 Eylül 1797'deki son ziyaretinde şelaleyi şöyle anlattı: "Ren Şelalesi'nin suları sise karışarak onunla birlikte yükseliyor. Daha aşağıda, köpüren dalgalar akıp gidiyor, kıyıya, oraya buraya çarpıyor; hareket gittikçe azalıyor ve akıp giderken su bir kez daha yeşil rengini gösteriyor". Şelalenin görünümü bugün de aynı Goethe'nin tarif ettiği gibi. Ben de suyun akışını izlerken suların hareketinde oluşan minik gökkuşaklarını görmeye çalışıyorum, tıpkı Schaffhausen'a gelirken bulutlarla güneşin arasında sağa sola bakınarak onları bulmaya çalıştığım gibi... •

izlensentoker@butundunya.com.tr

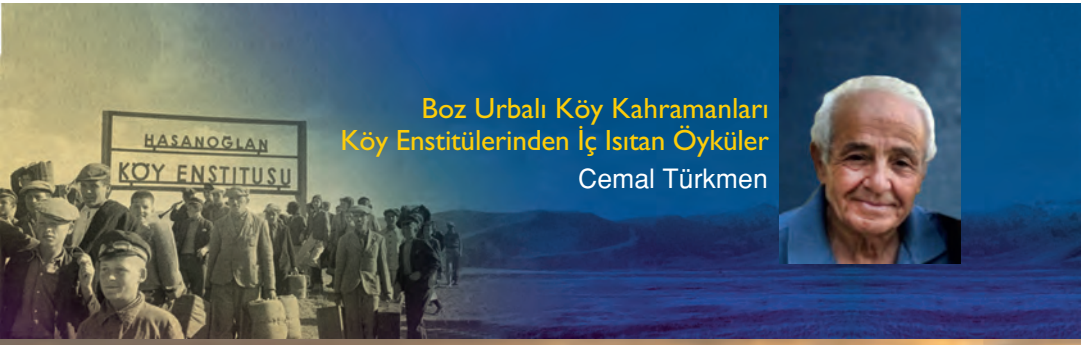
LOGOLARIN GÜCÜ ADINA!

Dünyamızı ele geçiren uzaylılar gibi, her yerdeler; dünyayı sahipleri adına değiştirmek için her şeyi yapabilecek “şeyler” onlar... Onları biz yapıyoruz! Yaparken ne kadar bilgi, beceri ve emek harcarsak, o kadar etkili olurlar. Logoların gücü tartışılmaz ama çoğu zaman kendi başlarına değil. İyi bir ürüne kötü logo, iyi bir atletin kötü bir ayakkabıyla koşması gibi, ayağının acıması, performansının düşmesine neden olsa da, o yine iyi koşuyor ama çabuk yoruluyor. Kötü bir ürüne muhteşem bir logo ise yaramaz bir çocuğun ayağındaki lüks ayakkabı gibi, kısa sürede dağılıp, şatafatını yitiriyor.

Logo, markanın yalnızca bir parçası. Bütünün ifadesini bulduğu bir simge: “Güçlü”, “Atılgan”, “Çılgın”, “Yenilikçi”, “Geleneksel” gibi kavramlar form ve renk ilişkileriyle kendini göstermeye çalışıyor. Ama bir sorun var: milyonlarca markanın paylaştığı bu iddialar, bir o kadar tasarımcının elinden geçerken, bir “olmazsa olmaz”a varmak zorunda: Farklı ve diğerlerinden ayrılan bir şey üretmek. Bu kadar etrafımızı sarmış ve görünmek için çabalayan logo arasından sıyrılıp öne çıkacak bir şampiyon yetiştirmek, her logo tasarımcısı için heyecanlı bir macera. Büyük ödül ise, diğer tasarımcıların “Ahhh! Bunu ben yapmalıydım!” diyeceği bir logo tasarlamak, ya da diğer markaların “Ahhh! Bizim logomuzu da bu tasarımcı yapmalıydı!” diyeceği

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Boz Urbalı Köy Kahramanları Köy Enstitülerinden İç Isıtan Öyküler

Cemal Türkmen

“Askerler
sınıra yakın
olmak
zorundalar,
bizse
nerede olsa
oturabiliriz...”

— G Ö Ç —

Olay, 19-31
Aralık 1938
tarihleri
arasında
yaşanmıştır.

Hafta başıydı. İbrahim'in günlüğüne düştüğü not 19 Aralık'ı gösteriyordu. Karaağaç yılın en soğuk günlerinden birini yaşıyordu. Dışarıda kar yoktu ama insanın iliklerini donduran bir ayaz vardı.

İş atölyesinde öğretmeni soru yağmuruna tutuyorlardı İbrahim ve arkadaşları.

Dayısının oğlu İsmet; “Nereye gideceğiz?” diye sordu Hamdi Bey’e.

Hamdi Bey; “*Bunu size Müdür Bey anlatacak, ben Trakya’yı pek bilmem, yanlış bir söz söylemeye-yim. Sabredin, iki gün içinde her şey aydınlanacaktır.*”

Atölyede uzun süre kalmalarına karşın hiçbir iş yapmadan »

dersliklerine döndüler. Dersliğin o gürlütlü havası yerini bir sessizliğe bırakmıştı. Kederleri yüzlerinden okunuyor, kimse ne şaka yapıyor ne de şamatayla ortalığı birbirine katıyordu.

“Bizi nereye gönderirler?”

“Tekirdağ, Saray veya Kurklareli Pınarhisar, olabilir.” dedi İbrahim. “Duyduğuma göre buralarda daha önceden yatılı okullar açılmış. Yarın Fikret Hoca bize daha çok açıklamalar yapar herhalde.”

İbrahim bu sıkıcı, üzücü ortamdan kendini sıyırıp çıkarmaya çalışıyor ama bir türlü başaramıyordu. *“Buradan ayrıldıktan sonra nereye gittiğimizin hiç önemi yok. Buraya hiç gelmedim keşke.”* diye geçiriyordu içinden.

Sabah, Fikret Madaralı biraz gecikmeli girdi dersliğe. Her gün çanta dolusu kitapla sınıfa gelen Madaralı'nın eli boştu. *“Günaydın!”* dedi önce. Sonra göç yolları haritasını üzerinden göçleri öyle güzel anlattı ki İbrahim kendisini o göç yollarında gezinmiş gibi duyumsadı. Madaralı birden Trakya'ya getirdi sözü. Trakyalı olduklarını

anımsattı. Balkan Savaşları'ndan, Dünya Savaşı'ndan söz etti. Bir büyük savaşın daha kapıda olduğuna vurgu yaptı. Sözü askerlerin çektiği sıkıntıya getirdi.

“Onlar sınara yakın olmak zorundalar, bizse nerede olsa oturabiliriz. Millet askerimizin dinlenebilmesi için evlerini veriyor. Okulu bırakıp gitmeyi dert etmemeliyiz. Bu okul zaten askerlerindi.”

Fikret Madaralı'nın sözleri öyle etkiledi ki öğretmen adaylarını, *“Ne duruyoruz? Okulu hemen boşaltalım.”* kıvamına geldiler.

Sami Akıncı söz istedi:

“Gideceğimiz yeri bilememek bizi üzüyor. Yoksa biz öğretmenlerimizle, birlikte olduktan sonra her yere severek gideriz.” dedi.

Madaralı:

“Geçici bir müddet, bir okula misafir olarak gidiyoruz, esas yerimize yazın geçeceğiz. Müdür Bey size bu konuda gerekli izahatları yapacak. Ben, sizlerin hadiseler karşısında, huzursuz olmamanız için ön bilgiler vermek istedim.

Nejat Bey, sizinle etraflıca konuşup gelecek için fikirlerini söyleyecektir.

Kepirtepe Köy Enstitüsü mezunu adli tıp (patoloji) profesörü İbrahim Tunalı

Edirne Köy Öğretmen Okulu'nun (sonradan Kepirtepe Köy Enstitüsü) ilk Müdürü Nejat İdil

Sizinle, geleceğinizle ilgili olan bu değişiklikleri iyi dinleyip ona göre tavır takınmalısınız. Zaten okul idaresi babalarınıza vaziyeti bir mektupla bildirecektir. Daha doğrusu kanunî olarak bildirmek mecburiyetindedir.”

Madaralı'nın yumuşatıcı sözleri üzerine öğrencilerin çoğunluğu artık ilk duydukları kadar tepkili değillerdi okulu terk edeceklerine.

Gidecekleri okul, pancar yolunun üzerindeydi. Gittiklerinde okul bahçesinden bakarken bile gelip giden pancarcıların arasında kendi köylülerini görebilirdi. Belki de bu durum çok iyi olurdu onun için.

Yemekten sonra Nejat İdil bir konuşma yaptı. Sözlerinin başında gidecekleri yeri söyledi: Alpullu. İbrahim, Pınarhisar olursa çok üzüleceğimi düşünmüştü. Alpullu ise onun için daha olumsuz bir yerd. Alpullu ile acı tatlı pek çok anısı vardı. Özellikle Alpullu Şeker Fabrikası'na pancar taşırken tarlada tartıkları pancarların fabrikanın kantarında yarıya yakın az

tartılmasının yaşattığı sıkıntıları anımsadı. Alpullu'ya gidecek olmalarına çok üzüldü. Gidecekleri okul, pancar yolunun üzerindeydi. Gittiklerinde okul bahçesinden bakarken bile gelip giden pancarcıların arasında kendi köylülerini görebilirdi. Belki de bu durum çok iyi olurdu onun için. Köye gidip gelirken rahat edebilir, istediğini, köyden zamanında getirtebilirdi.

Müdür Nejat idil sürdürdü sözlerini:

“Alpullu' da uzun müddet kalma-yacağız. Yazın oradan da bir başka yere gideceğiz. Ancak nereye gideceğimiz şimdilik belli değil. Belli olunca önce size bildireceğim.”

İbrahim ve iki arkadaşı marangozluk atölyesine gittiler. Daha önceden içine araç gereç koymak için hazırladıkları sandıkların, kapaklarını çıkacaklardı. Yeterince çivileri vardı.

Kitaplıktaki kapaklama işini bitirip mutfağa geçtiler. Mutfaktakiler; özellikle, bardak, tabak doldurulanlar, kuru yiyecek yerleştirilenler, çok özenli çalışıyorlardı. Bazen koyduklarını çıkarıp yenilerini koyuyorlar, değiştirmeler yapıyorlardı. Bu nedenle işler ağır gidiyordu mutfakta. İbrahimler de yardım ederek, işin çoğunu bitirdiler. Mutfağın yanındaki koridor eşya dolmuştu. Altıncı yani büyük sınıftaki diğer öğrenciler bir kaç gündür yığınla eşya derleyip toparlamışlardı.

Yemek sırasında yük vagonlarının okulun ön kapısına yanaştığı

haberi geldi. Hepsinde bir duraklama oldu, lokmalar boğazlarına tıkanıp kaldı. İbrahim'in içinden ağlamak geldi. Okulun taşınacağını ilk duyduğu andaki acıyı içinde gene derinliğine duydu. Yüzündeki değişimin farkına varan Öğretmen Naci İnan;

Naci İnan

“Sen bunların ağabeyisin, kendini tut. Hepimiz üzülüyoruz. Elimizde olmayan bir durum. Yerimize memleketi koruyacak askerimiz geliyor. Bir de askerleri düşünelim. Onlar, evlerini, eşlerini, çocuklarını bırakıp buralara geliyorlar. Onlara değil okulu, evlerimizi bile terk ederiz. Bunu yapmazsak düşmanlar gelir, bizi, zorla, eziyet ederek evlerimizden atarlar. Bunları düşün, metin ol, senden küçüklerin seni dikkatle izlediklerini sakın unutma. Şimdi atölyeye koşarak git, gel. Arkadaşların ne konuştuğumuzu merak etmesin, koşarak git, koşarak gel!”

Uzatılan anahtarları aldı

İbrahim, Naci İnan'ın dediğini yaptı.

Ertesi gün, Fikret Madaralı'nın dersinde konu yine “göç”tü. Öğrenciler soruyor, Madaralı bildiği kadarıyla yanıtlayarak bilsemelerini gidermeye çalışıyordu.

“Eşyaları vagonlara ne zaman taşıyacağız?”

Güldü Madaralı:

“Ben de bunu anlatmaya çalışıyorum, siz eşya meşya taşımaya-caksınız. Öğretmenlerinizin şunu şuraya götür dediği nesnelere olursa yardımcı olacaksınız. Eşyalar vazifelilerce vagonlara yerleştirilecek. Buradan gidecek eşyaların bir kısmı bizim kullanmamız için gideceğimiz okula ayrılacak, bir kısmı yazın açılacak bir başka okul için depolara konulacak, bir kısmı da ilerde kendi okulumuzda kullanılmak üzere saklanacak. Bu sebeple sizin beklediğiniz gibi doldur boşalt taşıma yapamıyoruz. Bu işte vazifelendirilmiş öğretmenler var, onlar bugün, bizim gideceğimiz okula gönderilecekleri seçip yükletecekler. Vagonlara yerleştirme usta işçilerce yapılacak. Siz, belki küçük parçaları taşımada yardımcı olacaksınız. Önce biz, yani sizin sınıfınızla biz öğretmenlerin bir kısmı gideceğiz. Bu belki daha bir iki gün gecikebilir. Biz gidip yerleşince kardeş sınıflar da arkamızdan gelecekler. Dediklerimi anladınız mı? Anladınızsa bunları evlerinize yazabilirsiniz. Tekrar ediyorum bunları yazmalısınız. Okul kapanması diye bir durum yok. Geçici bir müddet bir okulda

misafir olarak kalacağız, en kısa bir zaman içinde kendimize uygun bir okulumuz olacak.”

Hepsi susmuştu. Sami elini kaldırdı, sordu:

“Öğretmenim, anlamadığım bi şey var, okulumuz daha yeni açılmıştı. İki ay oldu, olmadı. Neden başka yere kaldırıldı? Bunu bize sorarlarsa ne diyeceğiz?”

Öğretmen gülümseyerek: “Bunu tam olarak ben de bilmiyorum. Ancak size soracaklara yetecek kadar bir şeyler söyleyebilirim. Bu bina bizim Vekâletin değildi. Bina hazinenin, ama Millî Müdafaa Vekâletine ayrılmış, ordunun ihtiyaçları için ayrılmış bir yer. Trakya Bölgesi’nde asker çoğalınca orduya lâzım oldu, onlar da kendilerine ait olan yeri geri istediler. Daha, okul açılırken bu husus konuşuldu, bize bir mühlet verdiler, bu mühlet bu ay sonuna kadar uzatıldı, ay sonu geldi, işte biz de gidiyoruz. Bu hikâyenin özeti budur. Devletin iki Vekâleti böyle anlaştı, anlaşma böyle tatbik edildi. Sizin, bizim bundan büyük zararımız olmayacak. Biz vazifelerimizi gene yapacağız, siz gene öğrenciliğinizi sürdürüp size sözü verilen haklara

Ibrahim ve arkadaşları Edirne Karaağaç'taki amfi biçimli dersliklerinde.

sahip olacaksınız. Hiç zararımız olmadı dediğime bakmayın bizim biraz zararımız oldu, hazırladığımız evlerimizden çıkıp kiralık ev derdine düştük. Alpullu’da oturacak ev bulamadım. Size ders için geldiğimde bir köyden yetişmiş olacağım. Köyle Alpullu arasında binilecek vasıta yok, yağmur çamur, yürüyeceğim. Öteki arkadaşlar da böyle. Ne var ki yurt insanlarına hizmet etmek kolay değil. Bir de okulumuzu elimizden aldığı için sinirlendiğimiz askerleri düşünelim. Onlar yurdu beklemek için yağmurda, çamurda gezip dolaşiyor. Dağ taş asker dolu. Onların nasıl yaşadığını göz önünde tutun, durumunuzdan ona göre şikâyetçi olun.”

Öğretmen konuştuğu öğrenciler suskunlaşmıştı. Önceleri “Gitmeyiz, okulu terk ederiz.” diye yüksek perdeden konuşan öğrenciler, artık öğretmenleri haklı bulmaya başlamışlardı. •

Göç / Sürecek: “Uçtu uçtu kuş uçtu; geldi Alpullu’ya kondu”

S U D O K U

9	1	7	2	5	4			8
4		2		3				
6	5				8			
		8			1	2	5	6
5			7			8		9
2					5		7	1
	2		5	8		7	6	
8	7		1	6			9	3
							8	

Sudoku Yapamayanlar İçin

				4	3			
			6				7	
		6	1	9	8		4	
	9						6	
8			2			4		
						5		8
6			9					3
	3	2		1				9
	1		3	8	6			4

Sudokusuz Yapamayanlar İçin

İnsanlar Yaşadıkça
Mehmet Ünver

Türk Sinemasında İş Kazaları

Ülkemizde bilinen ilk sine-
ma gösterimi, Milli Sinema
adıyları, 19 Mart 1910 yılında, Şeh-
zadebaşı'nda, halka açık olarak ya-
pılmıştır. Bir Türk vatandaşının
çektığı ilk film ise; 14 Kasım 1914
yılında Fuat Uskinay'ın, belge-
sel olarak gösterime soktuğu, "Aya
Stefanos Rus Abidesi'nin Yıkılışı" ▶

olarak kayıtlarımıza geçmiştir. Sinema sanatının büyük halk kitleleri tarafından sevilip benimsenmesi de bu tarihten sonra başlar. Halkın sinemaya olan ilgisi “Sihirli Perde” olarak adlandırılan Yeşilçam Sineması’nın doğumunu sağlamıştır. O tarihten günümüze binlerce film çekilmiş, kendi yıldızlarını yaratan sinemamız bazıları unutulmazlar arasına giren eserler vermiştir. Muhsin Ertuğrul, Bedia Muvahhit, Neyyire Neyir, Cahide Sonku, Sezer Sezin, Hazım Kormukçü, Talat Artemel, Vasfi Rıza Zobu ve Behzat Butak sinemamızın bilinen ilk yıldızlarıdır. Müslüman oyuncuların sinema perdesinde görünmekten çekindiği ilk yıllarda filmlerde rol alan çok sayıda gayrimüslim sanatçımızın emeklerini de unutmamak gerekir.

Sait Köknar

Rol gereği bindiği otomobilden dışarı savruldu ve bir süre cadde üzerinde sürüklendi. Bu elim kaza sonucu yüzü parçalandı.

Bu üzücü kazaların bilinen ilki; rahmetli aktör Sait Köknar’ın tüm yaşamını mahvetmiş olanıdır. 1901 doğumlu olan aktör, Türk tiyatrosu ve sinemasının önemli bir emekçisiydi. Oyuncululuğun yanı sıra seslendirme ve yönetmenlik de yapmıştır. Heybetli bir yapısı ve oyunculuga son derece uygun karakteristik bir yüzü olan Sait Köknar, 1929 yılında Muhsin Ertuğrul’un yönetmenliğini yaptığı Kaçakçılar filminin oyuncu kadrosundaydı. Rol gereği bindiği otomobilden dışarı savruldu ve bir süre cadde üzerinde sürüklendi. Bu elim kaza sonucu yüzü parçalandı. Viyana’da yapılan estetik ameliyatlar yüzünde bir

Türk Sineması aradan geçen zaman içinde çok yol kat etti. Yabancı ülkelerde önemli ödüller kazanıp gösterime giren filmler çekildi. Ne yazık ki 1962 yılı öncesi çekilen filmlerin önemli bir bölümü Cahide Sonku’nun sahibi olduğu depoda yandı ve bugün bir tek kopyaları bile yok elimizde. Yeşilçam’da bu tür talihsizlikler her zaman yaşanmıştır. Sinema emekçilerinin yaşamlarını kaybettiği ya

düzelme sağlayamayınca oyunculuğu bırakmak zorunda kaldı. Muhsin Ertuğrul'un yardımıyla bir süre Darülbeydi'de sahne müdürlüğü görevini yürüttü. Bu arada seslendirme görevini de sürdürüyordu. Yüzündeki tahribata rağmen yönetmenliğini yine Muhsin Ertuğrul'un yaptığı "Bir Millet Uyanıyor" ve "Aysel Bataklı Damın Kızı" filmlerinde rol aldı. Sonraki yıllarda sahneden uzak kalması nedeniyle derin bir bunalmaya girdi. Bunun sonucunda verem hastalığına yakalandı ve henüz kırk üç yaşındayken vefat etti. Başına gelen bu elim olay Türk sinemasının ilk iş kazası olarak bilinir. Rahmetli aktör Ergun Köknar'ın babasıdır.

Sinemamızda görevi başındayken kaza geçiren ve bu nedenle de sanat yaşamı ciddi anlamda sekteye uğrayan oyuncularımızdan biri de Ayfer Feray'dır. 1928 doğumlu olan sanatçı yetmiş yakın film çevirmiş, pek çok tiyatro oyununda rol almış ve İzmir Bornova'da, Ayfer Feray Açıkhava Tiyatrosu adıyla kendi tiyatrosunu kurup oyunlar sergilemiştir. Sinemada çok iyi bir çıkış yakaladığı dönemde yönetmen Nuri Akıncı'nın, "Çingene" isimli filminde rol aldı. Filmin fal bakma sahnesinde yapılan ispiro

ocağı birden parlayınca Ayfer Feray'ın boynu, yüzü ve ayakları ciddi bir şekilde yandı. Sanatçı acilen yollandığı Londra'da tam bir yıl boyunca tedavi gördü. O sıralar on yaşında olduğum için bu elim olayı son derece net anımsıyorum. Talihsiz sanatçı uzun bir süre yüzünde ince bir tül perdeyle yaşamak zorunda kalmıştı. Bu olaydan sonra hemen herkes sinema hayatının bitiğini düşünse de tam tersi oldu. İki yıl boyunca yapılan estetik ameliyatlar sonucunda hem hayata hem de sinemaya tekrar döndü ve son derece ses getiren filmlerde önemli roller aldı. Bunlardan biri, senaryosunu Sefa Önal'ın yazıp yönetmen-

Ayfer Feray
Vesikalı Yarım filminde

liğini Ömer Lütfü Akad'ın yaptığı "Vesikalı Yarım" filmidir. Başrollerini Türkan Şoray ve İzzet Günay'ın oynadığı filmde Müjgan karakterini canlandıran Ayfer Feray oyunculuğuyla büyük övgüler alır. Yönetmen

Ülkü Erakalın, onun için şöyle yazmıştır:

“*Ayfer Feray’ın unutulmaz oyunu da, en az Türkan Şoray ve İzzet Günay kadar değer katmıştır bu filme.*” Murathan Mungan da “*Altıyazı*” dergisi ile yaptığı bir söyleşide, Ayfer Feray için:

“*Değeri yeterince bilinmedi. Fransız olsaydı, şimdi ikonu.*” demiştir.

Ayfer Feray o günden sonra toplam otuz filmde daha rol aldı. 1984 yılında sinemayı bıraktıktan sonra Bodrum’a yerleşti. 1994 yılında, altmış altı yaşındayken vefat etti.

Film çekimleri sırasında bazen ölümle de sonuçlanan iş kazaları meydana gelmiştir. Bu kazalar sonucu yaşamını kaybedenler arasında geri plan rollerde ya da figürasyonda görev alanlar ne yazık ki hemen hiç gündeme gelmemiş, unutulup gitmişlerdir. Ailelerine bir tazminat ödenip ödenmediği bile belirsizdir. Yaralanıp sakat kalanlar ise genellikle kaderlerine terk edilmiş, yaşamlarının geri kalan kısmını başkalarına muhtaç olarak geçirmişlerdir. Bu konuda doğru düzgün kayıt tutulmadığı için sayılarını bilmek olanaksızdır.

Ünlü olduğu halde

Tugay Toksöz

film çekimi sırasında çok ciddi bir şekilde yaralanıp kalçası ve bacağı kırılan aktör Tugay Toksöz de o talihsizlerden biridir. O olaydan sonra aylarca hastanede, vücudunun yarısı alçıda olacak şekilde yatmak zorunda kalmış, ilgileneni olmadığı için büyük acılar ve yoksulluk çekmiştir. Genç yaşta ölmesinde yaşadığı bu caresizliğin etkisi çoktur.

Türkan Şoray, Cemo” filminin çekimlerinde bindirildiği attan düşmüş ve boyun omurlarından çok ciddi bir şekilde yaralanarak aylarca setlerden uzak kalmıştır.

Sinemamızın sultanı Türkan Şoray da bu talihsiz iş kazalarından nasibini almıştır maalesef. 1972 yılında başrolü üstlendiği “Cemo”

filminin Elazığ kırsalındaki çekimlerinde bindirildiği attan düşmüş ve boyun omurlarından çok ciddi bir şekilde yaralanarak aylarca setlerden uzak kalmıştır. Filmin diğer başrol oyuncusu Fikret Hakan da ertesi gün attan düşerek bacağı kırılmış ve tedaviye alınmıştır. Bu durumda ister istemez akla acemilik ve tedbirsizlik geliyor. Atlara alışık olmayan

Türkan Şoray Cemo filmindeki rolünde ve kazadan sonra tedavi altında

oyuncuların bu tür sahnelerde dublör kullanması gerekirken bunun düşünülmemiş olması büyük bir hatadır. Yalnızca sinema değil, tiyatro sahnelerinde de böyle acı kazalar yaşanmaktadır.

10 Aralık 2004'te, bir prova sırasında üstüne devrilen dekorun altında kalarak

Eren Uluergüven

ayrım gözetmeksizin oyuncuların ve set çalışanlarının sigortalı olma-

ları gerekiyor. Yine de bu kuralın titizlikle uygulandığından emin değilim. Umarım ben yanılıyorumdur.

Tüm sinema emekçilerinin bu tür kazalardan uzak olmalarını diliyorum. •

*mehmetunver@
butundunya.com.tr*

Bakış Açısı

Gözleri görmeyen bir çocuk kaldırımda yanında şapka ile oturuyordu. Yanıbaşında "Görme engelliyim, lütfen yardım edin." yazan bir tabela vardı. Şapkada sadece birkaç bozuk para görünüyordu. Bir adam tabelayı aldı ve arkasına bazı sözcükler yazdı. Herkes yeni yazıyı görsün diye tabelayı tekrar yerine koydu. Bir süre sonra şapka parayla dolmaya başladı. Şimdi çok daha fazla kişi para veriyordu.

Öğleden sonra tabelayı değiştiren adam tekrar geldi. Çocuk ayak seslerinden adamı tanıdı ve sordu: "Bu sabah yazımı değiştiren sen miydin? Ne yazmıştın?" dedi. Adam, "Ben sadece gerçeği yazdım. Senin dediğini farklı bir şekilde ifade ettim" dedi. Yazdığı şey şuydu: "Bugün güzel bir gün ve ben onu göremiyorum."

Elbette her iki ifade de insanlara çocuğun kör olduğunu anlatıyordu. Ama ilk ifade çocuğun gözlerinin görmediğini açıklıyor; ikinci ifade ise diğer insanlara gördükleri için çok şanslı olduklarını hatırlatıyordu.

Farklı bir bakış açısının çok şeyi değiştirebileceğini unutmamalıyız.

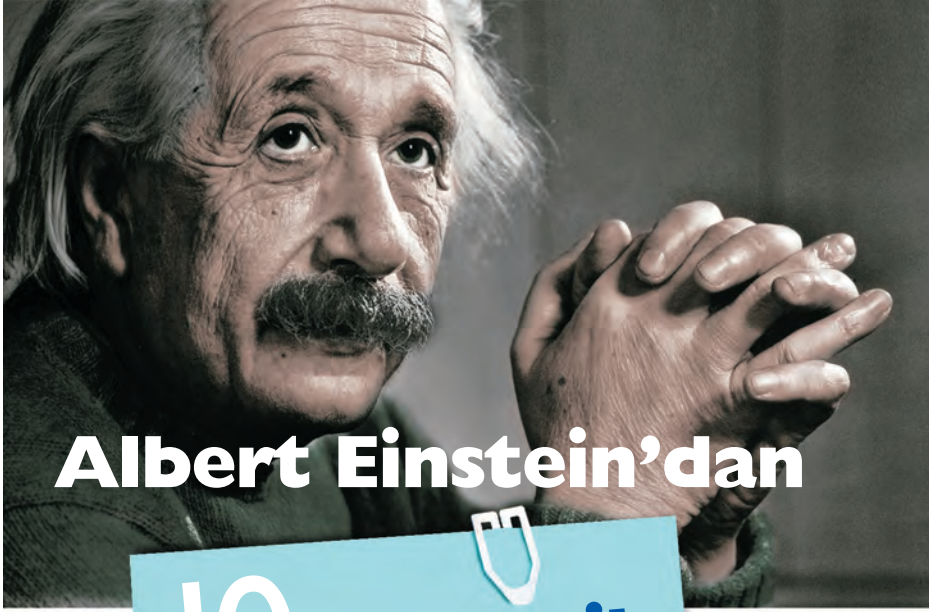
Bu kitabın ana konusu, birbirlerinin ruh ikizi olan Büyük Ortadoğu Projesi (BOP) ve Büyük İsrail Projesi'dir (BİP). Her iki proje de Türkiye'nin bekası, güvenliği, birlik ve bütünlüğü ile doğrudan ilişkilidir. 22.07.2015 tarihinde, sosyal medya üzerinden şöyle demişim: "Yurdumun insanları BOP'u öğrenmedikçe bugün ülkemizde ve bölgemizde yaşananları anlamayacaktır."

Bu mesajımın üzerinden üç yıl geçti. Gerçekten de bu zaman diliminde ülkemizde ve bölgemizde BOP ve BİP kapsamında neler oldu neler... Görünen o ki, bu ana kadar yaşananlar, gelecekte yaşananlara rahmet okutacak. Çünkü Türkiye, bu projelerin hedefindeki ülkelerin en önemlilerinden biri. Türkiye adeta BOP ve BİP'in kilidi. Proje sahipleri bu kilidi açmak için her yolu deniyorlar ve denemeye de devam edecekler. Ben de ülkemizin insanlarının bu projelerle ilgili bilgilendirilmesi noktasında sorumluluğum olduğunu düşünerek bu kitabı yazmaya karar verdim. Ne kadar faydalı olabildiğim konusunda takdir sayın okurlarımdır. (...) Milletimin bu iki proje kapsamında başımıza örülen ve örülmeye hazırlanan çorapları kavramasına faydası olması dileğiyle.

Saygılarımla. *Engin Alan*

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Albert Einstein'dan

10 Maddelik Hayat Dersi

Yazan: DENİZ BENER

1 Merakınızın Peşinden Gidin

Benim özel bir yeteneğim yok. Yalnızca tutkulu bir meraklıyım.

● Sizin merakınızı çeken nedir? Neyi en çok merak ediyorsunuz? Benim merak ettiğim neden bazı insanların başarılı olup bazılarının olamadığıdır. Bu yüzden yıllarca başarı üzerine çalıştım. Merakınızın peşinden giderseniz başarıya ulaşabilirsiniz.

2 Azim Paha Biçilmezdir

Çok zeki olduğumdan değil, sorunlarla uğraşmaktan vazgeçmediğimden başarıyorum.

● Belirlediğiniz yolun sonuna ulaşacak kadar sabırlı mısınız? Posta pullarının gideceği yere varıya kadar mektuba yapışıp kalmasından ötürü çok değerli olduğu söylenir. Posta pulu gibi olun ve başladığınız işi bitirin.

3 Bugüne Odaklanın

Güzel bir kızı öperken düzgün araba kullanan birisi, öpücüğe hak ettiği dikkati vermiyor demektir.

● İki atı aynı anda süremezsiniz. Aynı anda her şeyi yapamazsınız. Şimdiye odaklanın ve bütün enerjinizi şu anda yaptığımız işe verin.

4 Anı Yaşayın

Ben geleceği hiç düşünmem, ne de olsa gelecektir.

● Geleceği ayarlamamanın tek yolu olabildiğiniz kadar şimdide olmaktır. Şu anda dünü ya da yarını değiştiremezsiniz. Önemli olan tek an şimdir.

5 Değer Yaratın

Başarılı olmaya değil, değerli olmaya çalışın.

● Zamanınızı başarılı olmak için harcamayın, değerler yaratın. Eğer değerli olursanız başarı kendiliğinden gelecektir.

6 Hayal Gücü Güç Verir

Hayal gücü Sizi bekleyen özelliklerin ön izlemesi gibidir ve bilgidan daha önemlidir.

● Hayal gücünüz geleceğinizi belirler. Einstein " Zekanın gerçek göstergesi hayal gücüdür, bilgi değil. Bu yüzden hayal gücünüzün hantallaşmasına izin vermeyin." der

7 Bilgi Deneyimden Gelir

Bilgi malumat değildir. Bilmenin tek yolu deneyimlemektir.

● Bir konuyu tartışabilirsiniz ama bu size sadece felsefi bir anlayış kazandırır. Bir konuyu bilmek istiyorsanız onu deneyimlemelisiniz.

8 Kuralları Öğren Daha İyi Oyna

Oyunun kurallarını öğrenmek zorundasınız. Böylece herkesten iyi oynayabilirsiniz.

● Yapmanız gereken iki şey var. Birincisi oynadığınız oyunun kurallarını öğrenmek. İkincisi ise oyunu herkesten iyi oynamayı istemek. Bu iki şeyi yaparsanız başarı sizinle olur!

9 Farklı Sonuçlar Beklemeyin

Delilik: Aynı şeyleri tekrar tekrar yapıp farklı sonuçlar beklemektir.

● Her gün aynı rutinde yaşayarak farklı görünmeyi bekleyemezsiniz. Hayatınızın değişmesini istiyorsanız kendinizi değiştirmelisiniz.

10 Hata Yapın

Hiç hata yapmamış bir insan yeni bir şey denememiş demektir.

● Hata yapmaktan korkmayın. Eğer nasıl okuyacağınızı bilerseniz hatalar sizi daha iyi bir konuma getirebilir. Başarılı olmak istiyorsanız yaptığınız hataları üçe katlayın.

Keder Ortaklığı

Bir gün bilge, yol kenarında kendi türleriyle uçmayı reddeden iki ayrı cins kuşa rastladı. Bu iki farklı yaratığın nasıl olup da kendi aileleri ile yaşamak istemediklerini, bir yabancıyı kendi kardeşlerine yeğlediklerini merak etti. Biri karga, biri leylekti. Kuşlar, birbirlerinden o kadar farklıydı ki, birbirlerini sevdiğlerine, birlikte yaşamak istediklerine ihtimal veremiyordu. Karga kargalarla, leylekse leyleklerle uçmalıydı.

Biraz daha yakından inceledi kuşları. İkisinin de topal olduklarını gördü. Kimilerini birbirlerine yakın kılan sahip oldukları değil, sahip olmadıklarıydı. Topal kuşlar birbirlerinin arızalarını bilir ve sömürmek yerine öyle kabullenirlerdi. En sahici dostluklar ortak varlıklar üzerine değil, ortak yoksunluklar üzerine kurulanlardı. Aynı şekilde zengin, aynı şekilde mutlu olanların ortak paydaları sabun köpüğü gibiydi, uçardı. Asıl yakınlaştıran, yaklaştıran ortak acı, ortak hüznün, ortak pürüzdü...

Rönesansın Doğuşu Osmanlı ve Türkiye Cumhuriyeti

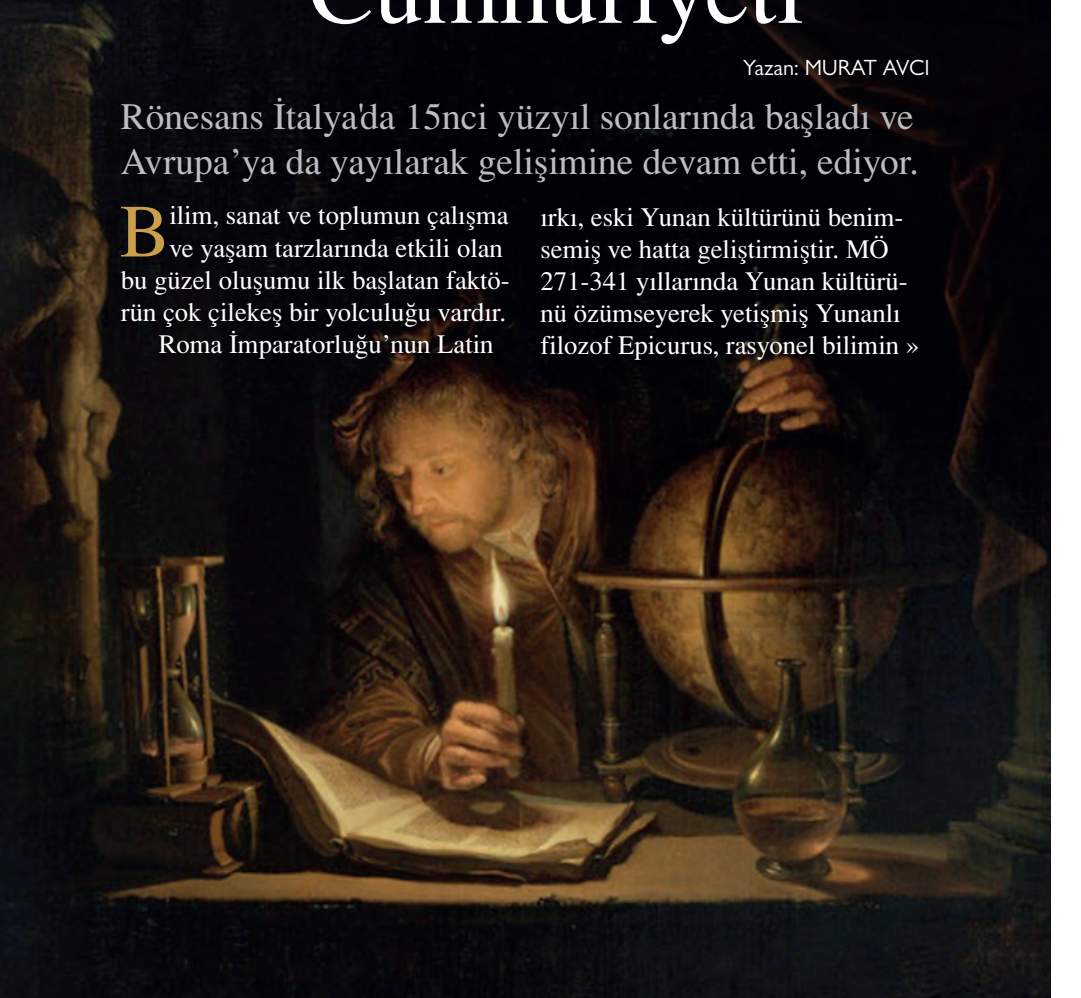
Yazan: MURAT AVCI

Rönesans İtalya'da 15nci yüzyıl sonlarında başladı ve Avrupa'ya da yayılarak gelişimine devam etti, ediyor.

Bilim, sanat ve toplumun çalışma ve yaşam tarzlarında etkili olan bu güzel oluşumu ilk başlatan faktörün çok çilekeş bir yolculuğu vardır.

Roma İmparatorluğu'nun Latin

ırkı, eski Yunan kültürünü benimsemiş ve hatta geliştirmiştir. MÖ 271-341 yıllarında Yunan kültürünü özümseyerek yetişmiş Yunanlı filozof Epicurus, rasyonel bilimin »

temellerini inşa etmiş ve bu düşünce tarzının yayılmasını sağlamıştır. Mı-lattan önce 55-95 yıllarında yaşadığı ileri sürülen Titus Lucretius Carus, Epicurus'un maddeci (özdeksel)

öğretisinden etkilenmiş ve aynı doğrultuda çalışarak onun düşünce ve kuramları üzerine inşa ettiği, "Şeylerin Doğası" (Latince: *De Rerum Natura*, İngilizcesi: *The Nature of Things*) adlı eşsiz eserini üretmiştir. Lucretius bu kitabında kendi felsefi düşüncelerini, insanın doğayla, yerküre ve dinlerle olan ilişkisini derinliğine aydınlatmaya çalışmıştır. Amacı, insanı korumak ve bilgilendirmektir. Lucretius'un bu destansı ve öğretsel (didaktik) şiirleri kitabında verdiği bilimsel bilgiler ortaya çıktıktan sonra Avrupa bilim dünyasını şaşkına çevirmiştir. Zira

Lucretius'un 2100 yıl önce ortaya attığı inanılmaz kuramlar ancak çağımızda deneysel kanıtlarla ispatlanabilmiş kuramlardır. Zamanına göre ve Hristiyanlık dininin başlama-sıyla, ortama ters düşen çok tehlikeli ifadeler içeren bu etkileyici şiir kitabı, tarihin gidiş yönünü

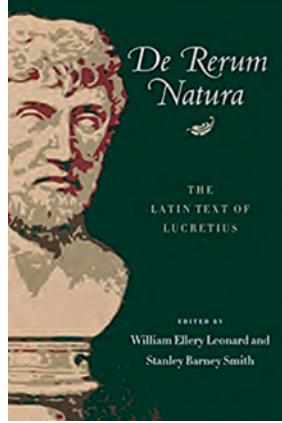
değiştirecek nitelikteydi. Gerçekten o, 2100 yıl önce sindirilmesi zor olan şunları yazmıştı:

Evren işlevlerini tanrıların yardımı olmadan yürütür; dinsel

korkular insan yaşamını çekilmez hale getiriyor; madde sınırsız bir boşlukta, devamlı hareket eden (*devinen*) çok küçük parçacıklardan (*çekirdek veya atomlardan*) meydana gelmiştir. Dogmatik (*inaksal*) olarak üretilmiş bu fikirlerin neye dayanılarak üretildiğinden hiç söz edilmemektedir ama doğrulanması ancak 20. yüzyılda deneysel

olarak kanıtlanan bu fikirlerin kaynağı ne olursa olsun Rönesans'ın başlamasını besleyen fikirler olmuştur. Lucretius başlık yapmadan 6 kitap şeklinde topladığı maddeci (özdeksel) ve öğretsel şiirleri,

Hristiyanlık dininin ortaya çıkmasıyla, dini fanatizm ve hoşgörüsüzlükler nedeniyle insanların ulaşabilirliğine tam 1400 yıl engel olunmuştur. Ancak, MS 1417 yılında kiliselerin tozlu kütüphane raflarında saklı kalmış, parşömene, el yazılı ile yazılı bu değerli

Lucretius'un "Şeylerin Doğası" adlı eseri

Lucretius'un 2100 yıl önce ortaya attığı inanılmaz kuramlar ancak çağımızda deneysel kanıtlarla ispatlanabilmiş kuramlardır.

eseri, bir kitap avcısı ve bilgi tutkunu olan Poggio Bracciolini adında bir felsefe adamı yeniden ortaya çıkarmış ve kopyası az olduğu için yazmanlar tutup çoğaltarak yeniden dolaşıma, insanlığın kullanımına sunmuştur. Bu nedenle, bu döneme Lucretius'un "Şeylerin Doğası" eserinin yeniden doğuşu diye adlandırılmaktadır. Yani aşağı yukarı 600 yıldan beri okunan bu görkemli eser 15. yüzyıl ve sonrası yaşamış bilim, sanat ve düşünce insanları

5. İnsan yaşamı, sessiz, sakin ve bolluk içinde, altın çağda değil, yaşamak için ilkel bir savaşım (*çatışma*) ortamında başladı.

6. Bedenle birlikte ruh da ölür.

7. Ölümden sonra yaşam yoktur, ahiret yoktur.

8. Bütün organize dinler batıl inançlı aldatmacalardır.

9. Dinler her zaman zalimdir.

10. İnsan yaşamının en yüksek amacı mutluluğun artırılması ve acının azaltılmasıdır.

“Mutluluğa en büyük engel acı değil, yanlış inançtır.”

olan; Montaigne, Darwin, Machiavelli, Galileo, Newton ve hatta Einstein'nın düşünce ve yöntemlerini etkilemiştir. İşte, Lucretius'un başlık yapmadan altı kitap şeklinde sunduğu 7400 dizelik tek eseri olan "Şeylerin Doğası" şiirsel eserinde, doğayı ve onun ayrılmaz parçaları olan insan, hayvan, bitki ve tanrının etkileşimini rasyonel (ussal) bir açıdan, seçilmiş bölümlerinde şöyle anlatmaktadır

1. Herşey gözle görülemeyen parçacıklardan meydana gelmiştir.

2. Maddenin temel parçacıkları-şeylerin çekirdekleri sonsuzdur (*ebedidir*), hiç bitmez.

3. Maddenin temel parçacıkları sayıda sınırsız ama şekil ve boyut da sınırlıdır yani değişirler, doğa durmaksızın deney yapar.

4. Evren sadece insan için veya insandan dolayı yaratılmadı.

11. Mutluluğa en büyük engel acı değil, yanlış inançtır.

12. Şeylerin doğasının anlaşılması derin öğrenme isteğine yol açar.

Lucretius'un düşünsel büyüklüğü, rastlantısal değildir. Onun amacı gerçekleri tüccar yanılısamacılardan (*uyutucular-dan*) kurtarmaktır. "Şeylerin Doğası"ndaki kaçınılmaz gerçek: Sayısız miktardaki yok edilemez parçacıkların (*atomların*) birbiriyle yön değiştirmesi, birbiriyle kenetlenmesi, yaşam bulması, üremesi, ölmesi, kendilerini yeniden üretmesi, şaşırtıcı ve değişen bir evren oluşturması gibi terimlerin, hiçbir kanıtsal deneyin olmamasına karşın kaydedilmesidir. İşte eserin görkemi buradan kaynaklanıyor.

Bir doğa bilimcisi olarak,

Lucretius'un 2100 yıl önce kurgulamış olduğu bu kuramlar karşısında şaşırılmak mümkün değil. Özellikle maddenin en küçük parçasını çekirdek veya atom olarak varsayması ve atomların hiç bir zaman yok olmadığı, ancak birleşerek

dayanıklı maddeler yaptığını ileri sürmesi, o zamanlar "Deneysel Kanıt-lama" (*Empirical Proof*) yönteminin olmayışı nedeniyle inanılmaz bir niteliklidir. On beşinci yüzyıl ve sonrasında, yani Poggio Bracciolini'nin bu muhteşem şiir kitabını dolaşıma başlatmasından sonra Lucretius'un fikirleri Hristiyan dininin tutucu, gerici düşünce ve tutumundan

kurtarıp, hurafelerden arındırarak Rönesans'ın doğuşunu besleyen değerli bir kaynak olmuştur. Ama kilseler daima Lucretius'un fikirlerinin yayılmasına engel olmak için çok savaşım vermiştir. Bu dini baskıları nedeniyle, eser zamanın yazarları

Rönesansın toplum kültürünü değiştirdiğinin en güzel örnekleri; resim, heykel, müzik, mimari ve edebiyat dallarında kendini göstermiştir.

arasında gizlice dolaşmış ve etkileri bu yazar, sanatçı ve düşünürlerin eserlerinde yerini almıştır. Lucretius kendi yaşadığı dönem için ürettiği "Şeylerin Doğası" için "Sapma veya Yön Değiştirme" anlatımını da kullanmıştır.

Çünkü yazdıkları, o zamanki toplum kültüründen çok değişti, dolayısı ile "ondan sapılmadır, yeni bir gidiş yolu gereklidir" diye düşünmesindedir.

Rönesansın bu yeniden doğuş veya yeniden canlanma gelişimi, toplum kültürünü değiştirdiğinin en güzel örnekleri; resim, heykel, müzik, mimari ve edebiyat dallarında kendini göstermiştir. Leonardo da Vinci'nin bilimsel ve teknolojik

◀Atina Okulu /
Giuseppe Cades
(1750-1799)

uygulamalarını, Galileo'nun parlak astronomi diyaloglarını, Francis Bacon'ın tutkulu araştırma projelerini de etkiledi. Bunların dışında, halkın görgü kurallarını (adabı-muaşeret), konuşma dili, toplumun günlük kullandıkları objelerin tasarım ve dekorasyonunu da değiştirdi.

Bu makaleyi Lucretius'un 2100 yıl önce ürettiği "Şeylerin Doğası" eserine olan hayranlığım nedeniyle herkesle paylaşmak için yazdım. Batı felsefe yayınlarında bu eser, Rönesans'ın başlamasını sağlayan en önemli ilk faktör olarak kabul edilir. Lucretius'u okumak beni istençdışı olarak Rönesans'ın İtalya ve Avrupada en etkili zamanı olan 16. Yüzyılda, Osmanlı İmparatorluğunun da en güçlü dönemini yaşamış olmasına çekti. Rönesans ile birlikte, Avrupa'da kültür ve medeniyet canlanması yaşanırken Osmanlı ve Avrupa arasında belirginleşen entelektüel açıklık, bilimsel ve teknik dinamiklerin işleyişi ile daha da arttı. Özgür düşünce ve yeni keşiflerin ağırlık kazandığı Batı yükselişine karşı zamanla kendi içine kapanan Osmanlı anlayışı kaçınılmaz bir çöküşe doğru ilerledi. Savaş zaferleri özlemyle yola devam eden Osmanlı, yeni gelişmelerin yolu ve kaynağı olacak üniversiteleri kuramıyor, yeni gelişmeleri Türk bilim dünyasına sunamıyor, bilim devrimine ayak uydurulmuyordu. Kütüphanelerin gerekliliği bile gündemde olan bir konu değildi. Matbaa yüzyıllarca

ülkeye sokulmamıştı.

Sonuç olarak, Osmanlı o tarihlere dünyaya egemen olabilme gücüne sahip olmasına karşın, kendi öngörüsüzlüğü nedeniyle, gerileme ve çökme sürecine girmiştir. Osmanlı'da Rönesans'ın zayıf belirtileri biraz olsun Lale Devri ve Tanzimatlarda görülse de, yeterli olmadığı alınan sonuçlardan anlaşılmaktadır.

Avrupa'da on altıncı yüzyıldan sonra gelişmeye başlayan Rönesans kültürüne benzer etkili yenilenmeler, ülkemizde Cumhuriyet döneminde olmuştur. Bu yenilikler; millî eğitimdeki devrimler, kıyafet devrimi, harf ve dil devrimi (*öz Türkçeleştirme*) ve dünya klasiklerinin dilimize çevrilmesi, Türk diliyle ibadet, Türkçe ezan ve Kuran-ı Kerim'in Türkçeleştirilmesi gibi devrimler olup, oldukça geç olmasına karşın, Avrupa'daki Rönesans kültürünü anımsatan en güçlü modernleşme devimleridir.

Bunun için, ülkemizi bu kadar geniş bir temelde modernleştiren büyük Atatürk ve yol arkadaşlarına çok şey borçluyuz. Cumhuriyet Devrimleri, Lucretius'un zamanına göre getirmek istediği yenileştirme veya yön değiştirme ile eşdeğerlerdedir; eğer fazlası yoksa...•

Kaynakça:

- Stephen Greenblatt, How the Renaissance Began, Vintage Books, London, 2011.
- Lucretius, The Nature of Things, Translated by A.E. Stallings, Penguin Books, 2007.
- The Essential Epicurus, Translated by Eugene O'Connor, Prometheus Books, 1993.
- Lucretius, Evrenin Yapısı, Türkçe tercüme: Turgut Uyar-Tomris Uyar, Norgunk, 2011.

Uğursuz Olduğuna İnanılarak
Yıkılan Bilim Merkezi

Takiyüddin Rasathanesi

Yazan: ZEYNEP ABURAS

Rasathanenin kuruluşuna öncülük eden bilim adamı zamanın en ünlü matematikçi ve astronom Takiyüddin er-Raşit'ti.

Takiyüddin Tophane sırtlarında yapımına 1575 tarihinde başlanan ve 1577'de bir kısmı tamamlanan rasathanede gözlemlerine başladı. O, rasathanede araştırma ve gözlemler için gerekli bütün aletleri temin etmiş zengin bir de kütüphane oluşturmuştu. Rasathane iki ayrı binadan ve on altı personelden oluşuyordu. Takiyüddin o zamana göre oldukça ileri teknik ve hesaplamalar

kullanarak gözlemlerde bulunmuştur. Mesela Ekliptik ile ekvator düzlemi arasındaki açıyı bugünkine çok yakın şekilde 23 derece 28' 40'' olarak hesaplamıştır. Yapılan gözlemler not edilmiş ve bu konuda önemli eserler oluşturulmuştur. Araştırmacılar Takiyüddin'in, aynı dönemde yaşamış Danimarkalı astronom Tycho Brahe'den daha net ve daha kesin gözlemler yaptığına işaret ederler.

Ancak rasathanenin ömrü çok uzun olmadı. Bazı devlet adamları Hoca Sadettin'in ve Takiyüddin'in ön plana çıkmasına tahammül edemediler. Rasathanenin

Araştırmacılar Takiyüddin'in, aynı dönemde yaşamış Danimarkalı astronom Tycho Brahe'den daha net ve daha kesin gözlemler yaptığına işaret ederler.

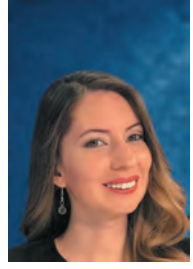
uğursuzluk getireceği, ilk rasathaneyi kuran ve astronomi ile uğraşan Uluğ Bey'in sonunun da felakete bittiği, o tarihlere dünyanın çok yakınından geçen kuyruklu yıldızın ve İstanbulda baş gösteren veba salgınının bir

uyarı olduğu ayrıca Takiyüddin ve rasathane personelinin meleklerin bacaklarını gözlediği yolundaki söylentiler kısa sürede rasathanenin sonunu getirdi. Şeyhülislam Kadızade Ahmet Şemsettin Efendi de III. Murat'a “**yıldızların gözleminin felaket getireceğini; göklerin sırlarını örten perdeyi kaldırmanın uğursuz bir haddini bilmezlik olduğunu; böyle bir gözlemevinin kurulduğu hiçbir devletin varlığını sürdüremediğini**” söyledi.

Padişah III. Murat bütün bu iddialara inanarak rasathaneyi bir gecede 21 Ocak 1580'de yerle bir ettirdi. •

Neler Olmuyor ki Dünyada

Dr. Sezin San Sungunay

Almanya'dan "Nükleer Enerji" Kararı

Almanya Başbakanı Olaf Scholz, nükleer enerjiye dönüş tartışmalarına ilişkin açıklama yaptı. Scholz, "Nükleer enerji bitmiştir.

Almanya'da artık kullanılmayacak" dedi. Nükleer enerjinin sonlandırılması kararının yıllar önce alındığını hatırlatan Scholz, "Kanunen aşamalı olarak kaldırıldı. Eğer yeni nükleer santraller inşa etmek isterseniz, bu 15 yıl sürer ve her biri için 15 ila 20 milyar euro harcamanız gerekir" ifadesini kullandı.

Scholz, söz konusu enerjinin kullanımının sona ermesiyle nükleer santrallerin sökümünün başladığını belirtti.

Almanya'da muhalefet partileri ve koalisyon ortağı Hür Demokrat Parti, bir süredir nükleer enerjinin kullanılmaya devam edilmesi çağrısında bulunuyor.

2 Hindistan Güneş'i İncelemek İçin Uydü Fırlattı

Hindistan, Ay'ın güney kutbunun yakınına inen ilk ülke olarak tarihe geçmesinin ardından Güneş'e yönelik ilk gözlem görevini başlattı ve Güneş'i incelemeyi amaçlayan Aditya-L1 uydusunu uzaya başarıyla fırlattı. Güneş'in en dış katmanını ve Güneş rüzgârlarını gözlemlemeyi hedefleyen uydunun, Güneş ve Dünya arasındaki L-1 Lagrange noktasına yerleştirilmesi planlanıyor. Uydunun yolculuğu dört ay sürecek. Proje, Hindistan Uzay Araştırmaları Merkezi'nin yapacağı Güneş gözlemi odaklı ilk misyon olacak. Projenin bütçesi 46 milyon dolar olarak ifade edilirken Merkez, maliyetle ilgili açıklama yapmadı.

3 BM: "Mali'de 200 Bin Çocuk Açlıktan Ölebilir"

Birleşmiş Milletler, Batı Afrika

ülkesi Mali'ye gerekli yardımların ulaştırılmaması halinde 2023 sonuna kadar 200 bin çocuğun açlıktan ölebileceği uyarısında bulundu.

UNICEF ve Birleşmiş Milletler Dünya Gıda Programı konuya ilişkin ortak açıklama yayımladı. Yapılan açıklamada çatışmalar, yerinden edilmeler ve kısıtlı insani yardım ulaşımı nedeniyle 5 yaş altı yaklaşık 1 milyon çocuğun yılsonuna kadar akut beslenme yetersizliğine itilebileceğinin altı çizildi. Mali nüfusunun yaklaşık çeyreğinin gıda güvensizliğiyle mücadele ettiği vurgulandı.

Mali'deki insani krize hızlı bir şekilde çözüm bulunmasının büyük önem taşıdığı ve durumun ciddiyetine rağmen ülkeye yönelik yardım fonlarının çok düşük düzeyde olduğu belirtildi.

4 Yararlı Bakterilerin Yaşlanmaya Etkisi

Developmental Cognitive Neuroscience isimli akademik tıp dergisinde yayımlanan yeni bir

oranda beslediği ve güçlendirdiğini söyledi.

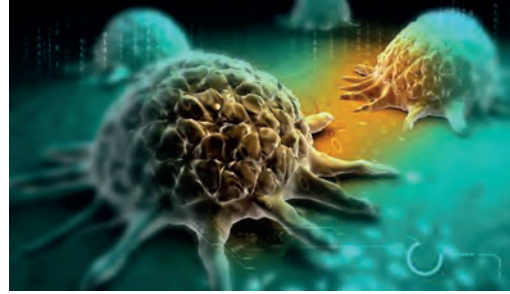
5 50 Yaş Altında Kanser Görülme Oranı Arttı **BMJ Oncology**

dergisinde yayımlanan araştırmaya göre;

araştırmada bağırsakların insan sağlığındaki önemine yönelik bulgular yer aldı. Araştırmaya göre bağırsak ortamında bulunan mikrop ve bakteri çeşitliliği, mutlu olma ve bedensel zindeliği korumanın yanısıra yaşlanma etkilerini ve ileri yaşlarda ortaya çıkabilecek kronik rahatsızlıkları en aza indiriyor.

Çalışmaya göre, bağırsakların durumu iyiyse saç beyazlaması, saç dökülmesi, derideki kırışıklıklar en az seviyede görülürken, bedenin zindelik durumu büyük oranda kendisini koruyor. Araştırmayı yapan ekibin sorumlusu Macaristan Spor Bilimleri Üniversitesi öğretim üyesi Zsolt Radak, bağırsaklardaki dost bakterilerin önemine değinerek “uzun ömürlü olma ve sağlığı koruma” açısından probiyotiklerden yararlanılması gerektiğinin altını çizdi. Radak, özellikle doğal mayadan yapılan yoğurt, deniz ya da kaya tuzu ile yapılan ev sirkesi, kefir, turşu, doğal mayalı peynir, kombaça gibi mayalanmış ürünlerin bağırsak ortamındaki dost bakterileri büyük

dünya genelinde 50 yaşın altındaki kişilerde kanser görülme oranı son 30 yılda yaklaşık yüzde 80 arttı. En sık görülenler meme, akciğer, mide ve kolorektal kanserler olarak tespit edildi.

Araştırmada yaşam tarzı değişikliklerine ve erken tarama girişimlerine daha fazla yer verilmesi gerektiğine dikkat çekildi. 2019’da 50 yaş altı toplam 1,06 milyon kişi kanserden hayatını kaybetti. Çalışma, bu tabloyu beslenme, alkol ve tütün kullanımına bağlıyor. Araştırmada, “Sağlıklı bir diyet, tütün ve alkol tüketiminin kısıtlanması ile uygun açık hava etkinlikleri de dahil

olmak üzere sağlıklı yaşam tarzının teşvik edilmesi, erken başlangıçlı kanser yükünü azaltabilir" denildi.

6 British Museum'da Birçok Eser Çalındı Ya da Zarar Gördü

İngiltere'nin ve dünyanın önemli müzelerinden British Museum'un depolarındaki birçok eserin kaybolduğu, çalındığı ya da zarar gördüğü ortaya çıktı. Yapılan açıklamaya göre, MÖ 15. yüzyıl ile milattan sonra 19. yüzyıl arasında tarihlenen eserlerin akademik araştırma amaçlı depolarda bulunduğu bildirildi. Eserlerin kaybolmasından sorumlu tutulan müze personeli işten çıkarıldı ve hakkında yasal işlem başlatıldı. Güvenlik önlemlerinin artırıldığı müzede kayıp, çalınmış veya zarar görmüş eserlere yönelik çalışma başladı. British Museum Yönetim Kurulu Başkanı, 150

skandalın hemen sonra Londra Metropolitan Polisi ekiplerinin çağırıldığını ve yönetimden bağımsız bir inceleme ekibinin de görevlendirildiğini açıkladı.

7 Google, Siyasi İçerik Politikasında Güncelleme Yapacak

Teknoloji şirketi Google, kasımda siyasi içerik politikasında güncelleme yapılacağını açıkladı. Buna göre, gerçek olmayan bir olayı yapay zekâdan faydalanarak gerçekçi gösteren siyasi reklamlarda, içeriğin değiştirildiğine ilişkin belirgin bir açıklama yapılacak. Reklamda öne sürülen iddialarla ilgisiz şekilde değiştirilmiş yapay içeriklerde ise herhangi bir açıklama yapmak gerekmeyecek.

Görüntünün yeniden boyutlandırılması, kırılması, renk veya parlaklık düzeltmeleri ve yazım yanlışı gibi düzeltmeler de açıklama yazma şartından muaf tutulacak. Güncelleme; resim, video ve ses barındıran tüm siyasi içerikleri kapsıyor. •

sezinsungunay@butundunya.com.tr

EKİM AYI ÇÖZÜMLER SAYFASI

Sudoku Çözümleri

9	1	7	2	5	4	6	3	8
4	8	2	6	3	7	9	1	5
6	5	3	9	1	8	4	2	7
7	4	8	3	9	1	2	5	6
5	3	1	7	2	6	8	4	9
2	9	6	8	4	5	3	7	1
1	2	9	5	8	3	7	6	4
8	7	4	1	6	2	5	9	3
3	6	5	4	7	9	1	8	2

Sudoku Yapamayanlar İçin

5	8	1	7	4	3	9	2	6
9	4	3	6	5	2	8	7	1
2	7	6	1	9	8	3	4	5
3	9	4	8	7	5	1	6	2
8	6	5	2	3	1	4	9	7
1	2	7	4	6	9	5	3	8
6	5	8	9	2	4	7	1	3
4	3	2	5	1	7	6	8	9
7	1	9	3	8	6	2	5	4

Sudukusuz Yapamayanlar İçin

“Bilginizi Denetleyin”

- 1-(b) Saraçhane
- 2-(a) Kifayet
- 3-(d) Bal köpüğü
- 4-(c) Polimerleşme
- 5-(a) Fransa
- 6-(b) Buğday
- 7-(d) Fason
- 8-(c) Pinokyo
- 9-(b) Daldız
- 10-(d) Samyeli
- 11-(a) Oşinografi
- 12-(c) İnziva

- 1-(a) İçe kapanık
- 2-(b) Söz dalaşı
- 3-(c) Ayarlama
- 4-(d) Kan basıncı
- 5-(b) Dönemeç
- 6-(c) Yol, yöntem
- 7-(a) Yelveren
- 8-(d) Üstün, en büyük
- 9-(b) Morötesi
- 10-(c) Gösteri
- 11-(d) Başkalaşma
- 12-(b) Görüngü
- 13-(c) Göz korkurtma
- 14-(b) Başarısız sonuç
- 15-(c) Sürüm

Kare Bulmaca

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	Z	A	F	E	R	C	İ	L	A	S	U	N		E	K
2	E	G	A	R	E		B	İ	P	O	L	A	R		A
3	K		K	G		T	A	R	A	M	A		D	A	R
4	İ	T		A	F	E	T		R	A		S		L	A
5	Ö	R	E	N		M		O	K		V	A	S	A	T
6	K	E	N	İ	T	R	A		A	T	A	M	A	N	
7	T	N	T		R	E	M	İ	T		T	A	V		N
8	E		A	M	A	N	O	S		M	A	N	A	T	
9	N	A	R	İ	N		N	A	L	A	N		N	A	M
10		H	İ	S	S	E		L	A	Ç	İ	N		P	İ
11	G	A		O		K	R	E	M	A		A	N	O	T
12	A	L	E		T	O	B		M	R		N	O		
13	V	İ	K	İ	N	G		L	A	H	A	N	A		Z
14	A		O	M		A	L	İ		A	H	İ	Z	E	
15	N	A		G	A	R	A	B	E	T		A	A	R	E
16	D	İ	Y	E	T		F	İ	L						
17		D	O		İ	B	A	D	E	T					
18	Y	A	B	A	N		Z	O	N	A					
19	A	T	A	C	A	M	A		İ	Z					
20	T		Z	A		A	N	A		E					
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15

YARININ BÜYÜKLERİ

Gönderi adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok, Kat: 3,

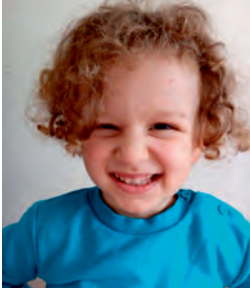
Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul

e-posta: butundunya@butundunya.com.tr

(e-posta ile göndereceğiniz fotoğrafların 150 KB' den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

Eylül Yavaş, Ankara

Gamze Kalkan, Ankara

Deniz Nisa Büyüklü, Adana

Duhan Ege Koç, Ankara

İpek ve Arhan Bultan, Ankara

Zübeyde Nil ve
Melis Ece Kalay, *Antalya*

Utku Ulusoy

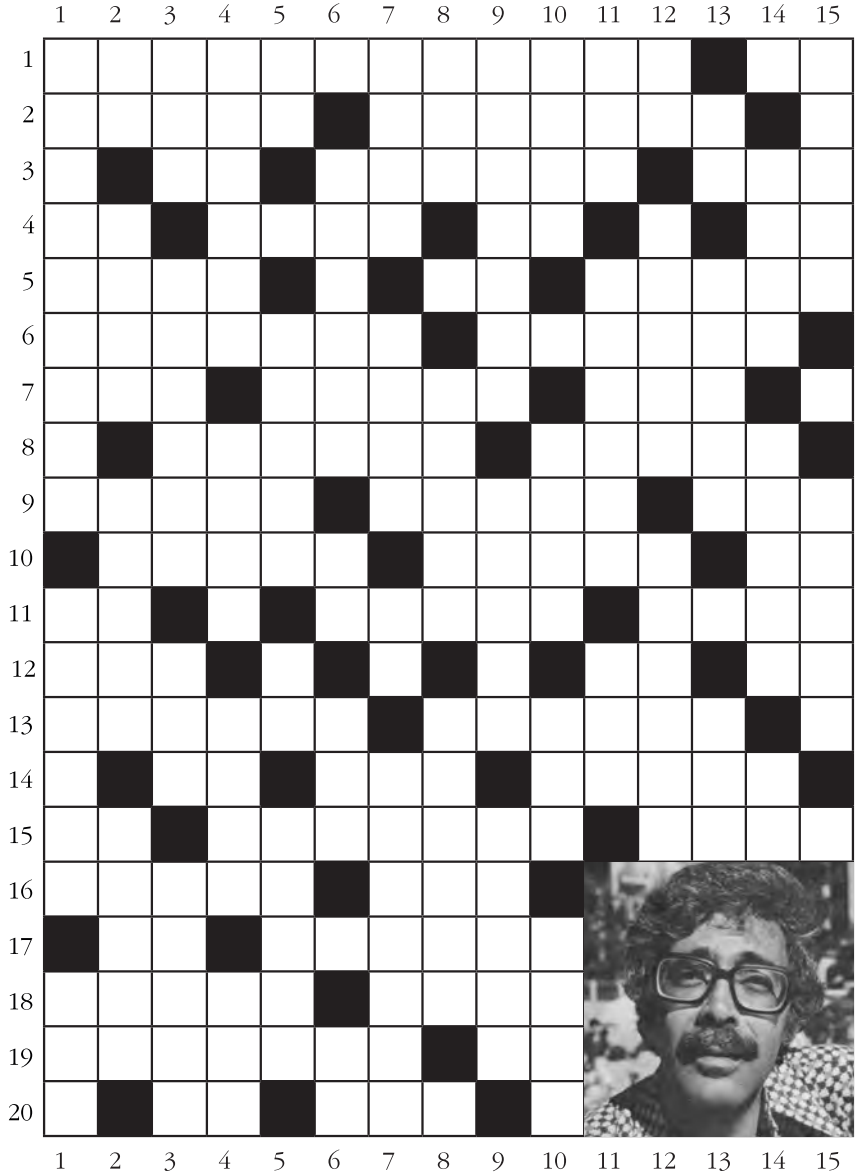
Ali Batu Aymayan, *Ankara*

Eliz Yavuz, *İstanbul*

Selim Alp Kücüt, *Ankara*

Bulmacanın çözümü 151. sayfadadır.

Bulmaca

Filiz Leloğlu Oskay

SOLDAN SAĞA: 1-TRT'nin yayın hayatına başladığı 31 Ocak 1968'de televizyon haberlerini sunan ilk kişi olmasıyla tanınan ve 1976 yılında yitirdiğimiz fotoğrafta görülen spikerimiz.- İlave. 2-Kandırma, kıskırtma.- İki ucu veya iki kutubu olma durumu. 3-Kilogramın kısa yazılışı.- Balık yumurtası ile yapılan bir tür meze.-Geniş olmayan. 4-Köpek.- Çeşitli doğa olaylarının sebep olduğu yıkım.-Radyumun simgesi.-Bir nota. 5-Eski yapı veya şehir kalıntısı, harabe.-İlkel bir silah türü.-Ortalama. 6-Fas'da bir liman kenti.-Kazak başkanlarına verilen ad. 7-Çok güçlü patlayıcı özelliği olan bir kimyasal.-Tıpta MS hastalığının en sık görülen türü.-Hayvanlarda besili olma durumu. 8-Toros dağlarının Hatay ilindeki uzantısı olan dağlar.- Azerbaycan'ın para birimi. 9-İnce yapılı.-Ağlayan, inleyen.-Ad, ün. 10-Bir olaydan çıkarılan ders.- Sarp, yalçın, kayalık.-Matematikte sabit bir sayı. 11-Galyumun simgesi.- Sütün yüzünden toplanan yağlı katman.- Bir elektrolitte akımın geçmesini sağlayan metal uçlardan artı yüklü olanı. 12-Bir tür İngiliz birası.-Tıpta gelişmiş bir tanı tekniği.-Numaranın kısa yazılışı. 13-Ortaçağda İskandinavya bölgesinde yaşamış bir ırk.-Turgillerden, kat kat yaprakları olan bir kış sebzesi. 14-Kemiklerin toparlak ucu.-Ulu, yüce.- Telefonda seslerin duyulduğu ve iletildiği parça. 15-Sodyumun simgesi.- Yadır-ganacak yönü olma, gariplik.-İsviçre'de bir akarsu. 16-Ömer Seyfettin'in bir yapıtı.-Afrika ve Asya'da yaşayan iri cüsseli bir hayvan türü. 17-Bir nota.- Tanrı buyruklarını yerine getirme. 18-Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun bir yapıtı.- Etkeni su çiçeğine de yol açan virüs hastalığı. 19-Güney Amerika'da bir çöl adı.-Belirti. 20-Güney Afrika Cumhuriyeti'nin plaka işareti-Maksim Gorki'nin bir yapıtı.

YUKARIDAN AŞAĞI: 1-Sürü', 'Kapıcılar Kralı', 'Davacı' adlı fimlerinden tanıdığımız ve 2009 yılında aramızdan ayrılan sinema yönetmenimiz.-'Henri (İstanbul'da 1875 yılında ilk tünel yapımı girişiminde bulunan Fransız mühendis)-Gezinti teknesi. 2-Gümüşün simgesi.-Bir tür taşıma gereci.-Halk. Bir hizmet karşılığı sürekli ve düzenli ödenen para. 3-Bir cins beyaz yumuşak mantar.- Genellikle tek parçalı kadın giyeceği.-Akis.-Tutucu, bağnaz. 4-Diyarbakır'ın bir ilçesi.- Fermente edilmiş bir Japon yiyeceği.-Zihinde tasarlanan ve gerçekleşmesi özlenen şey, düş.-Bazı yörelerde amcaya verilen ad. 5-Bir nota.- Medyumların ruhla ilişki kurdukları zaman, girdikleri özel hipnoz durumu.-Tunus'un plaka işareti.-Avrupa'da bir başkent. 6-Ok, kargı gibi sivri aletlerin ucundaki sivri demir.-İki borunun birbirine bağlandığı yer.-Büyük tren istasyonu.-Eski dilde su. 7-Koltuğun altına alınan şey.-Eski Mısır'da güneş tanrısı.-Yunan alfabesinde bir harf.-Çok konuşan, geveze. 8-Geçmiş mitolojik çağlara dayanan telli bir çalgı.-A-kıtmak, dökmek.-Cinsel dürtü. 9-Boksta bir vuruş şekli.-Bir tür aydınlatma gereci.-'..... Karaindrou' (Özellikle Theodoros Angelopoulos'un yönettiği filmlerin müzikleriyle tanınan Yunan besteci). 10-Manisa'nın bir ilçesi.-İskambilde bir renk kümesi adı.-Güzel yazı yazma sanatı.-Bayat olmayan. 11-Muğla'nın bir ilçesi.-Yurtla ilgili olan.-Ay yüzlü. 12-Sodyumun simgesi.- Ekinlerin harmanda dövülüp taneleri ayırdıktan sonra kalan ufalanmış sapları.-'..... Günlükleri' (C. S. Lewis'in daha sonra filmi de çekilmiş bir dizi romanı). 13-Radonun simgesi.- Kuraklığa dayanıklı bitkiler kapsayan tropik alan.-Üye. 14-Saha, meydan.- Niteliği düşük, eski, elde kalmış mal.-Erkek. 15-Bazı değerli taşların saflık derecesi.-Hücre bölünmesi.

filizoskay@butundunya.com.tr

Satranç

Mustafa Yıldız

AVRUPA YAŞ GRUPLARI TURNUVASINDA BAŞARILI GENÇLERİMİZ

Avrupa Satranç Birliği'nin (ECU), Romanya'nın Mamaia kentinde, 4-15 Eylül 2023 tarihlerinde düzenlediği "2023 Avrupa Yaş Grupları Satranç Şampiyonası"nda 16 Yaş Kızlar kategorisinde Dila Baloğlu 7 puanla ikinci, 10 Yaş Genel kategorisinde Ali Poyraz Uzdemir, 7 puanla üçüncü oldular.

Klara Szczotka (Polonya) - Dila Baloğlu (Türkiye), 16 Yaş Kızlar, 7. Tur

Siyah, baskıdan kurtulur kurtulmaz figürlerini etkinleştirmeye çalışıyor. 32...Kd6! Kale üst kata çıktı. 33.Va8+ Şd7 34.Vb8 Kc6 35.Ac3 Vb2 36.Kd1+ Kd6 37.Kxd6+ Şxd6 38.Vd8+ Şc6 39.Vd3 Vb4 40.Ae4 Vd4 41.Vc2+ Vc4 42.Vxc4 Fxc4 Vezirler de oyundan çıkınca hafif figürlerin savaşında dikkatli oynamak gerek. 43.Af5 Fxa2 44.Axh6 b5 45.Ag4? f5! 46.Axe5+ Şd5 47.Ac3+ Şxe5 48.Axa2 Şd4 49.f3? Şc4 50.g4 fxc4 51.fxc4 Şb3 52.Ac1 Şc2 53.Aa2 Ad5

Beyaz at, vezir kanadından ayrılmak istemiyor çünkü b piyonu vezire yükselir. 53.g5 Şb2 Beyaz, atının düştüğünü görünce terk etti. 0-1

Ali Poyraz Uzdemir (Türkiye) - Tingrui Shen (Almanya) 10 Yaş Genel 9. Tur

Oyunun en kritik yerinde Ali Poyraz cesaretle doğru karar veriyor, kalite fedası yapıyor. 25.Kxc2! Vxc2 26.exf6 Vxd1 27.Kxd1 Ac6 28.Kxd5 Fd8 Materyal eşitliği sağlandı. 29.Kf5 Ac5? 30.e4 Ke8 (30.Ae5 daha iyiymiş.) 31.e5 h6 Siyah plansız ve amaçsız hamle yapıyor. 32.g4?! Riskli bir deneme. 32...Kc2 33.Fd1 Kb2 34.Abd2 Fa5 35.Af1 (35. Ac4 çatal kaçtı) 35...Kd8! 36.e6 fxe6 37.Kxa5 Kxd1 38.Şg2 Ac6 39.Ka4 e5? 40.Ae3 Kd7 41.g5 hxg5 42.Ag4? (42.Kg4!) 42...Kb5 43.Ke4 Kd6 44.Ag5 Kd4 45.Ah6+ Şh8 46.f7 Kd8 47.Ae6 Kbd5 48.Kg4 Şh7 49.Ag8 K5d7 Beyaz şov yapıyor. 50.Af6+ Şh8 51.Kg8+ Siyah terk etti. 1-0

GENÇ MİLLİ TAKIM OLİMPİYAT İKİNCİSİ OLDU

IM Ediz Gürel, WCM Elif Naz Akat, IM Eray Kılıç ve IM Yağız Kağan Erdoğan'dan oluşan Türkiye Genç Milli Satranç Takımı 12-18 Ağustos 2023 tarihlerinde Hollanda'nın Eindhoven kentinde düzenlenen 16 Yaş Altı Satranç Olimpiyatı'nda 15 puanla ikinci oldu. Eray Kılıç, 3. Masa 3. olarak madalya kazandı. Gençlerimizi ve antrenörleri Necmettin Korkmaz ile Yasin Emrah Yağız'ı tebrik ediyoruz.

Yağız Kağan Erdoğan (Türkiye) - Manon Schipke (Fransa), 4. Tur, 2. Masa

Siyah ne yapmalı? Fili isteniyor ve h7 karesi ağır figürlerin ateşi altında, Fe5 ile filini mi kaçmalı, Ke5 ile veziri mi tehdit etmeli? O, en kötüsünü yapıyor, veziriyle fili koruyacağını sanıyor ve 24...bxc4?? 25.Kxb2 Vf7 sonunda bir alet geri düşüyor. Açıkça görüldüğü gibi Siyah, veziriyle b2'deki kaleyi alamaz yoksa hemen mat olurdu. 25...Kxb2 26.Vxh7#. Buna karşılık merkezdeki bağlı geçer piyonları ne kadar tehlikeli göreceğiz. 26.Ae3 Ke5 27.Vf3 d5 28.Kd4! Blokaj. 28...Vg6 29.Vd1 c3 30.Kc2 f5 31.Kxd5 Kxd5 32.Axd5 Kd8 33.Vd4+ Siyah terk etti. 1-0 Çünkü c piyonu da düşüyor. 33...Vg7 34.Vxg7+ Şxg7 35.Axc3

Eray Kılıç (Türkiye) - Oscar Zecha (Hollanda 3), 2. Tur, 3 Masa

Yandaki konumda 8. yataya giriş kapısı bulmak gerekiyor. Üç açık dikeyden hangisi en doğru? Kılıç, önce e dikeyini deniyor: 35.Ke3?? Bu, çok kötü. 35...Vf4+ 36.Kg3?! (36.Vg3 Zorunluydu.) 36...Vd4? Siyah, beraberliğe razı, hamle tekrarına güveniyor ve yanlış yapıyor, oysa 36...Ve5! ile üstün duruma bile geçirdi. Kalesi açmaza alınan Beyaz, iyi hamle bulmakta epeyi bir zorlanırdı. 37.Kf3! Doğru kapı bulundu! 37...Vc5 (Artık 37...Ve5+ de kurtarmıyordu Siyah'ı, 38.g3 Vd6 39.Ve8+ Şh7 40.Kf8! Siyah, mat olmamak için vezirini kale karşılığı vermek zorunda kalırdı.) 38.Ve8 Şh8 39.Kf8 Vd6+ 40.g3 Siyah terk etti. 1-0

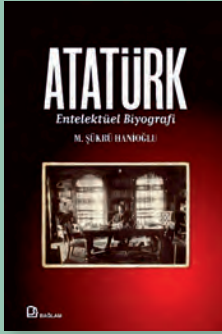

Bize Gönderilen Kitaplardan

Atatürk - Entelektüel Biyografi

M. Şükrü Hanioğlu
Bağlam Yayınları

Yüzüncü yılına giren Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk, hakkında çok sayıda

kitap yayımlanmasına karşın, entelektüel yönelimleri ayrıntılı araştırma ve analizlere konu olmamış bir yirminci asır lideridir. Bunda, onun dünya görüşü ve entelektüel yaklaşımlarının “şekillenmesi”nden ziyade, modern Türkiye’yi “şekillendirmesi” üzerine yoğunlaşılması önemli rol oynamıştır. Doğal bir netice olarak, Atatürk’ün entelektüel altyapısının oluşumu bir kenara bırakılarak, görüşleri ve siyasetleri, çoğunlukla indirgemeci değerlendirmeler, klişeler ve vecizeler düzeyinde ele alınmıştır. Bu kitap; cumhuriyet kurucusunun entelektüel altyapısı ve ideolojik tercihlerini irdeleyerek, modern

Türkiye’nin sıklıkla atıfta bulunulan ancak içi doldurulamayan “kurucu ideolojisi”nin ana hatlarını belirlemeye, onu analiz etmeye de gayret etmektedir. Atatürk’ü basmakalıp klişelerle değerlendirme külliyatından ayrılarak, okuyan, düşünen, tartışan ve dünya görüşü çerçevesinde millet inşa etmeye ve devlet kurmaya çalışan bir yirminci asır lideri olarak tahlil eden bu biyografi, alanındaki ilk akademik metin olma özelliği taşımaktadır.

Dost Görünen Düşman!

Üç Dâhinin Bir Eseri
Ömer Rıza Doğrul
Büyüyen Ay Yayınları

Me h m e t
MAkif Ersoy’un damadı olan Doğrul’un kaynağı Herodot’un Tarih; Beydaba’nın Kelile ve Dimne; Mevlâna’nın Mesnevi’si olan, Mustafa Kirenci’nin gün ışığına çıkardığı bu eserinin temeli “Dost Görünen Düşman” ve bu düşmandan korunmaktır. Dost görünen düşman, düşmanların en tehlikelisi- dir. Ve bu çeşit düşmanın ferdîsi de millîsi de aynı derecede tehlikelidir.

Biri ocak söndürür, biri yurt yıkar. Dost görünen düşmanların en kötüsü vicdan düşmanıdır. Çünkü bir ferdi, bir milleti değil, milletleri birbirine düşürür. Dost görünen düşmanla ve bu düşmanın hileleriyle uğraşmak çok güçtür. Beşeriyet, hayatının her safhasında bu düşmanla karşılaşmış ve bu düşmanla mücadelede zorluk çekmiştir. Dost görünen her düşman, mutlaka bu hissi istismar ederek bir şahsı tepelemeyi, bir memleketin istilâsını kolaylaştırmayı yahut vicdanları avlayarak beşeriyeti birbirine düşürmeyi gözetler. (...)

Pavlov'un Köpeklerinden Stanford Mahkumlarına

En Çarpıcı Psikoloji Deneyle
Michael A. Britt
Say Yayınları

Pavlov'un köpekleri, Skinner'ın kutusu, Stanford mahkûmları gibi ünlü psikoloji deneyleri bilimin insan davranışına olan bakış açısını değiştirdi. Peki ama bu testler gerçekte nasıl işliyor? Psikoloji Deneyleri bu teorileri ve deneyleri kendi başımıza nasıl test edeceğinizi gösteren çarpıcı bir rehber.

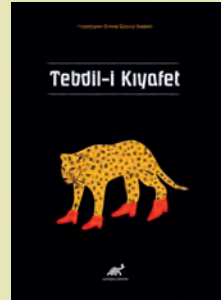

Yalan söyleyenleri tespit etmenin türlü yollarını, kırmızı rengin satın alma üzerindeki etkisini, daha fazla bahşış kapmak için neler yapmanız gerektiğini, neden hiç olmamış şeyleri hatırladığımızı, isteğimizin dışında nasıl daha fazla para harcamaya yönlendirildiğimizi ve çok daha fazlasını keşfedeceğini bu kitap psikoloji tarihini sadece okumanızı değil aynı zamanda onu deneyimlemenizi sağlıyor.

Tebdil-i Kıyafet

Emine Gürsoy Naskali
Paradigma Akademi Yayınları

Celal Bayar'ın torunundan yeni bir çalışma. Tebdili kıyafet yani kimliğini gizlemek için kılık değiştirmek. İstiklal Savaşında Celal Bayar "Galip Hoca" kıyafetine girerek Ege'nin işgale karşı direnişini örgütlemişti. Kılık değiştirmişti çünkü bir fetva ile "katli vaciptir" ilan edilmişti, düşman da başına bin altın ödül koymuştu. Osmanlı padişahlarının kalyoncu, bostancı, delibaşı, pırpı gibi kılık ve kıyafetlere girip halk arasında da geldikleri bilinmektedir. (...)

Bir Fotograf Bin Sözcüğe Bedeldir

Gönderi: ELİS AYZ, İSTANBUL

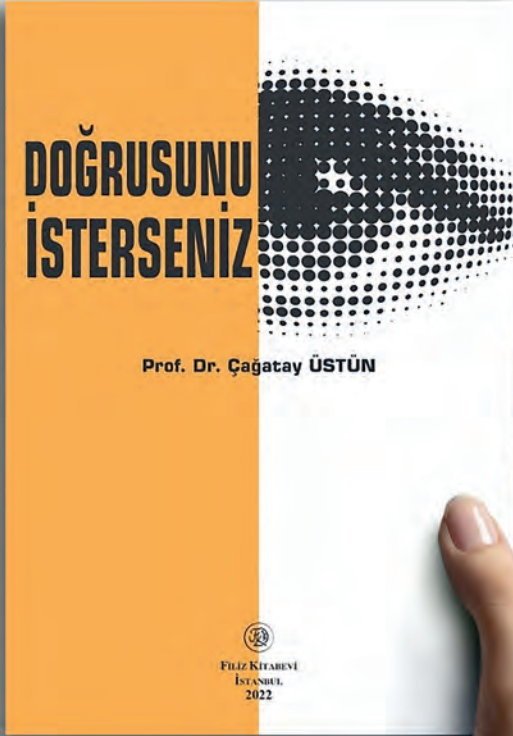
“Doğru ve yanlış arasındaki bulmacada tüm boş kutucukların
“doğru” kelimesini oluşturmak üzere dolmasını hayal ediyorum.

Hayal gerçeğe dönüşebilir.

Bu kitap o noktadan bir başlangıç yapıyor.

Sizlerle buluşan satırlarda doğrunun üstünlüğünü, değişik konulardaki
tek doğrunun varlığını fark edeceksiniz.

Eğer doğrusunu aramak istiyorsanız, bu kitabın yolculuğuna çıkmalısınız.”

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

NURİ İYEM

Çanakkale Savaşı sırasında İstanbul'da doğdu. Ailesinin karşı çıktığı, uğruna dayak yediği, hapis yattığı resme tutuldu. Tek korkusu resim yapamamaktı. "İstiklal Savaşı" kitabını süsleyen resimlerle ödeşti. Bohem değildi. "Geçim sıkıntılı bir günlük yaşamda Atatürk Türkiye'sinin umut zenginliği"nde, çevresini coşkuya, sevgiye boğarak; emeğini ekmeğini bölüşerek, bütün güzellikleri sere serpe yayararak yaşadı, yaşattı. "Görünüşi derbeder ama bütün yaşamı boyunca bir an için olsun çıkarmamıştır aklından aydın olmanın sorumluluğu. Halkına olan borcunu ve sorumluluğunu bilir." Atatürk gibi bağımsızlıkçıydı. "Folk nakışı müptelası olmadı, sırtında resim profesörlüğü töhmetini" taşımadı. Seramik sanatçısı eşi Nasip'le "Yaptığı işi Atatürkçü uygarlaşma süreci içinde sentez yolları arayan bir bilinçle" sürdürdü. "Kartvizitinde sadece "resam" yazan, hayatında resim yapmak dışında hiçbir meslek edinmeyen; kendi tarzını oluşturabilen ender resamlardandı."

ISSN 1301-7608

9 771301 760320